

TEHDİT VE DIŞ POLİTİKA:
OBAMA DÖNEMİ ABD'NİN ÇİN POLİTİKASI (2009- 2016)

SOSYAL BİLİMLER ENSİTÜTÜSÜ
TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ

ORHAN ÇİFÇİ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER
YÜKSEK LİSANS TEZİ

AĞUSTOS 2018

Bu tezin Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm koşulları yerine getirdiğini onaylarım.

Prof. Dr. Serdar SAYAN

Sosyal Bilimler Enstitüsü

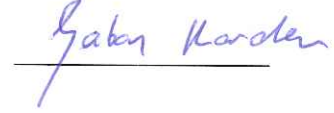
Müdürü

Bu çalışmayı okuduğumu ve çalışmanın kapsam ve içerik olarak Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı'nda bir Yüksek Lisans tezi olabilecek yeterlilikte olduğuna kanaat getirdiğimi onaylıyorum.

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Şaban KARDAŞ

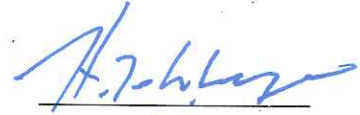
(TOBB ETÜ, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler)

Tez Jürisi Üyeleri

Prof. Dr. Haldun YALÇINKAYA

(TOBB ETÜ, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler)

Dr. Öğr. Üyesi Bayram SİNKAYA

(Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler)

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı bildiririm.

Orhan ÇİFÇİ

ÖZ

TEHDİT VE DIŞ POLİTİKA: OBAMA DÖNEMİ ABD’NİN ÇİN POLİTİKASI (2009-2016)

ÇİFÇİ, Orhan

Yüksek Lisans, Uluslararası İlişkiler

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Şaban KARDAŞ

Bu çalışma devletlerin dış politika davranışlarını nasıl belirlediği konusu üzerine odaklanmaktadır. Bu bağlamda çalışmada iki hipotez iddia edilmiştir. İlk hipotez olarak devletlerin dış politika davranışlarını tehdit algılamaları çerçevesinde belirlediği vurgulanmıştır. Bunun sonucu olarak tehdit algılayan devletlerin tehdit unsuru oluşturan devlete karşı realist dış politika davranışına başvurduğu iddia edilmiştir. İkinci hipotez olarak ülke içi değişkenlerin de devletlerin dış politika davranışlarını şekillendirdiği ve ülke içerisindeki dış politika yürütücülerinin pozisyonlarının uyumlu olmasının sistemik etkilere karşı belirli bir dış politika davranışını kolaylaştırdığı iddia edilmiştir. Çalışmada iddia edilen hipotezleri test etmek için vaka analizi yöntemine başvurulmuş ve ABD’nin Çin’e karşı dış politika davranışı incelenmiştir. İlk vaka olarak, Obama döneminde Çin’in aşamalı olarak artan askeri harcamaları ve modernizasyonu incelenmiştir. İkinci vaka olarak Çin’in aynı dönem içerisindeki bölgesel egemenlik iddiaları incelenmiştir. İncelenen vakalar sonucunda 2008 sonrası dönemde Çin’in dış politika davranışlarının ABD tarafından tehdit olarak algılandığı ve ABD’nin Çin’e karşı realist bir dış politika davranışı olarak çevreleme stratejisine başvurduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tehdit, Dış Politika, Dış politika yürütücüsü, ABD, Çin

ABSTRACT

THREAT AND FOREIGN POLICY: US FOREIGN POLICY TOWARDS CHINA DURING OBAMA PERIOD (2009-2016)

ÇİFÇİ, Orhan

Master of Arts, International Relations

Supervisor: Assoc. Prof. Şaban KARDAŞ

This study focuses on the subject of how states determine their foreign policy behaviour. In this respect, two hypotheses are claimed in the study. The first hypothesis argues that states determine their foreign policy behaviour in response to their threat perceptions. As a result of this, states which perceive threat apply realist foreign policy behaviour against the threatening state. As the second hypothesis, it is argued that intra-state variables also shape foreign policy behaviour of states and unified positions against systemic pressures of foreign policy executive in a state facilitate determining certain foreign policy behaviour. In order to test these hypotheses, case study method is used and U.S. foreign policy behaviour towards China is analysed. As the first case, gradual increase of Chinese military expenditures and modernization in the post-2008 period is examined. As the second case, regional sovereignty claims of China in the same period is examined. As a result of these examined cases, it is concluded that United States perceive threat from Chinese foreign policy behaviours during Obama period and U.S. applied containment strategy as a realist foreign policy behaviour towards China.

Keywords: Threat, Foreign Policy, Foreign policy executive, U.S., China

TEŞEKKÜR

Eğitim hayatım ve bu alıőmamı yürüttüğüm süreç boyunca benden hiçbir desteğini esirgemeyen tüm aileme sonsuz teşekkür ederim. Ayrıca yüksek lisans dönemim boyunca birlikte çalıőtıđım hocam Şaban Kardeş'a da teşekkürlerimi iletirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	x
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Konusu ve Önemi	5
1.2. Araştırma Sorusu ve Hipotezler	6
BÖLÜM II	9
TEORİK ÇERÇEVE VE METODOLOJİ	9
2.1. Teorik Çerçeve	9
2.2. Metodoloji	13
2.2.a. Vaka Analizi Yöntemi	14
2.2.b. Süreç Takibi Yöntemi	14
2.2.c. Kavramsallaştırma Ve Ölçüm	15
2.2.c.i. Bağımlı, Bağımsız ve Ara Değişkenler	15
2.2.c.ii. Bağımsız Değişken: Tehdit	15
2.2.c.iii. Bağımlı Değişken: Dış Politika Davranışı	20
2.2.c.iv. Ara Değişken: Bütünleşik Dış Politika Yürütücüsü	23
2.2.d Vaka Dizaynı: En Muhtemel Vaka Analizi	27
2.2.e. Vakaların Tanıtımı	29
2.3. Literatür Taraması	31
2.3.a. Uluslararası İlişkiler Teorileri ve ABD-Çin İlişkileri	31
2.3.a.i. Realizm ve ABD'nin Çin'e Yaklaşımı	33
2.3.a.ii. Liberalizm ve ABD'nin Çin'e karşı Yaklaşımı	39
2.3.b. Uluslararası İlişkiler Teorileri ve Dış Politika Analizi Literatürü	46
2.3.b.i Liberalizm	46
2.3.b.ii. Realizm	52

2.3.b.iii Neoklasik Realizm	62
2.4. Çalışmanın Teorik Çerçevesi	69
BÖLÜM III	71
SOĞUK SAVAŞ SONRASI DÖNEMDE ÇİN'İN DIŞ POLİTİKASININ DÖNÜŞÜMÜ VE ABD	71
3.1. Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Çin Dış Politikası	71
3.2. Soğuk Savaş Sonrası ABD'nin Çin'e Yaklaşımı	77
BÖLÜM IV	82
VAKA I: ÇİN'İN ASKERİ HARCAMALARI VE MODERNİZASYONU	82
4.1. Giriş	82
4.2. Çin'in Bölgedeki Pozisyonu: Askeri Harcamaları ve Modernizasyonu.....	84
4.2.a. 2008 Yılı Sonrası Çin'in Askeri Harcamaları ve Modernizasyonu	86
4.2.b. 2012 Yılı Sonrası Çin'in Askeri Harcamaları ve Modernizasyonu	88
4.2.c. 2015 Yılı Sonrası Çin'in Askeri Harcamaları ve Modernizasyonu	92
4.3. ABD'nin Cevabı.....	96
4.3.a. 2008 Sonrası ABD-Japonya İlişkileri ve Askeri Yardımlar	101
4.3.b. 2008 Sonrası ABD-Güney Kore İlişkileri ve Askeri Yardımlar.....	102
4.3.c. 2008 Sonrası ABD-Filipinler İlişkileri ve Askeri Yardımlar.....	103
4.3.d. 2008 Sonrası ABD-Singapur İlişkileri ve Askeri Yardımlar	104
4.3.e. 2008 sonrası ABD-Avustralya İlişkileri ve Askeri Yardımlar.....	105
4.3.f. 2008 Sonrası ABD- Tayvan İlişkileri ve Askeri Yardımlar	106
4.3.g. 2008 Sonrası ABD- Havai, Guam ve Mariana Adaları İlişkileri ve Askeri Yardımlar	106
4.3.h. 2008 sonrası ABD-Vietnam İlişkileri ve Askeri Yardımlar	107
4.4. Kongre ve ABD'nin Çin Politikası	108
4.5. Sonuç	112
BÖLÜM V	117
VAKA II: ÇİN'İN BÖLGESEL EGEMENLİK İDDİALARI VE ABD'NİN CEVABI.....	117
5.1. Giriş	117
5.2. Çin'in Pozisyonu	118
5.3. ABD'nin Cevabı.....	125
5.3.a. ABD-Japonya İlişkileri ve Egemenlik İddiaları Tartışmaları	133
5.3.b. ABD-Filipinler İlişkileri ve Egemenlik İddiaları Tartışmaları	134

5.3.c. ABD-Vietnam İlişkileri ve Egemenlik İddiaları Tartışmaları	135
5.3.d. ABD-Avustralya İlişkileri ve Egemenlik İddiaları Tartışmaları	136
5.3.e. ABD-Tayvan İlişkileri ve Egemenlik İddiaları Tartışmaları	136
5.4. Kongre ve ABD'nin Egemenlik İddialarına Yaklaşımı	137
5.5. Sonuç	141
SONUÇ	146
KAYNAKÇA	150

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1. Dış Politika Davranışı	26

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Teorik Çerçeve	70
Şekil 4.1. 2008-2016 yılları arasında farklı kaynaklara göre Çin'in askeri harcamaları	95
Şekil 4.2. SIPRI verilerine göre Çin'in askeri harcamalarının GSYİH oranı.....	95
Şekil 4.3. Çin'in askeri harcamaları ve modernizasyonu- Teorik Çerçeve uygulaması.....	116
Şekil 5.1. Çin'in bölgesel egemenlik iddiaları- Teorik Çerçeve uygulaması	145

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ADIZ	: Hava Savunma Teşhis Bölgesi
ASEAN	: Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği
BMDHS	: Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi
IISS	: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Enstitüsü
NDAA	: Milli Savunma Yetki Kanunu
SIPRI	: Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü

BÖLÜM I

GİRİŞ

Asya-Pasifik bölgesi son dönemlerde hızla büyümekte olan ekonomisi ve başta Çin ve diğer bölge ülkelerinin dünya ve bölge politikasında aktif rol almaya başlamasıyla birlikte uluslararası sistemi şekillendiren en önemli bölgelerden birisi olmuştur. Özellikle ekonomik ve politik alanlarda ön plana çıkmasının yanı sıra Asya-Pasifik bölgesindeki ülkelerin gelişmekte olan ülkeler arasında yer alması da bölgenin önemini arttırmıştır. Son 20 yılda ekonomik alanda yüksek büyüme oranlarına ulaşması ve büyük bir nüfusa sahip olması Asya-Pasifik bölgesini küresel ekonomi merkezlerinden birisi haline getirmiştir. Bölgenin öne çıkmasındaki en önemli unsur ise Çin'in son dönemlerde askeri ve ekonomik olarak gücünü arttırması olmuştur. Çin'in 2000'li yılların başından itibaren ekonomisinin hızlı büyüme potansiyelini yakalaması ve bunun sonucunda askeri ve politik olarak Asya-Pasifik bölgesinde önemli bir güç haline gelmesi ABD'de karar alıcıların son dönemlerde dış politika önceliklerinde bu bölgeye daha geniş yer vermesine neden olmuştur. 2009 yılında Obama yönetiminin başa gelmesiyle birlikte Irak ve Afganistan'daki savaşın ABD dış politikasındaki etkisi önemli derecede azalmış ve bu dönemden itibaren Çin askeri, ekonomik ve politik bir yükselen güç olarak ABD'nin dış politika öncelikleri arasına yerleşmiştir. Bunun bir sonucu olarak, Obama yönetimi yeni dış politika ve güvenlik stratejileri belirleyerek Asya-Pasifik bölgesine odaklanmıştır. Obama yönetiminin bu bölgeyi dış politika önceliği haline getirmesine neden olan en önemli motivasyon kaynağı ABD'nin bölgesel ve küresel anlamda ekonomik ve politik çıkarları ve üstünlüğünü koruma arayışı olmuştur. Obama yönetimi bir taraftan Asya-Pasifik bölgesini gelişen ekonomisiyle birlikte ABD için fırsat yaratan bir bölge

olarak görürken, diğer taraftan ABD'nin ulusal çıkar ve güvenliğine meydan okuma sahası olarak da tanımlamıştır.

Obama yönetiminin 2011 yılında ortaya attığı 'Asya-Pasifik Eksenli' söylemi ABD'nin bu dönemde dış politikasının yeniden şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Özellikle dönemin ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'un ilk yurtdışı gezilerini 2009 yılında Japonya, Güney Kore ve Çin'e gerçekleştirmesi, ABD dış politikasında Asya-Pasifik bölgesinin merkez nokta olduğunu göstermiştir. Bu dönemden itibaren ABD'nin Asya-Pasifik politikası ve özellikle de Çin ile arasındaki ilişkilerin boyutu işbirliği ve rekabet unsurları içermektedir. ABD ve Çin birbirlerine ekonomik açıdan çok fazla bağımlı iki ülkedir. Buna rağmen ABD ve Çin arasındaki ilişkiler özellikle politik ve askeri olarak bakıldığında rekabet unsurları da içermektedir. Çin'in bölgesel ve uluslararası krizlerde son dönemlerde giderek artan etkisi ve uluslararası kurumlarda giderek artan rolü, ABD'nin Asya-Pasifik bölgesi politikasının şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Çin'in ekonomisinin hızlı büyümesi ayrıca ülkenin askeri harcamalarını ve modernizasyonunu da ön plana çıkartmıştır. Bu durum ABD tarafından bölgesel ve küresel bağlamda Amerikan üstünlüğü ve hegemonyasına tehdit olarak algılanmaktadır.

ABD'nin 2008 yılı sonrası Asya-Pasifik politikasını farklı kılan önemli gelişmelerden birisi dış politikadaki Asya-Pasifik bölgesine ani yönelim olmuştur. Obama yönetimi Çin'in artan askeri harcamaları ve modernizasyonuna cevap olarak Asya-Pasifik bölgesindeki askeri üslerinde personelinin sayısını ve yatırımını arttırma kararı almıştır. Obama yönetimi ayrıca Çin'in bölgede artan etkisine cevap olarak bölgesel örgütlerde de varlığını arttırmaya önem vermiştir. Bu dönemden itibaren ABD bölgede özellikle Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN) gibi

bölgesel ekonomik örgütlerle etki alanını arttırmaya çalışmıştır ve bölgedeki müttefik ülkeleriyle diyalog ve işbirliğini arttırmıştır.

Bu çalışmada devletlerin dış politika davranışlarını nasıl belirlediği sorusu üzerine odaklanılacak ve araştırma sorusuna iki temel hipotez üzerinden cevap verilecektir. İlk hipotez olarak tehdit algılayan devletlerin realist dış politika davranışlarıyla hareket ettiği vurgulanacaktır. Bu bağlamda tehdit algılayan devletlerin, tehdit kaynağı devlete karşı müttefikleriyle askeri ve ekonomik işbirliğini geliştirerek ve onlara destek sağlayarak çevreleme politikasına (dış dengeleme) başvurduğuna değinilecektir. İkinci olarak ise tehdit algılayan devletin, tehdit kaynağı devlete karşı askeri yatırımlarını ve modernizasyonunu da arttırdığı (iç dengeleme) vurgulanacaktır. Buna rağmen devletlerin dış politikalarının şekillenmesi günümüzde daha karmaşık bir yapıya sahiptir ve devletlerin dış politika davranışları yalnızca sistemik bir değişken olan tehdit algılamaları çerçevesinde şekillenmemektedir. Dolayısıyla bu çalışmada sistemik düzeydeki tehdit algılamalarının yanı sıra ülke içi değişkenlerin de devletlerin dış politikalarını şekillendirdiği vurgulanacaktır. Buradan yola çıkarak çalışmada ortaya atılacak ikinci hipotez ise ülke içerisinde dış politika yürütücülerinin kararlarının uyumlu olmasının sistemik etkilere karşı belirli bir dış politika davranışı belirlenmesini kolaylaştırdığı olacaktır. Buradan yola çıkarak ülke içerisindeki dış politika yürütücüleri sistemik etkileri benzer şekilde algıladığında ülkenin belirli bir dış politika kararı almasının mümkün kıldığı iddia edilecektir.

Çalışmada metot olarak vaka çalışmasından faydalanılacak ve iki vaka ayrıntılı olarak incelenecektir. İlk olarak incelenecek olan vaka 2008 ve 2016 dönemleri arası Çin'in artan askeri harcamaları ve modernizasyonu olacaktır. İkinci olarak ise aynı

dönem içerisinde Çin'in Güney Çin Denizi ve bölgedeki diğer su yolları üzerindeki egemenlik iddiaları incelenecektir. Bunun sonucunda Çin'in Asya-Pasifik bölgesinde askeri harcamalarını ve modernizasyonunu arttırması ve bölgedeki denizler üzerindeki egemenlik iddialarını arttırmasının ABD tarafından kendi ulusal güvenliğine tehdit olarak algılandığı ve ABD'nin dış politikasını yeniden şekillendirmesi sonucu Çin'e karşı çevreleme politikası uyguladığı iddia edilecektir. Dolayısıyla bu çalışmada ABD'nin Çin'e karşı dış politika davranışı tehdit unsuru çerçevesinde incelenecektir. Çalışmada ortaya atılan ikinci hipotez çerçevesinde ise ABD'nin Çin'den algıladığı tehdit unsurlarına karşı ülke içerisindeki dış politika yürütücülerinin pozisyonları incelenecektir. Bu çerçevede ABD içerisinde dış politika yürütücüleri olarak Başkan ve Kongre'nin pozisyonlarının uyumlu olması sonucu Çin'e karşı realist bir dış politika davranışı olarak çevreleme politikası belirlenmesinin kolaylaştığı vurgulanacaktır.

Bu çalışmada devletlerin tehdit algılamaları sonucu realist dış politika davranışını ülke içi parametlerin de etkisiyle benimsediği argümanı üzerinde durulacaktır ve teorik çerçeve olarak neorealizm ve neoklasik realizmden faydalanılacaktır. Neorealist teori devletlerin dış politikalarını açıklarken uluslararası değişkenler üzerine vurgu yaparken, neoklasik realist teori devletlerin dış politikalarını açıklarken ülke içi değişkenlere de vurgu yapmaktadır. Dolayısıyla bu çalışma neorealist ve neoklasik realist teorinin devletlerin dış politikalarını açıklarken hangi değişkenleri ön plana çıkardığını ve nasıl bir yaklaşımla açıkladığını anlamaya yardımcı olacaktır.

1.1. Araştırmanın Konusu ve Önemi

Uluslararası sistemde devletler kendi öncelikleri çerçevesinde ve kendi ulusal çıkarlarının korunması bağlamında dış politika stratejilerini belirlemektedir. Devletler dış politika stratejilerini belirlerken diğer devletlerin kendilerine olan yaklaşımlarını ve onların uluslararası sistemdeki politik, ekonomik ve askeri rollerini ve uluslararası sistemin yapısını da göz önünde bulundurmaktadır. Bu çalışmada incelenecek olan vakalar çerçevesinde ABD'nin Çin'e karşı takip ettiği dış politika yaklaşımı ve stratejileri incelenecektir. Soğuk Savaş sonrasında ABD başat güç olarak dünya politikasında yerini almış ve son dönemlerde de Çin bir yükselen güç olarak ABD'ye başta politik, ekonomik ve askeri olmak üzere birçok alanda meydan okumaya başlamıştır. Çin'in yükselen bir güç olarak ortaya çıkması ABD tarafından bir meydan okuma olarak algılanmıştır ve bu durum ABD'nin dış politika stratejisini yeniden şekillendirmesinde önemli bir rol oynamıştır. Dolayısıyla bu çalışma ilk olarak 21.yy'da ABD'nin dış politikasının, büyük güçler siyasetinin ve güç dengesinin anlaşılabilmesi için önemli bir katkı yapacaktır. Bunun dışında büyük güçlerin yükselen güçlere karşı nasıl dış politika stratejileri takip ettiğinin de anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Ayrıca, bu çalışma iki önemli aktörün dış politikalarına dair analiz imkânı sunacaktır. Tarihsel açıdan bakıldığında ABD dış politikası dönemsel gelişmelerle birlikte önemli değişimler geçirmiştir. Son dönem Amerikan dış politikasına hâkim olan temel eğilimleri bu vaka üzerinden incelemek mümkün olacaktır. Çin ise farklı politik ve ekonomik yapısıyla diğer aktörlerden ayrılan bir dış politika kültürüne sahiptir. Dolayısıyla seçilen vaka çerçevesinde bu çalışma son dönemde ABD ve Çin'in nasıl bir dış politika belirlediğini anlamaya da katkıda bulunacaktır.

Bu çalışmada ayrıca bir uluslararası değişken olarak tehdit ele alınacak ve devletlerin tehdit algılamalarının dış politikalarını nasıl şekillendirdiği üzerinde durulacaktır. Dolayısıyla bu çalışma devletlerin tehdit algılamalarının dış politika davranışlarının belirlenmesinde nasıl etkili olduğunu ve tehdit algılayan devletlerin tehdit kaynağı devlete karşı nasıl bir dış politika davranışı belirlediğini de anlamaya yardımcı olacaktır. Bu çalışma ayrıca devletlerin dış politikalarında hangi durumlarda realist hangi durumlarda liberal hareket ettiğini de anlamaya yardımcı olacaktır. Dış politika davranışı çerçevesinde ise çalışmada incelenecek vakalar yoluyla realist bir dış politika stratejisi olarak çevreleme politikası üzerinde durulacak ve tehdit algılayan devletlerin çevreleme politikasıyla dış politikalarında nasıl hareket ettiğini de anlamak açısından faydalı olacaktır. Bunun dışında bu çalışmada iddia edilecek hipotezler çerçevesinde devletlerin dış politika davranışları açıklanırken neorealist ve neoklasik realist yaklaşımlardan teorik çerçeve olarak faydalanılacaktır. Dolayısıyla araştırma sorusuna cevap olarak çalışmada ortaya atılacak hipotezler çerçevesinde bu çalışma neorealist ve neoklasik realist teorinin bir uluslararası değişken olan tehdit algılamaları ve ülke içi değişken olan dış politika yürütücüsü çerçevesinde devletlerin dış politikalarının nasıl şekillendiğini anlamaya dönük sundukları kavramsal çerçeveyi de anlamaya yardımcı olacaktır.

1.2. Araştırma Sorusu ve Hipotezler

Bu çalışmada devletlerin dış politika davranışlarını nasıl belirlediği sorusu üzerine odaklanılacaktır. Uluslararası İlişkiler disiplini içerisinde devletlerin dış politikalarında nasıl davrandığı ve hangi olguların devletlerin dış politikasını şekillendirdiği en temel konulardan birisidir. Devletler dış politikalarını uluslararası sistemdeki değişkenlere ve diğer devlet davranışlarına göre belirlemektedirler. Dolayısıyla devletlerin dış politika davranışları dönemsel olarak değişiklik

göstermektedir. Bu nedenle devletlerin dış politika davranışlarını nasıl belirlediği sorusuna cevap aramak devletler arasındaki ilişkilerin ve devletlerin hangi durumlarda birbirlerine olan yaklaşımlarını nasıl şekillendirdiğini anlamak açısından önem arz etmektedir. Bunun dışında, bu soru uluslararası sistemde devletlerin dış politikalarında küresel ve bölgesel olarak nasıl bir yaklaşımla hareket ettiğinin ve diğer devletlerin de bunlara nasıl cevap verdiğinin açıklanması ve anlaşılması açısından da önemlidir.

Bu çalışmada araştırma sorusu ve buna cevaben iddia edilecek hipotezler devletlerin hangi durumları tehdit olarak algıladığını ve tehdit algılamaları sonucunda nasıl bir dış politika davranışı belirlediğini anlamak açısından önemli yer tutmaktadır. Çalışmada iddia edilecek ikinci hipotez çerçevesinde ülke içi değişkenlerden birisi olan dış politika yürütücüsünün ülkelerin dış politika davranışlarını nasıl etkilediğini anlamak açısından da faydalı olacaktır. Dolayısıyla bu çalışmada uluslararası politikada devletlerin dış politika davranışlarının hem uluslararası hem de ülke içi değişkenler tarafından şekillendiği vurgulanacaktır.

Araştırma sorusu paralelinde bu çalışmada iki temel hipotez ortaya atılacaktır:

Hipotez 1: Devletler tehdit algılamalarına cevaben dış politika davranışlarını belirlerler ve tehdit algılayan devletler realist dış politika davranışlarıyla hareket ederler.

Bu çalışmada iddia edilecek ilk hipotez çerçevesinde tehdit algılayan devletlerin dış politikalarında realist davranışlarla hareket ettiği vurgulanacaktır. Devletler diğer devletlerin askeri harcamalarını ve savunma bütçelerini ve bunun sonucu olarak askeri teknolojilerini ve modernizasyonlarını geliştirmelerini tehdit olarak algılamaktadır. Bunun yanı sıra devletler askeri harcamalarını ve modernizasyonunu arttıran devletlerin yakın coğrafi bölgelerde aktif dış politika izlemesi ve tehdit algılayan devletin müttefikleri üzerindeki politik ve askeri etkisini arttırıp bölgesel ve

küresel anlamda etki alanını genişletmesini tehdit olarak algılayıp realist bir dış politika davranışı belirlemektedir. Bunun sonucu olarak bu çalışmada iddia edilecek ilk hipotez çerçevesinde tehdit algılayan devletin tehdit kaynağı devlete karşı müttefikleriyle askeri ve ekonomik ilişkisini geliştirerek ve askeri yardımda bulunarak ve bunun yanı sıra tehdit kaynağı devlete karşı bölgesel olarak askeri varlığını arttırarak çevreleme politikası da dahil olmak üzere bir dizi realist strateji uyguladığı vurgulanacaktır. Bunun yanı sıra tehdit algılayan devletin de askeri harcamalarını ve bütçesini tehdit kaynağı devlete cevap olarak arttırdığı iddia edilecektir.

Hipotez 2: Ülke içerisinde dış politika yürütücülerinin (Foreign Policy Executive) tehdit algılamaları birbirleriyle uyumlu olduğunda sistemik etkiler karşısında devletlerin belirli bir dış politika davranışı belirlemesi kolaylaşmaktadır.

Mevcut uluslararası sistemde devletler dış politika davranışlarını yalnızca sistemik girdiler çerçevesinde şekillendirmemektedir ve devletlerin dış politikalarını şekillendirme süreci karmaşık bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla devletlerin dış politika davranışları şekillenirken ülke içerisindeki diğer faktörler de etkili olmaktadır. Bu nedenle devletlerin dış politikalarının şekillenmesinde lider algılamaları ve ülke içerisindeki dış politika yürütücülerinin kararları da sistemik değişkenlerin yanında önemli yer tutmaktadır. Bu bağlamda devlet içerisinde dış politika yürütücülerinin dış ortamı okumalarının yani tehdit algılamalarının uyumlu olması ülkenin dış politikasının sistemik değişkenlere uygun biçimde şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır.

BÖLÜM II

TEORİK ÇERÇEVE VE METODOLOJİ

2.1. Teorik Çerçeve

Bu çalışmada devletlerin dış politika stratejilerinin nasıl belirlendiğini açıklamak için neorealizm ve neoklasik realizm teorik çerçeve olarak kullanılacaktır. Disiplin içerisinde bu iki yaklaşım devletlerin dış politikaları hakkında kapsamlı bir teorik çerçeve sunmaktadır. Neorealizm, devletlerin dış politika davranışlarını genel olarak iç politikadan ve devlet içi aktörlerden ayrı olarak açıklamaya çalışmaktadır. Bu bağlamda teori devletlerin dış politika davranışlarını ve tercihlerini açıklarken özellikle uluslararası sistemin yapısını ele almaktadır. Uluslararası İlişkiler disiplini içerisinde neorealist teori savunmacı ve saldırgan realizm olarak ikiye ayrılmaktadır. Her iki yaklaşım da devletlerin dış politikalarını açıklarken uluslararası sistemin değişkenlerine vurgu yapsa da özellikle dengeleme, tehdidin nasıl algılanıp nasıl cevap verildiği ya da diğer devletlerle ittifak kurma gibi dış politika davranışlarını açıklarken dış politikanın oluşum sürecinde farklılıklar göstermektedir.

Neorealist teori içerisinde Kenneth Waltz'a göre, uluslararası sistemin yapısı devlet davranışlarını etkilemektedir fakat bunu doğrudan değil dolaylı yoldan yapmaktadır. Buna rağmen Kenneth Waltz kendi teorisinin tam olarak devletlerin dış politika davranışları ve tercihleri ya da devletlerin dış politikalarını nasıl belirledikleri hakkında doğrudan bir açıklama getirmediğini ileri sürmektedir. Waltz, devletlerin dış politika davranışlarının açıklanabilmesi için ülke içi yapıların da ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır (Waltz 1979'dan aktaran Wivel 2017). Yine de Waltz'un teorisi devletlerin dış politikalarında nasıl davrandığı hakkında bazı varsayımlarda bulunmaktadır. Waltz uluslararası sistemde devletlerin güç dengeleme

stratejisinin en baskın dış politika davranışı olduğunu savunmaktadır. Çünkü Waltz güç dengeleme stratejisinin anarşik yapıya sahip uluslararası sistemde devletlerin güvenliğini sağlayabilmesi için en iyi yol olduğunu ileri sürmektedir (Waltz 1979'dan aktaran Wivel 2017).

Waltz'a göre uluslararası sistemde devletler dış politikalarını şekillendirirken kendi elindekileri koruma motivasyonu ile hareket etmektedir. Uluslararası sistemde devletler diğer devletlerden herhangi bir tehditle karşı karşıya kaldığında devletlerin belirleyebileceği en iyi yol dengeleme stratejisidir. Waltz'a göre dengeleme devletler tek başına hareket ettiğinde rasyonel bir davranıştır. Fakat devletler arasındaki stratejik etkileşimde dengeleme devletler için bazı durumlarda yetersiz sonuçlar oluşturabilmektedir. Bu bağlamda devletlerin dengeleme stratejilerine başvurmasına neden olarak uluslararası sistemin yapısına vurgu yapılmaktadır. Waltz'a göre ayrıca büyük güçler dış politika stratejilerini belirlerken uluslararası sistemin kısıtlamalarına karşı da politikalar belirlemektedirler. Büyük güçlerin kapasiteleri onlara geniş çaplı bir dış politika belirleme alanı sunmaktadır ve dış politika hatalarından çok fazla zarar etmemektedirler (Waltz 1979'dan aktaran Wivel 2017).

Waltz gibi Stephen Walt da, devletlerin görece kazançlarını arttırmaktan ziyade görece kayıplarını minimize ederek ve mevcut durumlarını koruyarak hareket etme motivasyonu ile dış politikalarını belirlediklerini ileri sürmektedir. Buna rağmen, Walt özellikle zayıf devletler olmak üzere, devletler için dış politikalarında her zaman optimal seçimler olamayabileceğini ileri sürmektedir. Böyle durumlarda devletlerin uygulayabileceği optimal seçenekler bulunmadığında, dış politikalarında peşine takılma stratejisi belirlemek zorundadır. Peşine takılma stratejisi bağlamında, Walt'a göre devletler dışardan tehditle karşılaştığında, en muhtemel sonuç kendisini tehdit eden devletle ittifak yapma yoluna gitmesidir. Buna rağmen, uluslararası

sistemde dengeleme stratejisi peşine takılmadan çok daha yaygın görülmektedir. Uluslararası sistemde güçlü devletlerin dengeleme yoluna gitmesi daha olasıdır. Zayıf devletler ise diğer zayıf devletleri dengeleme yoluna gitmektedir. Buna rağmen zayıf devletler büyük güçler tarafından tehdit edilirse bu defa dış politikalarında peşine takılma stratejisine başvurumaktadırlar (Walt 1985, 4-5).

Neorealist teori devletlerin dış politikalarını açıklarken uluslararası sistemin değişkenlerini ön plana çıkarsa da birim düzeyde değişkenlerin de devletlerin dış politika davranışlarını açıklamada yardımcı olduğunu ileri sürmektedir. Neorealizmin temsilcilerinden Taliefferro'ya göre uluslararası sistemin yapısı devletlerin dış politikalarını farklı yollardan şekillendirmektedir. Bu bağlamda uluslararası sistemde ortaya çıkan güvenlik ikilemi durumu, devletlerin bulunduğu coğrafya, devletlerin askeri teknolojilerindeki gelişmeler ya da devletler arasındaki ya da bölgesel olarak ortaya çıkan askeri dengeler devletlerin dış politika davranışlarını şekillendirmektedir. Taliferro uluslararası değişkenlerin yanı sıra ayrıca devletlerin iç politikasının dış politika davranışlarını kısıtlayıcı bir unsura da sahip olduğunu vurgulamaktadır (Taliaferro 2000, 159).

Neoklasik realizm devletlerin dış politikalarının belirlenmesinde hangi süreçleri içerdiği konusunda hem ülke içi hem de uluslararası değişkenleri kullanarak geniş kapsamlı bir teorik çerçeve ortaya atmaktadır. Neoklasik realist teori neorealist teori gibi devletlerin uluslararası bir değişken olan tehdit algılamalarının dış politikalarını şekillendirdiğini vurgulamaktadır. Buna rağmen neoklasik realist teori devletlerin dış politikalarını şekillendirirken yalnızca uluslararası sistemdeki güç geçişi ya da diğer değişkenlere cevap vermediğini ileri sürmektedir. Dolayısıyla neoklasik realist teori uluslararası sistemdeki materyal kapasitelerin devlet davranışlarına etkisini vurgularken neorealist teori gibi doğrudan bir bağ kurmamaktadır. Bundan ziyade

neoklasik realist teori devletlerin dış politikalarını açıklarken hem ülke içi hem de sistemik değişkenlerin birlikte ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır (Lobell 2009, 43-44).

Neoklasik realist teoriye göre devletlerin dış politika davranışları ilk ve en önemli olarak uluslararası sistemdeki konularından etkilenmektedir ve dış politika davranışları güç kapasitelerine göre belirlenmektedir. Yine de devletlerin sahip olduğu görece güç kapasitelerinin dış politikalarını şekillendirmesi karmaşık bir yapıya sahiptir ve doğrudan etkili değildir. Devletlerin dış politika kararları temel olarak liderler ve elitler tarafından alınmaktadır. Buna rağmen liderler ve elitler devletlerin sahip oldukları bu kapasiteleri diledikleri gibi kullanamamaktadır. Neoklasik realist teori ayrıca devletlerin içerisindeki sosyal yapının da dış politikayı şekillendirdiğini öne sürmektedir. Dolayısıyla devletler benzer güç kapasitelerine sahip olsalar da, kendi içlerindeki sosyal farklılıklar onların farklı dış politika stratejisi takip etmelerine neden olabilmektedir (Rose 1998, 146-147).

Neoklasik teori ayrıca devletlerin dış politika davranışlarının belirlenmesinde dış politika yürütücülerinin rolünü ön plana çıkarmaktadır. Teori ara değişken olarak sunduğu dış politika yürütücüsü bağlamında özellikle devlet başkanı ve diğer kurum ya da bireyleri ön plana çıkarmaktadır. Neoklasik realist teori dış politika yürütücülerinin ülkenin uluslararası sistemde karşılaştığı tehditler ya da fırsatlar hakkındaki bilgileri önceden edinebilme ve bu çerçevede ülkenin dış politika davranışını şekillendirebilme gibi kapasitelere sahip olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla neoklasik realist teoriye göre devletlerin dış politika yapım sürecinde ülke içi değişkenler uluslararası sistemin değişkenlerinden ayrılmaktadır (Ripsman, Taliaferro ve Lobell 2009, 280).

Bu çalışmada teorik olarak neoklasik realizm ve neorealizmden faydalanılacaktır ve sistemik ve ülke içi değişkenlerin devletlerin dış politika davranışlarını nasıl etkilediği vurgulanacaktır. Neorealist teori devletlerin dış politikalarını açıklarken ülke içi faktörleri gözardı etmektedir ve sistemik değişkenlerin devletlerin dış politikalarını şekillendirdiğini ileri sürmektedir. Neoklasik realizm ise devletlerin dış politika davranışlarını açıklarken sistemik değişkenlerin yanı sıra ülke içi değişkenlerin de etkisini vurgulamaktadır. Bu çalışmada devletlerin dış politika davranışlarını açıklarken neorealist teorinin vurguladığı sistemik değişken olarak tehdit unsuru ele alınacak ve devletlerin tehdit algılamaları sonucu dış politika davranışlarını belirlediği ileri sürülecektir. Ülke içi faktörlerde ise neoklasik realizmin vurguladığı dış politika yürütücüleri üzerinde durulacaktır ve sistemik değişkenlere karşı dış politika yürütücüleri arasındaki uyumun belirli bir dış politika davranışı belirlenmesini mümkün kıldığı vurgulanacaktır.

2.2. Metodoloji

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan vaka analizi kullanılacaktır. Burada, ABD Dışişleri Bakanlığı ve Savunma Bakanlığı'nca Çin stratejisi hakkında yayımlanan raporlar ve planlar incelenecektir. Bunun dışında Obama ve Trump yönetimlerinin Çin hakkındaki söylemleri incelenecektir. Ayrıca 2008'den günümüze Amerikan hükümetleri tarafından yayımlanan diğer çalışmalar ve bu yıllar arasında medyada ABD'nin Asya-Pasifik ve Çin politikası hakkında yayımlanan gazete haberleri ve arşivler de incelenecektir. Araştırma için ayrıca mevcut literatürde var olan kitaplar ve akademik çalışmalar da kaynak olarak kullanılacaktır. Çalışmada Çin'in savunma bütçesi, askeri harcamaları ve modernizasyon programları da ele alınacaktır. Bu unsurların incelenmesi için ise

IISS ve SIPRI raporları da incelenecektir. Sonuç olarak bu çalışmada Çin'in askeri harcamaları ve modernizasyonu batılı kaynaklar tarafından incelenecek ve değerlendirilecektir.

2.2.a. Vaka Analizi Yöntemi

Bu çalışmada vaka analizi yönteminden faydalanılacaktır. Vaka analizi yöntemi geniş bir teorik genellemenin oluşturulmasına ve desteklenmesine katkı sağlarken iyi bir teorik çerçeve oluşturulmasına da fayda sağlamaktadır. Bu bağlamda vaka analizinde kavramsal çerçeve olarak kullanılan teorilerin rolleri de vakaların seçimi bir kriter olarak ortaya çıkmaktadır (Levy 2008, 14).

2.2.b. Süreç Takibi Yöntemi

Vaka analizi çalışmalarında sıklıkla kullanılan süreç takibi yöntemi araştırmacı tarafından incelenecek olan konunun sonuçlarına neden olan nedensel süreçlerin tasarlanmasına olanak sağlamaktadır. Bennett ve George'a göre, süreç takibi yöntemi araştırmacıya araştırdığı konuyla ilgili daha muhtemel ve belirli bir genelleme sağlamaktadır. Süreç takibi yöntemiyle, bir ya da birkaç vaka ele alınarak bir nedensellik süreci oluşturulmaktadır. Süreç takibi yönteminde ele alınan vakaların hiçbirisi doğrudan karşılaştırılabilir değildir ve bu yöntemle incelenen bazı vakalar diğerlerinden daha önemli olabilmektedir (Bennett ve Elman 2007, 183).

Süreç takibi yöntemi ve nedensel süreçlerin gözlemlenmesi, seçilen vakalar içerisindeki nedensel mekanizmalar hakkında çıkarım yapabilmeyi sağlamaktadır. Süreç takibi yöntemi ayrıca en muhtemel vaka analizi ile birlikte de etkili bir şekilde kullanılabilir. Süreç takibi, en muhtemel vaka analiziyle kullanıldığında

incelenen olgularla ilişkili alternatif nedensel mekanizmanın test edilmesi için kullanılmaktadır (Levy 2008, 11).

Süreç takibi yöntemi realizm gibi devlet davranışlarının muhtemel sonuçlarını açıklayan tümdengelim teorileriyle de yakından ilişkilidir. Süreç takibi diğer teorik açıklamaları kontrol ederek, yapısal teoriler tarafından tahmin edilen varsayımlar arasındaki nedensel sürecin ortaya çıkmasına imkân sağlamaktadır. Süreç takibi yöntemi her bir vaka içerisindeki olaylar dizisini çalışan araştırmacıya teori ve sonuçların ortaya attığı durumlar arasındaki nedensel mekanizmanın anlaşılmasına olanak sağlamaktadır. Bu yaklaşım ayrıca yeni hipotezlerin geliştirilmesi ve var olan hipotezlerin revize edilmesi için de önemlidir.

2.2.c. Kavramsallaştırma Ve Ölçüm

2.2.c.i. Bağımlı, Bağımsız ve Ara Değişkenler

Çalışmadaki bağımlı değişken “dış politika davranışı” olup bağımsız değişken ise “tehdit” olacaktır. Çalışmada ayrıca ara değişken olarak ise bir ülke içi değişken olarak “bütünleşik dış politika yürütücüsü” ele alınacaktır.

2.2.c.ii. Bağımsız Değişken: Tehdit

Bu çalışmadaki bağımsız değişken “tehdit”tir çünkü çalışmada ortaya atılacak temel hipotez devletlerin tehdit algılamaları sonucu realist dış politika davranışlarıyla hareket etmesidir. Uluslararası İlişkiler disiplini içerisinde uzmanlar uzun süredir savaş, caydırıcılık, ittifak ve kriz çözümü teorileri çerçevesinde “tehdit” kavramını ön planda tutmaktadır. İlk olarak Thucydides tehdit değerlendirmesi üzerine yazmış ve tehdit eden güçlere karşı denge politikası uygulanması ya da onlarla ittifak yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Buna rağmen özellikle son dönemlere kadar güç dengesi,

ittifaklar ve savaş teorilerinin merkezinde ve açıklanmasında tehdit kavramı tam olarak ön plana çıkarılmamıştır. Tehdit kavramı büyük ölçüde askeri olmak üzere güç kavramı ile özdeşleştirilmiştir. Buna rağmen son dönemlerde, disiplin içerisindeki uzmanlar askeri kapasitelerden ve savaş nedenlerini açıklayan modellerden bağımsız olarak tehdit kavramına odaklanmaya başlamışlardır (Walt 1985'den aktaran Stein 2013, 364). Birçok rasyonel teori devletlerin tehdit algılamaları sonucu savaşa başvurduklarını çünkü karşı tarafın niyetleri hakkında tam bir bilgiye sahip olmadığını vurgulamaktadır. Bu durum belirsizlik unsurunu ortaya çıkarmaktadır ve bu bağlamda devletler niyetlerini ve kapasitelerini tam olarak göstermemektedir (Fearon 1995 ve Powell 2006'dan aktaran Stein 2013, 365). Uluslararası İlişkilerde özellikle kapasitelerin dağılımındaki değişiklikler güvenilirliği zorlaştıran bir unsur olarak kabul edilmiştir. Buna rağmen neorealizm içerisinde özellikle saldırgan realistler tehdit olgusunu farklı şekilde açıklamaktadırlar. Çünkü saldırgan realistlere göre devletlerin birbirlerine olumlu sinyal göndermesi ya da taahhütte bulunmasının bir önemi yoktur. Saldırgan realistler genel olarak değişen güç dengesi üzerinde durmaktadır ve gücü artan devletlerin yapabildiği anda diğerlerine tehdit oluşturacağını vurgulamaktadır (Mearsheimer 2003'den aktaran Stein 2013, 366).

Uluslararası İlişkiler içerisinde tehdit bağlamında bazı uzmanlar güvenlik ikileminin devletlerin niyetlerinin okunmasını zorlaştırmasının da devletlerin tehdit algılamalarını daha da zorlaştırdığını öne sürmektedir (Jervis, Glaser ve Kaufmann 1998'den aktaran Stein 2013, 367) Güvenlik ikilemi kendi güvenliklerini arttıran iki devlet arasında ortaya çıkmaktadır. Bu durumda devletlerden biri kendisini korumak amacıyla savunma eyleminde bulunurken diğer devlet bu eylemi saldırgan bir eylem olarak tanımlayabilmektedir. Dolayısıyla güvenlik ikilemi devletlerin birbirlerinin

niyetlerini okumasını zorlaştırmaktadır ve bu durum tehdit algısını daha karmaşık hale getirmektedir (Glaser ve Kaufmann 1998'den aktaran Stein 2013, 367).

Yukarıda belirtildiği gibi Uluslararası İlişkiler disiplini içerisinde “tehdit” kavramı farklı bakış açılarıyla tanımlanmıştır. Bu çalışmada ise Stephen Walt’ın “tehdit” tanımlamasından faydalanılacaktır. Stephen Walt, “Alliance Formation and the Balance of World Power” (Walt 1985, 8-12) adlı çalışmasında tehdit kavramını *Toplam güç, coğrafi yakınlık, saldırgan kapasiteler ve saldırgan niyetler* olmak üzere dört farklı unsur üzerinden operasyonelleştirmiştir. Stephen Walt’a göre, ilk olarak *toplam güç* bağlamında büyük güçlerin diğer devletleri tehdit ettiğini çünkü diğer devletlerin büyük güce sahip devletlerin kapasitelerini nasıl ve hangi amaçla kullanacağından hiçbir zaman emin olamadığını ileri sürmektedir. Bunun bir sonucu olarak, bir devletin gücünü arttırmasıyla birlikte, diğer devletler onun kapasitesini kullanabileceği konusunda endişelenirler ve bunu engellemek için bazı önlemler alırlar. İkinci olarak, Walt tehdidi tanımlarken *coğrafi yakınlık* kavramı üzerinde durmaktadır. Walt’a göre bir devlete coğrafi olarak yakın devletler, uzak devletlere göre daha fazla tehdit oluşturmaktadır. Tehdidi tanımlayan üçüncü unsur ise *saldırgan kapasiteler*’dir. Walt, diğer şartlar eşit olduğunda uzun menzilli askeri güce sahip ve önemli ölçüde mobilize olan askeri yapısı olan devletlerin ya da güçlü politik kapasitelere sahip devletlerin diğer devletler için daha fazla tehdit unsuru yarattığını düşünmektedir. Bu durumun özellikle diğer devletlerin toprak bütünlüğü ve politik istikrarına tehdit oluşturduğunu ileri sürmektedir. Son olarak, Stephen Walt, tehditin diğer bir unsurunu tanımlamak için *saldırgan niyetler* kavramını kullanmaktadır. Walt agresif niyetlere sahip devletlerin daha fazla tehdit oluşturduğunu düşünmektedir (Walt 1985, 8-12).

Devletlerin askeri harcamaları ve modernizasyonlarını arttırması sonucu kapasitelerini geliştirmesi ve bu kapasiteleri nasıl kullanacağı konusu diğer devletler tarafından belirsizlik unsuru olarak ortaya çıktığından, bu durum diğer devletler tarafından tehdit olarak algılanmaktadır. Bunun dışında coğrafi olarak birbirlerine yakın olan devletler, coğrafi olarak uzak olan devletlere göre daha fazla tehdit oluşturmaktadır. Yani aynı coğrafi bölge içinde bulunan ya da komşu olan devletlerin kapasitelerinde arttırmaya gitmesi bunların diğer devletler tarafından tehdit olarak algılanmasına neden olmaktadır. Devletlerin tehdit algılamalarını şekillendiren diğer bir unsur ise diğer devletlerin sahip olduğu mutlak askeri kapasitelerden kaynaklanmaktadır. Devletler gelişmiş teknolojik askeri silahlara ve güçlü bir askeri yapıya sahip olduklarında ve bunun yanı sıra askeri harcamalarında ve btçelerinde artışa gittiklerinde diğer devletler bu durumu tehdit olarak algılamaktadır. Devletlerin tehdit algılamasını şekillendiren diğer bir unsur ise diğer devletlerin askeri yapısında gelişmeye ve savunma btçesinde artışa gitmesi sonucu bölgesel ve küresel anlamda aktif bir dış politika izlemesidir. Bölgesel ve küresel olarak aktif dış politika izleyen devletler, özellikle coğrafi olarak yakın devletler üzerinde, askeri ve politik baskı oluşturmaktadır ve bölgesel olarak agresif niyetlerle ve davranışlarla hareket ederek bu ülkeler üzerindeki etki alanını arttırmaktadır. Bunun sonucu olarak diğer devletler bu durumu tehdit olarak algılamaktadır.

Bu alışmada ABD'nin Çin'den algıladığı tehdit sonucu dış politika davranışını belirlediği vurgulanacaktır. Çin'in son yıllarda askeri harcamalarını ve savunma btçesini arttırması ve bunun yanı sıra Güney Çin Denizi ve bölgedeki diğer denizler üzerinde egemenlik iddiasında bulunması ve bölge üzerinde aktif bir dış politika takip etmesi ABD tarafından tehdit olarak algılanmıştır. ABD'nin Çin'in bölgedeki faaliyetlerini tehdit olarak algılamasının ise temel sebepleri bulunmaktadır. Çin'in

bölgede aktif dış politika davranışlarında bulunması ABD'nin bölgedeki müttefiklerinin egemenlik alanı açısından güvenlik tehdidi oluşturmaktadır ve bu ülkelerin etki alanını daraltmaktadır. Bunun yanı sıra coğrafi olarak hem ABD'nin hem de Çin'in Asya-Pasifik bölgesinde iki süper güç olması ve Çin'in bölge üzerinde aktif dış politika izlemesi ABD'nin kendi ulusal çıkarlarına da tehdit oluşturmuştur. ABD'nin bölgede önemli ölçüde ekonomik ve askeri faaliyetlerini sürdürebileceği çıkarları bulunmaktadır. Çin'in son dönemde askeri modernizasyon ve harcamaları sonucu özellikle Güney Çin Denizi ve diğer denizler üzerindeki faaliyetlerini arttırması ABD'nin askeri ve ekonomik faaliyetleri açısından tehdit unsuru oluşturmuştur.

Sonuç olarak bu çalışmada devletlerin tehdit algılamaları Walt'un toplam güç, coğrafi yakınlık, saldırgan kapasiteler ve saldırgan niyetler operasyonel indikatörleri kullanılarak ölçülecektir. Buradan yola çıkarak bu çalışmada devletlerin askeri gücünü ve modernizasyonunu arttırması sonucu toplam gücünü arttırması, tehdit oluşturan devletin tehdit oluşturduğu devlete olan coğrafi yakınlığı, tehdit oluşturan devletin askeri kapasitesini geliştirmesi sonucu saldırgan kapasitesini arttırması ve tehdit unsuru oluşturan devletin, tehdit oluşturduğu devlete karşı saldırgan bir dış politika davranışı benimsemesi tehdit olarak kabul edilecektir. Çalışmada incelenen vakalar çerçevesinde ise Çin'in 2008 sonrası dönemde askeri harcamalarını ve modernizasyonunu aşamalı olarak arttırmasıyla toplam gücünü arttırması, Çin ve ABD'nin coğrafi olarak Asya-Pasifik bölgesinde bulunması, Çin'in askeri modernizasyonunu arttırması sonucu saldırgan kapasitelere sahip olması ve bölgede aktif bir politika politik izlemesinin ABD tarafından tehdit olarak algılandığı kabul edilecektir.

2.2.c.iii. Bağımlı Değişken: Dış Politika Davranışı

Dış politika davranışı ülkelerin kendi ulusal çıkarlarını ön planda tutarak diplomatik, ekonomik, askeri ve politik faktörlerin kombinasyonu yoluyla belirlediği stratejilerdir. Devletler mevcut uluslararası politikanın konumuna göre ve diğer devletlerin dış politika davranışlarına göre kendi stratejilerini belirlemektedirler. Devletlerin uluslararası politikadaki dış politika davranışlarından en fazla öne çıkan iki yaklaşım ise realist ve liberal dış politika stratejileridir.

Devletlerin dış politikalarında en fazla öne çıkan yaklaşım realist dış politika davranışlarıdır. Devletler diğer devletlerin kendilerine yaklaşımına ve uluslararası sistemin yapısına tepki vererek realist dış politika davranışları belirlemektedir. Realist dış politika yaklaşımlarına göre devletler jeostratejik konumlarına ve uluslararası sistemin yapısına göre bir dış politika stratejisi belirlemektedir. Buna göre devletler realist bir dış politika belirlerken özellikle kendi jeostratejik konumunu ve uluslararası sistemdeki güç dengesini göz önünde bulundurmaktadır. Realist dış politika yaklaşımına göre devletlerin göreceli materyal gücü, saldırgan ve defansif kapasiteleri, uluslararası sistemde devletler arasındaki kapasitelerin dağılımı devletlerin dış politikasını belirleyen en önemli unsurlardır. Dolayısıyla devletler, diğer devletler materyal kapasitelerini arttırdığında ve bunu kendilerine bir tehdit olarak algıladıklarında ve diğer devletler görece olarak kendilerinden daha güçlü bir pozisyona geçtiklerinde realist bir dış politika davranışı belirlemektedir. Realist dış politika davranışları çerçevesinde çevreleme, uzaktan dengeleme, yeni izolasyonizm, seçici angajman (selective engagement) ve üstünlük (primacy) stratejileri ön plana çıkmaktadır. Realist yaklaşım çerçevesinde öne çıkan bu dış politika davranışları genel olarak uluslararası politikada devletler arasında güç dengesi politikasını ön plana çıkarmaktadır (Posen ve Ross 1996, 4). Bu noktada realist olarak öne çıkan

davranışlardan birisi de çevreleme politikasıdır. Çevreleme politikasına göre devletler müttefiklerine ekonomik ve diplomatik desteğin yanı sıra askeri destek sağlayarak diğer devletlere karşı dengeleme stratejisine başvurmuşlardır. Çevreleme politikası savunmacı bir politika olarak öne çıkarken özellikle düşman devletin agresif davranışlarını caydırma ve genişlemesini engelleme gibi amaçlar taşımaktadır (Dueck 2015, 16).

Liberal teori ise devletlerin dış politika davranışlarını açıklarken realist yaklaşımın aksine farklı değişkenleri ön plana çıkarmaktadır. Devletler liberal dış politika davranışı belirlerken diğer devletlerden tehdit algılamadıklarında kendi aralarında işbirliğine başvurmuşlardır. Her ne kadar liberal teori devletlerin dış politika davranışlarını açıklarken realist yaklaşıma benzer bir şekilde materyal kapasiteler ve güç unsurlarını göz ardı etmese de bu kavramlar üzerine yapılan aşırı vurgu liberal teori tarafından eleştirilmektedir (Ikenberry 2014, 1). Liberal dış politika yaklaşımına göre kurumlar belirli kurallar ve normlar oluşturarak devletlerin dış politika davranışlarını şekillendirmektedir (Rosato ve Schuessler 2011, 808). Liberal dış politika yaklaşımı genel olarak devletlerin dış politikalarında açık piyasayı desteklemesini, uluslararası kurumsalcılığı, kolektif problem çözümü ve devletler arasında işbirlikçi bir güvenlik anlayışını ileri sürmektedir (Rosato ve Schuessler 2011, 808). Realist yaklaşımın aksine liberal yaklaşım devletlerin dış politika davranışlarını açıklarken güç dengesinden ziyade demokrasi, kurumlar ve karşılıklı bağımlılık unsurlarına vurgu yapmaktadır ve yine realist yaklaşımın üzerine vurgu yaptığı istikrar yerine devlet davranışlarını açıklarken barış kavramı üzerine vurgu yapılmaktadır (Rosato ve Schuessler 2011, 808). Liberal teori bağlamında devletlerin benimsediği belli dış politika davranışları bulunmaktadır. Bu dış politika yaklaşımları arasında özellikle angajman, işbirlikçi güvenlik (cooperative security)

(Posen ve Ross 1996, 4), çok taraflılık ve ilerlemeci değişim (progressive change) yaklaşımları ön plana çıkmaktadır (Ikenberry 2010). Liberal dış politika yaklaşımları özellikle devletler arasındaki karşılıklı ekonomik bağımlılık, politik liberalleşme ve uluslararası kurumlara üyelik gibi davranışları ön plana çıkarmaktadır. Liberal dış politika yaklaşımları ayrıca farklı varsayımlara da dayanmaktadır. Bu noktada özellikle devletlerin birbirleriyle yaptığı görüşmelerle ve anlaşmalarla karşılıklı tavizlerin ve çıkarların vurgulanması öne çıkmaktadır (Dueck 2015, 18-19).

Bu çalışmada iddia edilecek ilk hipotez çerçevesinde devletlerin tehdit algılamaları sonucu realist dış politika davranışları belirlediği vurgulanacaktır. İddia edilecek bu hipotez çerçevesinde tehdit algılayan devletin tehdit kaynağı devlete karşı realist dış politika davranışlarından birisi olan çevreleme politikasına başvurduğu belirtilecektir. Buradan yola çıkarak bu çalışmada çevreleme politikası bağlamında tehdit algılayan devletin tehdit kaynağı devlete karşı müttefikleriyle askeri, ekonomik ve diplomatik ilişkilerini geliştirdiği, tehdit kaynağı devlete karşı bölgesel olarak askeri varlığını ve harcamalarını arttırdığı, bölge politikasında daha aktif bir politika izleyerek tehdit kaynağı devletin etki alanını kısıtlamaya çalışması şeklinde ölçülecektir. Dolayısıyla çalışmada tehdit algılayan devletin dış politika davranışı bağlamında çevreleme politikasına başvurması, bölgesel müttefikleriyle askeri, ekonomik ve diplomatik ilişkileri güçlendirmesi, bölgedeki askeri ve politik etkinliğini arttırması ve tehdit kaynağı devletin etki alanını daraltmaya çalışması üzerinden operasyonelleştirilecektir.

Çalışmada incelenecek olan vakalar çerçevesinde 2008 yılı sonrasında Çin'in askeri harcamalarını ve modernizasyonunu arttırdığı ve Güney Çin Denizi ve bölgedeki diğer denizler üzerinde egemenlik iddialarında bulunup aktif bir dış politika izlediği iddia edilecektir. Bu iki etken ABD tarafından tehdit olarak

algılanmış ve bunun sonucu olarak ABD Çin'e karşı realist dış politika politikalarından biri olan çevreleme stratejisine başvurmuştur. Bu bağlamda ABD Çin'den algıladığı tehdit sonucu 2008 sonrası dönemde müttefikleriyle askeri ve politik ilişkilerini geliştirmiş ve bu ülkelere desteğini önemli ölçüde arttırmıştır. ABD'nin bölgedeki müttefikleriyle ilişkisini geliştirip Çin'in etki alanını daraltması dışında ayrıca bölgedeki askeri varlığını ve harcamalarını arttırması da Çin'e karşı çevreleme politikasına başvurduğunun diğer bir göstergesi olarak ortaya çıkmıştır. ABD 2008 sonrası dönemde Çin'in bölgedeki faaliyetlerine ve aktif dış politika davranışlarına karşı Asya-Pasifik'teki askeri modernizasyonunda artışa gitmiş ve askeri harcamalarından yıllar bazında artışa gitmeye devam etmiştir. Sonuç olarak bu çalışmada ABD'nin Çin'den algıladığı tehdit sonucunda realist bir dış politika davranışı olarak Çin'e karşı çevreleme stratejisine başvurduğu iddia edilecektir.

2.2.c.iv. Ara Değişken: Bütünleşik Dış Politika Yürütücüsü

Ara değişken, bağımlı değişken ve bağımsız değişken arasında bağlayıcı bir görev görmektedir. Uluslararası İlişkiler disiplini içerisinde neoklasik realizm devletlerin dış politika davranışlarını açıklarken sistemik değişkenlerin yanı sıra ülke içi değişkenlere de vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda teori devletlerin dış politika davranışlarını açıklarken dış politika yürütücüsünü bir ülke içi değişken olarak kabul etmektedir. Neoklasik realist teoriye göre dış politika yürütücüsü devlet başkanlarını ve ülke içerisindeki diğer önemli birey ve kurumları kapsamaktadır. Buna rağmen dış politika yürütücülerinin çıkarları ve tercihleri özellikle devlet çıkarları ön planda olduğunda değişiklik gösterebilmektedir. Bunun sonucu olarak bir ülke içerisinde dış politika belirlenirken ülke içerisindeki dış politika yürütücülerinin bireyleri ya da organları dahil olduğundan, dış politika yürütücüsü uluslararası değişkenlerden

ayrışmaktadır (Ripsman, Taliaferro ve Lobell 2009, 280). Neoklasik realizm iç politikayı sistemik değişkenler ve birim düzeyde değişkenler arasında bir ara değişken olarak tanımlamaktadır. Teori devletlerin uluslararası politikada hareket edebilme yeteneğinin iç politik sürece bağlı olduğunu ileri sürmektedir (Kitchen 2010, 132).

Ülke içerisindeki dış politika yürütücüleri çerçevesinde farklı kurumlar ya da bireyler ülkelerin dış politikalarının şekillenmesinde ve belirlenmesinde rol oynamaktadır. Dış politika yürütücülerince ülke için alınan dış politika kararları dönemsel olarak farklılıklar içerdiği gibi yürütücülerin kararları benzer şekillerde de ortaya çıkabilmektedir. Bunun sonucu olarak, ülke içerisinde dış politika yürütücülerinin kararlarının uyumlu ya da farklı olması ülkenin sistemik etkilere karşı dış politikasının yeniden şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu çalışmada iddia edilecek ikinci hipotez çerçevesinde ülke içerisinde dış politika yürütücülerinin pozisyonlarının uyumlu olmasının sistemik etkilere karşı belirli bir dış politika davranışı belirlenmesini kolaylaştırdığı vurgulanacaktır. Dolayısıyla çalışmada ülke içerisindeki dış politika yürütücülerinin uyumu devletlerin dış politika davranışlarını etkileyen bir değişken olarak kabul edilecek ve dış politika yürütücülerinin pozisyonları incelenecektir. Çalışmada ara değişken olarak kabul edilen bütünleşik dış politika yürütücüsünün ölçümü ise sistemik etkiler karşısında farklı aktörleri içine alan dış politika yürütücülerinin pozisyonları incelenerek operasyonelleştirilecektir. Eğer ülke içerisindeki dış politika yürütücüleri sistemik etkileri benzer şekilde algılayıp bu etkilere benzer şekilde cevap veriyorsa kararları bütünleşik olarak kabul edilecektir. Öte yandan ülke içerisindeki dış politika yürütücüleri sistemik etkileri her zaman benzer şekilde algılamamaktadır ve bu durum devletlerin belirli bir dış politika davranışı belirlemesini zorlaştırmaktadır.

Dolayısıyla çalışmada dış politika yürütücülerinin pozisyonlarının uyumlu olması bütünleşik, pozisyonlarının uyumlu olmaması ise bölünmüş olarak kabul edilecektir.

ABD anayasası ülkenin dış politikasının yürütülmesini kuvvetler ayrılığı sistemiyle düzenlemektedir. Bu noktada anayasa aracılığıyla ABD’de Kongre ve Başkana yasama ve yürütme organı olarak dış ilişkileri yürütebilme yetkisi vermiştir. Dış politika kararlarının alınmasında her ne kadar ABD başkanının kararları önemli olsa da, başkanın bu konuda gücü sınırsız değildir. Başkan dış politika kararlarını tamamen kendisi verememektedir, çünkü ülke içerisinde yasama organı dış politikanın yürütülmesinde önemli bir role sahiptir (Del Monte ve Lazarou 2017, 1-2).

ABD’de Kongre özellikle savunma, bütçe ve dış politika kararları üzerinde önemli anayasal yetki ve sorumluluklara sahiptir. Bunun sonucu olarak Kongre’nin Amerikan dış politikasını etkileme şekli farklı eylemlere dayanmaktadır. Kongre’nin ABD’de dış politikasını şekillendirme yöntemlerinden birisi dış politika meselelerinde yasa geçirme olarak ön plana çıkmaktadır. Kongre, ABD’de dış politika üzerinde etki yaratırken substantif yasama ve prosedürel yasama yöntemlerini kullanmaktadır (McCormick, American Foreign Policy and Process 2013, 22). Obama yönetimi boyunca Kongre, ABD’nin Asya-Pasifik politikasının şekillenmesi için her iki yöntemden de faydalanmıştır. Kongre’nin kullandığı bu iki yöntem iç politika ve eylemlerin ABD’de dış politikayı nasıl etkilediğini ve şekillendirdiğini açıkça göstermektedir (McCormick, American Foreign Policy and Process 2013, 22). Bu iki yöntem dışında Kongre, Amerikan dış politikasını şekillendirmek için farklı yöntemlere de başvurmaktadır. Kongre ve bireysel üyeleri ülkenin dış politikasını etkilemek için yasama dışı mekanizmalara da başvurmaktadır (McCormick, American Foreign Policy and Process 2013, 22-23).

Bu çalışmada iddia edilecek ikinci hipotez ve incelenecek olan vakalar çerçevesinde ülke içerisindeki dış politika yürütücülerinin pozisyonları uyumlu olduğunda sistemik etkilere karşı belirli bir dış politika davranışı belirlenmesinin kolaylaştığı vurgulanacaktır. Çalışmada bütünlük dış politika yürütücüsü ara değişken olarak kabul edilecektir ve devletlerin dış politika davranışlarını yalnızca sistemik bir değişken olan tehdit unsurunun değil bir ülke içi faktör olan dış politika yürütücüsünün de şekillendirdiği vurgulanacaktır. İncelenecek olan vakalarda ise ABD'nin dış politika davranışını yalnızca Çin'den algıladığı tehdit faktörüyle değil ayrıca ABD içerisinde Başkan ve Kongre'nin pozisyonları üzerinden incelenecektir. Çalışmada iddia edilen hipotez paralelinde ABD'de hem Başkan hem de Kongre'nin Çin'in 2008 sonrası dönemde takip ettiği dış politika davranışını tehdit olarak algılayıp benzer şekilde cevap verdiği vurgulanacaktır. Bu çerçevede Başkan ve Kongre'nin Çin hakkındaki tehdit algılamaları ve kararları incelenecek ve bunun sonucu olarak Çin'e karşı ortak bir pozisyon geliştirip çevreleme politikasına başvurduğu vurgulanacaktır.

		Dış Politika davranışı	
		Realist	Liberal
Tehdit	Var	X	
	Yok		X

Tablo 2.1. Dış Politika Davranışı

Bu çalışmada devletlerin tehdit algıladığında tehdit kaynağı devlete karşı realist dış politika davranışlarıyla hareket ettiği vurgulanırken tehdit algılamayan devletlerin liberal dış politika davranışına başvurduğu iddia edilecektir. Buradan yola çıkarak çalışmada tehdit algılayan devletin realist dış politika davranışına başvurduğu en

muhtemel vaka analizi çerçevesinde incelenecektir. Dolayısıyla çalışmada iddia edilen hipotez olan tehdit algılayan devletlerin realist dış politika davranışına başvurmasının doğrulanmasının en muhtemel olduğu vakalar incelenecektir.

2.2.d Vaka Dizaynı: En Muhtemel Vaka Analizi

En muhtemel vaka analizi yöntemiyle seçilen vakalar ortaya atılan hipotezin test edilmesinde kullanılan yöntemlerden birisidir. Bu yöntemde, araştırmada oluşturulan teori görece olarak doğru tahminlerde bulunduğu ve ölçüm hatası düşük olduğunda, hipotezin testi de doğru olmaktadır. Teorinin test edilmesinde, en muhtemel vaka analizi dizaynına başvuru yapılan çalışmalarda, ele alınan bazı vakalar diğer vakalara göre daha önemli kabul edilebilmektedir. Bu bağlamda, en muhtemel vaka analizine göre incelenen vakalar ortaya atılan teoriyle uyuşmuyorsa, yani teorinin varsayımları beklentiye karşılamamışsa ya da teorinin değişkenleri ile uyuşmamışsa, teori geçerliliğini yitirmektedir. Dolayısıyla, en muhtemel vaka analizi, en az muhtemel vaka analizi yani Sinatra çıkarımının (Teori bu vakalarla uyarsa, her yerde uyar) varsayımının tersine dayanmaktadır. Yani en muhtemel vaka analizine göre incelenen vakalar teoriyi doğrulamazsa, başka hiçbir yerde de doğrulamayacaktır. Öte yandan en muhtemel vaka analizi dizaynı aracılığıyla incelenen vakalar ortaya atılan teoriyi doğruladığında, teori güçlenecektir fakat bunun teorik olarak katkısı sınırlı olacaktır. Bu nedenle, en muhtemel vaka analizi çerçevesinde incelenen vakalar hipotezin test edilmesine yeterli bir ortam sağlamaktadır (Levy 2008, 13-14).

Bu çalışmada da en muhtemel vaka analizi yöntemi kullanılacak olup, çalışmada ortaya atılan hipotezin testi neticesinde olumlu bir sonuç verme olasılığının en yüksek olduğu vakalar incelenecektir. Bu çalışmada iki temel hipotez iddia edilecektir. İlk

olarak ortaya atılan hipotez devletlerin tehdit algılamaları çerçevesinde dış politikalarını belirlediği ve tehdit algılayan devletlerin realist dış politika davranışıyla hareket ettiği olacaktır. İkinci olarak ise ülke içerisindeki dış politika yürütücülerinin pozisyonlarının uyumlu olmasının sistemik etkilere karşı ülkenin belirli bir dış politika davranışını belirlemesini kolaylaştırdığı vurgulanacaktır. Ortaya atılan bu hipotezler çerçevesinde iki ayrı vaka incelenecek olup, incelenen bu vakalar çalışmada iddia edilen hipotezlerin testini mümkün kılacaktır.

2008 sonrası Obama yönetimi döneminde ABD'nin Çin politikasının şekillenmesinde iki vaka ön plana çıkmaktadır. Bunlar; 1) Çin'in askeri harcamalarını arttırması ve askeri modernizasyonunu genişletmesi ve 2) Çin'in bölgesel egemenlik iddialarıdır. ABD 2008 sonrası dönemde bu iki gelişmeyi ulusal çıkarlarına tehdit olarak algılamıştır ve buna cevap olarak realist dış politika davranışları belirlemiştir. Dolayısıyla bu çalışmada seçilen iki vaka ele alınan bağımsız değişken olan 'tehdit' ile ilişkili olacaktır. Bunun dışında ABD Çin'den algıladığı tehdit karşısında realist bir dış politika davranışı belirlerken ABD içerisinde Başkan ve diğer dış politika yürütücülerinin pozisyonları da etkili olmuştur. ABD'de dış politika yürütücülerinin kararlarının uyumlu olması Çin'e karşı realist bir dış politika davranışının belirlenmesini kolaylaştırmıştır. Bu bağlamda ortaya atılan hipotezin testi için ABD'nin dış politika davranışını Çin'den algıladığı tehdit unsuru çerçevesinde belirlediği ve bu tehdide cevap olarak Çin'e karşı realist dış politika stratejisine başvurduğu vurgulanacaktır. İki vaka olarak 1) Çin'in askeri harcamalarını arttırması ve modernizasyonunu genişletmesi ve 2) Çin'in bölgesel egemenlik iddiaları en muhtemel vaka analizi çerçevesinde incelenecek olup çalışmada ortaya atılan hipotezin doğrulanması beklenmektedir. Bu nedenle eğer ortaya atılan hipotez geçerliyse teorinin tahminleri de doğru olacaktır.

Buna rağmen ortaya atılan hipotez geçersizse realist teorinin varsayımlarına büyük bir şüpheyle bakmamız gerekecektir. İncelenen vakalar çalışmadaki bağımsız değişken olan “tehdit” unsurunu doğrulamazsa, hipotezin doğrulanmasını engelleyen faktörler de belirlenebilecektir.

2.2.e. Vakaların Tanıtımı

Seçilen teorik yaklaşım çerçevesinde ABD'nin Çin'e karşı dış politika davranışlarının şekillenmesinde en önemli etken Çin'in bölgesel ve küresel anlamda aktif dış politika izlemeye başlamış olmasıdır ve bunun sonucu olarak ABD'nin Çin'den algıladığı tehdit unsurları olmuştur. Dolayısıyla ABD'nin dış politika davranışının anlaşılabilmesi için Çin'in dış politika uygulamalarına bakılması gerekmektedir. Bu bağlamda çalışmada iki vaka derinlemesine incelenecektir. İlk olarak incelenecek vaka Çin'in 2008 yılı sonrası dönemde askeri harcamalarını arttırması ve modernizasyonunu arttırması olacaktır. Çalışmada bu olayın vaka olarak alınmasının nedeni ise bu durumun ABD tarafından kendi küresel ve bölgesel üstünlüğüne ve ulusal çıkarlarına tehdit olarak algılanmaya başlamasıdır. Dolayısıyla ABD, Çin'in gelişmekte olan askeri modernizasyon ve harcamalarına karşı dış politikasını yeniden şekillendirmek durumunda kalmıştır. İkinci olarak incelenecek vaka ise Çin'in Asya-Pasifik bölgesindeki egemenlik iddiaları ve bölge ülkeleri üzerindeki etki kurma girişimi olacaktır. Çin'in bölgede politik ve askeri bağlamda etkisini önemli ölçüde arttırmış olması ve Çin'in bölgesel egemenlik iddialarının ABD'nin bölgedeki askeri müttefiklerinin çıkarlarına ters düşmesi ABD tarafından tehdit olarak algılanan diğer bir unsurdur. Bu nedenle ABD Çin'in bölge ülkelerine dönük politikaları ve Asya-Pasifik'teki bölgesel egemenlik iddiaları çerçevesinde dış politikasını şekillendirmeye başlamıştır.

Öte yandan ABD'nin Çin'e karşı dış politika davranışının şekillenmesinde tehdit tek başına belirleyici bir değişken olarak ortaya çıkmamıştır. ABD'nin Çin'den algıladığı tehdit karşısında ülke içi değişken olarak Başkan ve Kongre de ABD içerisinde dış politika yürütücüsü olarak önemli bir rol oynamıştır. Çin'in 2008 sonrası dönemde askeri harcamalarını ve modernizasyonunu arttırması ve Güney Çin Denizi ve bölgedeki diğer su yolları üzerinde egemenlik iddialarını genişletmesi ve bölgedeki ABD müttefikleri çevresinde aktif bir dış politika davranışıyla hareket etmesi hem Başkan hem de Kongre tarafından tehdit olarak algılanmış ve bunun sonucu olarak Başkan ve Kongre Çin'e karşı aynı yönde bir dış politika davranışı belirlenmesini öngören bir pozisyon belirlemişlerdir. Yani Kongre ve Başkan'ın benzeşen tutumları ABD'nin Çin'e karşı realist bir dış politika davranışı olan çevreleme politikasının hayata geçirilmesini kolaylaştırmıştır.

İncelenecek olan bu vakalar, ilk olarak devletlerin dış politikalarını nasıl belirlediğini anlamaya yardımcı olacaktır. Çünkü devletlerin askeri harcamalarını ve modernizasyonunu arttırması ve bölgede diğer ülkeler üzerinde etkisini arttırıp, bölgesel egemenlik iddiaları aracılığıyla daha aktif bir dış politika izlemesi uluslararası sistemde diğer devletlerin küresel ve bölgesel anlamda dış politikalarını yeniden şekillendirmesinde en önemli unsurlar arasında yer almaktadır. İkinci olarak, seçilen bu vakalar ABD ve Çin gibi uluslararası sistemde büyük güçlerin dış politikalarını hangi olgular çerçevesinde ve nasıl şekillendirdiğini anlamaya da yardımcı olacaktır. Bu çalışma ayrıca iddia edilen hipotez çerçevesinde sistemik bir değişken olan tehdit unsurunun da devletlerin dış politikalarını şekillendirmede hangi açılardan önemli olduğunu anlamada yardımcı olacaktır. Dolayısıyla çalışmada incelenecek vakalar devletlerin tehdit algılamalarının onların dış politikasını nasıl

şekillendirdiğini ve disiplin içerisinde realist yaklaşımın devletlerin dış politikalarını nasıl açıkladığını öğrenmek açısından da faydalı olacaktır.

2.3. Literatür Taraması

2.3.a. Uluslararası İlişkiler Teorileri ve ABD-Çin İlişkileri

Çin'in son dönemlerde askeri ve ekonomik olarak hızlı bir büyüme potansiyeli yakalaması ve ABD'nin Çin'e karşı benimsediği dış politika stratejisi uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde uzmanlar tarafından farklı şekillerde yorumlanmıştır. Literatürdeki çalışmalar genel olarak ABD'nin Çin'e karşı dış politika stratejisini ve ABD ve Çin ilişkisini iki ayrı noktada ele almaktadır. İlk olarak, bir takım çalışmalar Çin'in ABD öncülüğünde kurulan küresel düzene meydan okuma yönünde dış politika belirlediğinden hareketle Çin'i ABD için bir tehdit unsuru olarak ele alırken, diğer yaklaşımlar ise Çin'in ABD için bir tehdit oluşturmadığını ve barışçıl bir yükseliş stratejisi belirlediğini savunmaktadır.

Uluslararası ilişkiler teorileri bağlamında neorealizm, neoliberalizm, hegemonik istikrar ve güç geçişi teorileri Çin'in yükselişi ve ABD'nin Çin'e yaklaşımını disiplin içerisinde farklı açılardan ele alan en baskın yaklaşımlar olarak öne çıkmaktadır. ABD ve Çin arasındaki ilişkiler bağlamında, liberal teori çerçevesinde John Ikenberry ve Joseph Nye gibi isimler ABD ve Çin arasındaki güç mücadelesini gözardı etmektedir ve ilişkileri açıklarken genel olarak farklı nedensellik mekanizmaları üzerine odaklanmaktadır. Bu nedensellik mekanizmaları ABD ve Çin arasındaki ilişkileri şekillendiren ekonomik karşılıklı bağımlılık ve uluslararası kurumlar olarak ön plana çıkmaktadır. Diğer taraftan literatürde ABD ve Çin arasındaki ilişkilere liberal teorilerin aksine, neorealist teori içerisinde John Mearsheimer, Stephen Walt ve Robert Ross gibi teorisyenler kötümser bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır. Bu bağlamda

neorealist teoriler ilişkileri ve ABD'nin Çin'e olan yaklaşımını çatışma, materyal ve askeri güç ve tehdit değişkenleriyle açıklamaktadır.

Literatürde ABD ve Çin arasındaki ilişkileri ele alan diğer bir önemli yaklaşım ise güç geçişi teorisi olmuştur. Güç geçişi teorisine göre uluslararası sistemde gücü azalmakta olan hegemon devletin yükselen güce karşı ılımlı bir politikayla yaklaşması iki ülke arasındaki çatışma ihtimalini azaltmaktadır. Dolayısıyla güç geçişi teorisi Çin'in askeri kapasitesinin ABD'nin önüne geçmediği sürece iki ülke arasında büyük bir savaş çıkma ihtimalinin olmadığını ileri sürmektedir. Bunun dışında güç geçişi teorisine göre Çin, ABD'nin askeri gücüne ulaşsa bile mevcut statükodan memnun olduğu sürece ABD ve Çin arasında büyük bir savaşın ortaya çıkma ihtimali düşüktür. Teori ayrıca Çin'in ABD'nin askeri gücünü aşsa ve böyle bir durumda mevcut uluslararası sistemin düzeninden memnun olmasa bile ABD Çin'i yatıştırıcı ve Çin'e karşı ılımlı bir politika izlediği sürece ABD ve Çin arasında herhangi bir çatışma ortaya çıkma olasılığını görmemektedir (Kim ve Gates 2015, 222).

Robert Gilpin ise süper güç ve yükselen güçler arasındaki ilişkiyi hegemonik istikrar teorisi çerçevesinde ele almaktadır. Gilpin'e göre, süper güçler güçlerini, piyasalarını ve ideolojik yapısını kullanarak yeni bir yapı oluşturmaktadırlar. Hegemonik düzen içerisinde, kurallar en güçlü devletin kendi gücü çerçevesinde şekillenmektedir. Bu devletler kurulan hegemonik düzeni devam ettirmek için doğrudan zorlama ya da "havuç ve sopa" yöntemine başvurmaktadır. Buna rağmen zaman içerisinde bu devletin gücü ve refahı azalmaya başlamaktadır. Bunun sonucu olarak bu ülkeye yeni meydan okumalar ortaya çıkmaktadır ve bu durum ise hegemonik bir savaş durumuyla sonlanmaktadır. Daha sonra ise devletler güç kazanmaya başlamaktadır ve bu devlet zayıflayana kadar ve yeni meydan okumalar

ortaya çıkana dek yeni bir uluslararası düzen kurulmaktadır (Gilpin'den aktaran Ikenberry 2015, 9). Dolayısıyla Gilpin'in teorisine göre mevcut uluslararası sistemde süper güç olan ABD'ye zaman içerisinde yükselen güçler tarafından yeni meydan okumalar ortaya çıkacaktır ve ABD'nin gücü azalmaya başlayacaktır. Bunun sonucunda ise mevcut süper güç olan ABD ve yükselen bir güç olan Çin arasında savaş durumu meydana gelecek ve yeni bir uluslararası düzen kurulacaktır.

2.3.a.i. Realizm ve ABD'nin Çin'e Yaklaşımı

ABD'nin Çin'e karşı dış politika stratejisini ve ABD ve Çin arasındaki ilişkiyi realist yaklaşımla ele alan çalışmalar özellikle güç dengesi ve çatışma üzerine vurgu yapmaktadır. John M. Mearsheimer'a göre Çin'in ekonomisinin hızlı büyümesi ABD'nin uluslararası sistemdeki hegemonyasına tehdit oluşturmaktadır. Çünkü Çin'in ekonomik olarak hızlı bir büyüme göstermesi askeri olarak da büyümesini beraberinde getirecektir. Barrack Obama da dahil olmak üzere Soğuk Savaş sonrası göreve gelen tüm Amerikan başkanları ABD'nin dünya politikasındaki üstünlüğünü koruyacağını vurgulamıştır. Dolayısıyla Mearsheimer'a göre ABD, Çin daha fazla güçlenmeden onu durdurmaya çalışmalıdır. Mearsheimer, ABD ve Çin'i anarşik yapıya sahip uluslararası sistemde güvenlikleri ve çıkarlarını maksimize etmeye çalışan iki aktör olarak tanımlamaktadır. Bu durum ise ABD ve Çin arasında rekabet ortamı oluşturmaktadır (Mearsheimer 2010, 385-387).

Mearsheimer uluslararası sistemde büyük güçlerin nihai amacının kendi hayatta kalma amaçlarını sağlayabilmeleri için hegemon devlet konumuna gelmek olduğunu vurgulamaktadır. Buna rağmen pratikte herhangi bir devlet için küresel hegemonya konumuna ulaşmak imkansızdır. Dolayısıyla büyük güçler bölgesel hegemon olmak için çaba harcamaktadırlar. Bunun sonucu olarak Çin Asya bölgesinde bölgesel bir

hegemonya arayışı içerisinde ve bu amacına ulaşırken de ABD'nin askeri gücünü de bölgeden uzaklaştırmak isteyecektir (Mearsheimer 2013, 83).

Realist teori ABD'nin yükselen Çin'e karşı belirlemesi gereken stratejiler üzerine de yoğunlaşmaktadır. Bu bağlamda Çin Asya-Pasifik bölgesini domine etmek isterse, ABD'nin uygulaması gereken belli stratejiler vardır. ABD yükselen Çin'i tolere etmeyecektir ve Asya-Pasifik'teki tek bölgesel hegemon olmak isteyecektir. Dolayısıyla Çin'i zayıflatmak için dengeleme politikası uygulayacaktır. Ayrıca Çin'in komşuları da Çin'in yükselişinden önemli ölçüde korkmaktadır. Dolayısıyla bölgedeki bu ülkeler de Çin'i çevrelemek isteyeceklerdir. Günümüzde Hindistan, Japonya ve Rusya gibi ülkeler Çin'i çevrelemek isterken Singapur, Güney Kore ve Vietnam gibi küçük ülkeler de Çin'e karşı politikalar belirlemek istemektedirler. En sonunda ise Çin'in yükselişini durdurmak için bu ülkeler ABD öncülüğünde kurulacak olan koalisyonla katılmak isteyeceklerdir (Mearsheimer 2013, 83-84).

Stephen Walt'a göre güç dengesinin değişimiyle birlikte, yükselen güçler uluslararası sistemdeki mevcut durumlarını kendi çıkarları çerçevesinde yeniden şekillendirmek istemektedirler. Dolayısıyla eğer Çin'in gücü artmaya devam ederse, Çin mevcut uluslararası düzene kaçınılmaz bir şekilde daha fazla dahil olmaya başlayacaktır. Walt bu bağlamda Çin'in mevcut uluslararası düzene dahil olmasının ne kadar süreceği ve ABD'nin bu duruma ne zaman cevap vereceği sorusuna odaklanmaktadır. Birlikte ele alındığında Çin ve ABD dünya ekonomisinin üçte birini oluştururken, dünya nüfusunun ise yaklaşık olarak yüzde 25'ini oluşturmaktadır. Bu bağlamda eğer Çin ve ABD önümüzdeki yıllarda kendi aralarında yapıcı bir ilişki kurarlarsa, iklim değişikliği, küresel sağlık,

makroekonomik yönetim ve bölgesel çatışmalar gibi önemli küresel meseleler üzerinde anlaşma daha kolay sağlanacaktır (Walt 2015).

Her ne kadar Çin önümüzdeki birkaç yıl içerisinde ABD'nin ekonomisini geçebilecek olsa da, ABD'de kişi başı milli gelir hala Çin'den çok daha fazladır. Ayrıca ABD'nin askeri kapasitesi hala Çin'in çok üzerindedir ve ABD'nin coğrafi konumu Çin ile kıyaslandığında ABD çok daha istikrarlı bir konumdadır. ABD'nin çevresinde Kanada ve Meksika gibi barışçıl ülkeler mevcutken, çevresinde güçlü düşmanları ve nükleer silahlara sahip devletler bulunmamaktadır. Diğer taraftan Çin ise 14 ülke tarafından çevreliken, bu ülkelerden bazıları nükleer silahlara sahiptir. ABD ayrıca Japonya, Güney Kore, Filipinler ve Avusturalya gibi ülkelerle resmi ittifak anlaşmalarına sahipken, Çin'in birçok komşusuyla güvenlik alanında işbirliği gerçekleştirmektedir. Öte yandan Çin ve ABD her ne kadar birbirlerine ekonomik olarak bağımlı iki ülke olsa da Çin'in ABD'ye olan bağımlılığı iki kat daha fazladır (Walt 2015).

Buradan yola çıkarak Walt, ABD'nin Çin'e karşı iki farklı strateji belirlemesi gerektiğini vurgulamaktadır. İlk olarak, ABD'nin Çin'i dengeleyebilmesi için Çin'in hegemonyasından en çok endişe eden Asya devletlerinin bu dengelemeye katılımı önemli yer tutmaktadır. Buna rağmen ABD'nin müttefikleriyle ilişkilerini yönetmesi üç sebepten dolayı kolay olmayacaktır. İlk olarak bu devletlerden bazıları birbirlerinden çekince halindedirler. İkinci olarak, bu devletlerden hiçbirisi Çin ile ekonomik ilişkilerini bozmak istememektedir. Üçüncü olarak ise ABD ve bölge ülkeleriyle arasındaki mesafe fazladır ve bu durum kolektif eylem problemini ortaya çıkarmaktadır. Walt'un öne sürdüğü ikinci stratejiye göre ise, Çin'i ABD'nin büyük stratejisinin merkezine yerleştirme ve bu doğrultuda sonucu ulusal çıkar ve önceliklerini bu çerçevede belirlemelidir (Walt 2015).

Walt ayrıca, Çin'in ekonomisinin yükselişte olduğu sürece ABD ile yoğun bir güvenlik rekabetinin de kaçınılmaz olduğunu düşünmektedir. Çin halihazırda gelişmekte olan zenginliğini daha büyük bir askeri güce dönüştürmektedir ve komşularıyla ilişkilerinde daha güvenli bir çevre yaratmaktadır. Güçlenmekte olan Çin, ABD'nin müttefikleriyle yakın ilişki kurmasını ve sınırlarında büyük askeri birliklerin bulunmasını istememektedir. Dolayısıyla ilerleyen dönemlerde Çin şüphesiz ABD güçlerini Asya-Pasifik bölgesinden uzaklaştırmak isteyecektir. Buna rağmen, ABD isteyerek bölgeden çekilmek istemeyecektir çünkü Çin'in Asya-Pasifik'i tek başına domine eden bir güç olması herhangi bir yerde istediği politikayı uygulayabilmesine neden olacaktır. ABD ve Çin arasındaki ekonomik ilişkilerin boyutu iki devlet arasındaki rekabeti dengede tutmaktadır. Bu nedenle ABD ve Çin arasındaki savaş durumu uzak bir ihtimaldir. Her iki ülke de nükleer silahlara sahiptir ve bunun sonucu olarak her iki ülkenin hükümetleri de olası bir savaşın kaçınılmaz sonuçlara neden olacağından emin durumdadır. Buna rağmen, Walt her iki ülkenin de gelecekte yönetime geçecek liderlerin yapıları tecrübesiz, umursamaz ve aşırı güvenli olursa savaş tehlikesinin artabileceğini vurgulamaktadır (Walt 2013).

Realist yaklaşımlar ABD'nin dengeleme stratejisine başvurmadığı sürece, Çin'in bölgede ABD'nin çıkarlarına tehdit oluşturacağını ve Çin'in bölgesel hegemon olacağını öne sürmektedir. Dolayısıyla ABD Çin'i dengelemek için bölgede askeri ve politik varlığını arttırmalıdır ve Çin'i güç kullanımı konusunda caydırmalıdır. Bu bağlamda, Robert Ross'a göre ABD Çin'i dengelerken askeri modernizasyonunu arttırmalı fakat Çin ile ilişkilerini şekillendirirken de gereksiz bir çatışma durumundan uzak durmalıdır. Dolayısıyla ABD ilk olarak Çin'e askeri alanda meydan okumalı daha sonra ise politik olarak meydan okumalıdır (Ross 2013, 24-25). ABD ayrıca bölgede diğer ülkelerle stratejik ortaklığını güçlendirmelidir ve

bölgesel ve küresel meselelerde Çin ile işbirliğini de arttırmalıdır. Buna rağmen ABD özellikle bölgesel güç dengesini devam ettirebilmek ve mevcut gücünü koruyabilmek için hangi bölge ülkesiyle işbirliği yapacağına karar vermelidir. ABD'nin müttefikleriyle oluşturduğu bölgesel çevre ABD'ye büyük ve savunulabilir bir bölgesel varlık sağlayacaktır ve ABD'nin bölgeyi domine etmesine olanak sağlayacaktır. ABD'nin askeri modernizasyonunu arttırması ayrıca Çin'in bölgesel düzende güç kullanımını caydıracak bir unsurdur (Ross 2013, 28-29).

Randall Schweller ve Xiaoyu Pu'ya göre Çin ABD'yi askeri ve ekonomik olarak dengeleyemeyecek olsa da, ABD öncülüğünde kurulan küresel ekonomik düzene ve ABD çıkarlarına problem oluşturabilecek kapasiteye sahip bir güçtür. İlk olarak, Çin'in son dönemlerde diplomasininin çok boyutlu bir hale gelmesi Çin'i dış politikasında daha aktif bir devlet haline getirmiştir. Dolayısıyla bu durum Çin'in yalnızca Asya-Pasifik'te bölgesel meselelerde değil küresel meselelerde de daha etkin bir role sahip olmasına neden olmuştur. İkinci olarak Çin uluslararası kurumlara özellikle güncel meselelerde gücünü kullanabilmek için, aktif bir şekilde dahil olmaktadır. Üçüncü olarak, Çin finansal gücünü gittikçe artan bir şekilde diplomatik ve politik alanlara uygulamaktadır ve bu durum Amerikan hegemonyasını kısıtlamaktadır. Dördüncü olarak, Çin uluslararası meselelerde meşru normlar aracılığıyla etkisini genişletmektedir (Schweller ve Pu 2011, 54-56).

Brooks and Wolfhorth da 21. yy'da Çin'in yükselişini ve ABD'nin konumunu realist yaklaşımla ele almaktadır. Buna göre Çin'in özellikle son dönemlerdeki hızlı ekonomik gelişimi ve küresel liderliğe ulaşma süreci göz önünde bulundurulması gereken bir konu olarak ön plana çıkmaktadır. Brooks ve Wolfhorth'a göre önceki dönemlerde görülen yükselen güç örnekleri son dönemlerde Çin'in yükselişine

benzememektedir. Çünkü Çin önceki dönemlerdeki yükselen güçlerin aksine farklı bir yapıda küresel liderliğe doğru ilerlemektedir (Brooks ve Wohlforth 2016, 52-53).

Realist teori perspektifinden yaklaşan David Shambaugh, Çin'i mevcut uluslararası sistemde revizyonist bir devlet olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla ekonomik ve ideolojik yapısını güçlendirmek için batının öncülüğünde kurulan küresel ekonomik düzende değişiklik yapacağını öne sürmektedir. Ayrıca buna göre Çin gelişen ekonomisini ilerleyen dönemlerde kendi çıkarlarına karşı olan devletlere karşı kullanacaktır. Çin özellikle 2009 yılından itibaren realist politikalar izlemektedir ve sürekli kendi gücünü maksimize etme çabası içerisindedir. Dolayısıyla Shambaugh realist politikalarla hareket eden Çin'e karşı ABD'nin realist yöntemlerle cevap vermesi gerektiğini vurgulamaktadır. ABD bunun için Batı Pasifik'te askeri konuşlandırmasını arttırmalı, bölgede ittifaklarını güçlendirmeli, Çin'in çevresindeki güvenlik ortaklarını arttırmalı, bölgede sert ekonomik ve ticari politikalar uygulamalı, diplomasi araçlarını güçlendirmeli ve küresel meselelerin çözümünde Çin ile olan işbirliği beklentisini azaltmalıdır. Schambaugh ABD'nin ekonomik alanlarda gerçekleştirdiği eylemlere Çin'in karşı geleceğini bu sonucu olarak iki tarafın kolay bir şekilde ticaret savaşına girebileceğini ileri sürmektedir. Dolayısıyla ABD Çin'e karşı karmaşık bir politika geliştirmek durumunda kalacaktır (Shambaugh 2010, 24-25).

Christopher Layne, Çin'in gelecekte ABD'ye meydan okumak için günümüzde barışçıl politikalar takip ettiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda Çin'in yükselişine karşı ABD'nin iki önemli stratejiden birini belirlemesi gerekmektedir. Bu politikalar angajman ve çevreleme politikalarıdır. Angajman politikasına göre, Çin giderek artan bir şekilde batının politik ve ekonomik sistemine dahil olacaktır. Ayrıca bu politika

bağlamında ABD, Çin içerisindeki liberalleşmeyi de destekleyecektir. Bunun sonucu olarak da Çin işbirliği durumunda çıkarlarını arttıracaktır ve Çin özellikle ABD ve diğer Asya ülkesiyle rekabet etmekten kaçınacaktır. Öte yandan, çevreleme politikası bağlamında, ABD Çin'i çevrelemek için nükleer ve konvansiyonel silahlar aracılığıyla Çin üzerinde baskı kurmalı ve ilk vuruş şansını özellikle saldırgan nükleer kapasitelerle ve etkili füze savunma sistemleri aracılığıyla sağlamalıdır (Layne 2008, 13-18).

Charles Krauthammer de Çin'in askeri ve ekonomik olarak yükselişine karşı ABD'nin uygulayabileceği iki dış politika stratejisi üzerinde durmaktadır. Bunlardan birincisine göre ABD, Çin'i çevrelemelidir. Bunu yaparken ise ABD'nin eski ve Çin'in şimdiki düşmanlarıyla güvenlik antlaşmaları yapmalıdır. Bu bağlamda Krauthammer'e göre ABD, Rusya ve Vietnam ile müttefiklik ilişkisi kurmalı, Japonya ile olan mevcut ilişkisini güçlendirmelidir. Krauthammer'in ikinci önerdiği stratejiye göre ise ABD, Çin'deki Komünist partinin zayıflaması için çalışmalı ve Çin'deki muhalifleri destekleyerek, ülke içerisindeki insan hakları ihlallerini eleştirerek politik liberalleşmeyi gerçekleştirmelidir (Krauthammer 1995).

2.3.a.ii. Liberalizm ve ABD'nin Çin'e karşı Yaklaşımı

Literatürde ABD'nin Çin'e karşı dış politika stratejisini ve Çin'in yükselişini liberal teorisyenler de ayrıntılı bir şekilde ele almaktadır. Liberal yaklaşım, Çin'in ekonomik ve politik yükselişine ve buna cevap olarak ABD'nin Çin'e karşı belirlediği dış politika stratejisine realizmden farklı bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır. Liberal teorinin uluslararası sisteme olan iyimser bakış açısı, ABD'nin Çin'e olan yaklaşımına ve Çin'in yükselişine olan bakışı daha olumlu hale getirmiştir.

Liberal teori, ABD öncülüğünde kurulan liberal ekonomik düzenin hala devam etmekte olduğunu ve ABD'nin uluslararası sistemdeki güçlü ve istikrarlı konumunu sürdürmekte olduğunu ileri sürmektedir. Mevcut uluslararası sistemde Çin için küresel politikada ekonomik gücünü koruması ve arttırması ulusal çıkarlarının korunması bağlamında rasyoneldir. Buna rağmen Çin temel kural ve prensiplere sahip liberal ekonomik düzene meydan okuyarak ya da ona karşı gelerek çıkarlarını koruyamayacaktır. Bundan dolayı, Çin her ne kadar ABD'den farklı bir ideolojik yapıda olsa da ABD'ye karşı hegemonik bir savaşa girmeye çalışan ya da mevcut uluslararası sistemde revizyonist politikalar takip eden bir devlet olmayacaktır. Çin mevcut uluslararası sisteme dahil olarak ve bu yönde politikalar belirleyerek ve mevcut uluslararası sistemin kuralları, normları ve kurumlarından faydalanarak daha zengin bir yapıya ulaşmıştır. Dolayısıyla Çin'in ekonomik gelişimi ve artan etkisi liberal uluslararası sisteme bağlı olmuştur (Ikenberry 2011, 57-59).

Günümüzde, Çin'in devam etmekte olan ekonomik gelişimi, ABD öncülüğünde kurulan liberal ekonomik düzene Çin'in neoliberal strateji benimseyip dahil olmasıyla da yakından ilişkilidir. Çin'in ulusal çıkarlarını mevcut bir statüko devleti olarak düzeni oturmuş bir uluslararası sistemde koruması ve takip etmesi, ABD'nin küresel üstünlüğüne meydan okumasından ya da hegemonik bir savaş çıkararak liberal uluslararası düzeni kaldırmaya çalışmasından daha rasyonel bir tutumdur. Dolayısıyla Çin ABD öncülüğündeki liberal ekonomik düzenin fırsatlarından ve teşviklerinden yararlanarak ulusal çıkarlarını daha iyi koruyabilecektir. Çin için modernleşmenin en iyi yolu mevcut liberal uluslararası düzenden geçmektedir. ABD'nin Çin'le ekonomik ve güvenlik alanlarında karşılıklı bağımlılığını arttırması, ABD'ye yeni ve daha geniş bir çok taraflı işbirliği aramak için olanak sağlamaktadır. ABD'nin Çin ile etkileşiminin önemli ölçüde artmasıyla birlikte ABD ve Çin

arasında çevrenin korunması, enerji, silahların yayılmasının engellenmesi ve küresel ekonomik yönetişim gibi bir çok alanda işbirliği olanakları genişlemektedir. Öte yandan Ikenberry Çin'in barışçıl olarak yükselişinin ABD hegemonyasına bir meydan okuma yaratmadan ne kadar süreceği sorusuna da cevap aramaktadır. Ikenberry'e göre, günümüzde liberal uluslararası düzende demokrasi ve hukukun üstünlüğü normları hakimdir. Dolayısıyla Çin kendi rejimini tek parti yönetiminden demokratik bir rejime geçiremediği sürece ABD'nin küresel politikadaki üstünlüğünü ele geçiremeyecektir (Ikenberry 2011, 61-67).

Çin'in yükselişi kaçınılmaz bir şekilde ABD'nin tek kutuplu hegemonyasına son verecektir. Buna rağmen, bu durum kesin olarak ABD ve Çin arasında savaş ve çatışma durumunun ortaya çıkması ya da batı merkezli uluslararası sistemin çöküşü anlamına gelmemektedir. ABD öncülüğünde oluşturulan uluslararası düzen, ABD'nin Çin'le daha fazla entegre olmasıyla daha da güçlenecektir. Yine de ABD Çin'i mevcut sisteme daha fazla entegre ederken, liberal uluslararası düzenin de yapısını güçlendirmelidir (Ikenberry 2008).

Charles Glaser'a göre Çin tarafından ABD anakarasına büyük bir konvansiyonel saldırının olasılığı çok düşüktür çünkü iki ülke Pasifik okyanusu tarafından ayrılmaktadır. Öte yandan her ne kadar ABD'nin bölgesel müttefikleriyle ilişkisi yapıyı daha karmaşık bir hale dönüştürmüş gibi görünse de, bu durum Çin'in yükselişi hakkındaki olumlu görüşü yok etmemektedir. Glaser'a göre realist argümanların aksine uluslararası sistemin yapısı ABD ve Çin'i bir çatışmaya sürüklemeyecektir. Özellikle hem ABD hem de Çin'in sahip olduğu nükleer silahlar iki ülkenin doğrudan karşı karşıya gelme ya da ciddi bir askeri çatışma içerisine girme olasılığından kaçınmalarına neden olmaktadır. Bunun dışında iki ülke arasında

görece olarak olumlu bir şekilde iyi olarak devam eden politik ilişkiler de iki ülke arasındaki ilişkilerin sürekliliğinde önemli yer tutmaktadır (Glaser 2011, 91).

Joseph Nye, Çin'in ekonomik anlamda hızlı gelişme oranları yakalaması ve büyüklüğünün, ABD için özellikle ilerleyen dönemlerde en önemli konular arasına yerleşeceğini vurgulamaktadır. Buna rağmen Çin'in gücünün yükselişte olması ABD'nin gücünü geçerek en güçlü ülke olacağı anlamına gelmemektedir. Jeopolitik olarak bakıldığında ABD ile kıyaslandığında Çin özellikle güç dengesi açısından dezavantajlı bir konumdadır. Dolayısıyla mevcut uluslararası düzende ABD ve Çin arasında bir çatışma ihtimali mümkün görünmemektedir. Nye günümüzde Çin'in askeri kapasitesini aşırı düzeyde artırma olasılığına olumlu yaklaşmamaktadır. Çünkü böyle bir durumda maliyetler ön plana çıkmaktadır. Eğer Çin özellikle askeri boyutta ABD'yi yakalamak isterse diğer ülkelerin tepkileriyle karşılaşacağı gibi ayrıca kendi ekonomik gelişimi de bu konuda Çin'e kısıtlamalar yaratacaktır. ABD ve Çin birbirlerine ciddi ölçüde bağımlı olan iki ülke oldukları ve askeri kapasitelerin ve siber eylemlerin de karşılıklı caydırıcılık durumu yarattığı için, ABD ve Çin birbirlerine karşı şiddetli eylemlerden kaçınmaktadırlar (Nye 2015).

Liberal teori önümüzdeki dönemlerde uluslararası sistemde ABD ve Çin arasındaki ilişkilerin en önemli meseleler arasında yer alacağını ve ABD ve Çin arasındaki stratejik barışçıl ortaklığın hegemonik bir savaşla karşılaştırıldığında her iki ülke için de avantajlı olacağını ileri sürmektedir. Çünkü ABD ve Çin arasındaki stratejik ortaklık uluslararası sistemdeki ekonomik büyümeyi, bölgesel krizlerin çözümünü, terörizm ve nükleer silahların yayılmasını engelleme gibi uluslararası problemlerin çözümünü olanaklı hale getirmektedir. Aaron Friedberg'e göre, ABD ve Çin arasındaki işbirliğinin artması dünya çapındaki ekonomik gelişmenin,

bölgesel problemlerde barışçıl çözümlerin ve terörizm ve kitle imha silahlarının yayılmasının engellenmesi gibi küresel problemlerin bastırılmasını da daha başarılı kılacaktır. Friedberg yakın gelecekte ABD'nin Çin'e yaklaşımının şu ana kadar olduğu gibi rekabet unsurları içereceğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda önemli faktörler ön plana çıkmaktadır. Çin kendi içerisinde politik liberalleşme sağlamadan zenginleşmeye devam ettiği sürece, ABD ve Çin arasındaki rekabet sürmeye devam edecektir ve ilerleyen dönemlerde daha da yoğunlaşacaktır (Friedberg 2006, 8-45).

Liberal teori içerisinde Christopher Findlay ve Andrew Watson Çin'in ekonomisinin son yıllarda hızlı bir şekilde gelişmesiyle birlikte dünya ekonomisine daha fazla dahil olduğunu ve bunun sonucu olarak da kendi ekonomik gelişiminin bu faktöre bağlı olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla Çin'in uluslararası politikadaki değişimi kaçınılmaz bir şekilde uluslararası politikaya bağlı olmuştur. Findlay ve Watson'a göre Çin'in kendi iç ekonomisindeki iyileşme ve hızlı büyüme oranları yakalaması diğer ülkelerle olan ilişkisini geliştirmesinden kaynaklanmaktadır. Bunun sonucu olarak Çin ayrıca en önemli ticaret ve finansal örgütlere de katılım sağlamıştır (Findlay ve Watson 1996, 3-4).

Erich Weede ise Çin'in son dönemlerdeki dış politika yaklaşımını iç politika değişkenleriyle ele almaktadır ve Çin'de hukukun üstünlüğü aşamasına aşamalı bir şekilde geçildiğini ileri sürmektedir. Weede'ye göre Çin'de bireysel ve basın özgürlüğünde de ilerlemeler devam etmektedir. Bunun dışında ayrıca ekonomik işbirliği ve karşılıklı ekonomik bağımlılık Çin'in ilerleyen dönemlerde daha hızlı demokratikleşmesini sağlayacaktır. Bu durum ise ABD ve Çin arasında ekonomik olarak birbirlerine daha fazla bağlı olmalarını sağlarken, iki ülke arasında askeri bir çatışma olasılığını önemli ölçüde azaltmaktadır (Weede 2010, 208-209).

Nathan ve Scobell'e göre Çin gittikçe zenginleşmesiyle birlikte deniz güvenliği ve uluslararası ticaret ve finansın istikrarı gibi konularda çok daha büyük bir etkiye sahip olacaktır. Yeni oluşturulan dengede ABD'nin rolü ise kendi güvenliğini sağlayarak ve tehdit unsurları yaratmadan Çin'i yeni sisteme dahil etmek anlamında desteklemek olmalıdır. Son yıllarda Çin'in görece gücünde önemli derecede artış görülse bile Çin'in dış politikası defansif anlamda şekillenmektedir ve bu durum Soğuk Savaş döneminden itibaren değişmemiştir. Çin dış politikasındaki bu davranışını özellikle bölgesel istikararsızlıktan kaçınmak, komşularının kendisi hakkındaki şüphelerini ortadan kaldırmak, bölgesel kayıplardan uzaklaşmak ve ekonomik gelişimini sürdürmek için şekillendirmiştir. Son 20 yılda Çin'in dış politikasındaki değişim ise dünyadaki ekonomik sisteme derin bir şekilde dahil olmasından kaynaklanmaktadır. Çin ayrıca ABD kendi isteğiyle çekilmediği sürece dünyayı yönetemeyecektir ve Çin'in yükselişi yalnızca Amerikan yönetimi bu şekilde algıladığı sürece tehdit oluşturacaktır. ABD askeri inovasyonlarını ve modernizasyonunu arttırdığı ve bölgesel müttefikleriyle ilişkilerini sağlamlaştırdığı sürece Çin'in yükselişini yönetebilme kapasitesine sahiptir (Nathan ve Scobell 2012, 32 ve 47).

Liberal teori içerisinde Zhu Feng, Çin'in ilerleyen dönemlerde de gücünü arttırmaya devam edeceğini ve hem küresel hem de bölgesel olarak yumuşak dengeleme aracılığıyla ABD'yi dengelemeye devam edeceğini ileri sürmektedir. Buna rağmen Çin askeri genişleme gibi sert dengeleme unsurlarını uygulayamayacaktır. Özellikle politik ve ekonomik değişimin yansıması sonucu ortaya çıkan ülke içerisindeki kısıtlamalar Çin'i askeri provakaslardan ve farklı dış politika maceralarından uzak tutacaktır. Çin tek kutuplu yapıya sahip mevcut uluslararası sistemde kendi ülke içi politikasına daha rahat bir şekilde odaklanmaktadır ve ekonomik gelişimi bu şekilde ilerlemeye devam etmektedir. Çin

mevcut küresel sisteme kendisini daha fazla dahil ederek diğer ülkelerle ilişkilerindeki etkisini de arttırabilmektedir. Dolayısıyla Çin mevcut uluslararası sistem içerisinde işbirlikçi ve barışçıl bir ülkedir (Feng 2015, 53-55).

Liberal teori Çin'in yükselişi ve ABD-Çin ilişkilerinin ve iki ülkenin dış politika stratejilerinin anlaşılabilmesi için ülke içi değişkenlerin de vurgulanması gerektiğini ileri sürmektedir. Graaf ve Abeldorn ABD ve Çin arasındaki ilişkinin yalnızca devlet merkezli bir yaklaşım yoluyla ortaya konabileceğini değil ülke içerisindeki elitlerin ve sosyal gücünün yapısının da incelenmesi gerektiğini vurgulamaktadır çünkü bu yapılar devletlerin özellikle fikirler, dünya görüşü ve oluşturduğu dış politika stratejisini doğrudan etkilemektedir (Graff ve Apeldoorn 2018, 128).

Literatürde Çin'in yükselişini barışçıl açıdan değerlendiren başka çalışmalar da mevcuttur. Bu bağlamda Kang'a göre her ne kadar materyal kapasiteler Çin'in yükselişinin uluslararası sisteme istikrarsızlık getirip getirmeyeceğini tahmin etmede önemli bir rol oynasa da tercihlerin değerlendirilmesi de önemli yer tutmaktadır. Bu bağlamda Çin özellikle Doğu Asya bölgesinde kendi üstünlüğündeki hiyerarşik durumunu arttırırsa iki olasılık ortaya çıkacaktır. Buna göre ilk olarak ABD bölgedeki istikrarın sağlanmasında temel aktör olmayacaktır. ABD bölgedeki etkisini önemli ölçüde geri çekerse, güç dengesi teorisyenlerinin öne sürdüğü gibi Asya-Pasifik istikrarsız ve tehlikeli bir hal almayacaktır. Bu bağlamda bölge devletleri Çin'e karşı dengeleme politikasına başvurmak yerine, Çin'in yükselişini olumlu karşılayacaktır. İkinci olarak bölge ülkeleri Çin'i dengelemede isteksiz kalırlarsa, ABD'nin Çin'i dengelemek için kuracağı koalisyonlar ise sorunlu bir yapıya sahip olacaktır. Kang'a göre bir çok bölge ülkesi ittifak kurma da ABD'yi seçmeyecektir (Kang 2005, 553).

2.3.b. Uluslararası İlişkiler Teorileri ve Dış Politika Analizi Literatürü

Uluslararası İlişkiler disiplini içerisinde realist ve liberal teori devletlerin dış politika stratejilerini ele alan iki farklı yaklaşım olarak öne çıkmaktadır. Realist teori ve liberal teori devletlerin dış politika stratejilerini açıklarken farklı değişkenler kullanmaktadır. Genel olarak bakıldığında realist teori devletlerin dış politika stratejilerini açıklarken uluslararası sistemin yapısı ve diğer sistemik değişkenlere vurgu yaparken, liberal teori sistemik değişkenlerin yanı sıra ülke içi değişkenlerin de devletlerin dış politika stratejilerini şekillendirdiğini ileri sürmektedir.

2.3.b.i Liberalizm

Liberal teori uluslararası sistemde devlet davranışlarını ve devletlerin dış politikalarını açıklamada en yaygın yaklaşımlardan birisidir. Liberal yaklaşım özellikle realizmin aksine devletlerin dış politikalarını açıklarken ülke içi değişkenleri de hesaba dahil etmektedir. Literatürdeki neoliberal yaklaşımlar ise en temel olarak devletlerin anarşik yapıya sahip bir uluslararası sistemde kendi çıkarları çerçevesinde dış politikalarını belirlediklerini ileri sürmektedir.

Andrew Moravcsik devletlerin dış politikadaki davranışlarını açıklamada liberal yaklaşımın önde gelen teorisyenleri arasında yer almaktadır. Moravcsik'e göre devletler, yerli ve sınır ötesi toplumlar içerisine gömülüdür ve bu durum devletlerin sınır ötesi ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkilerini etkilemektedir. Devletlerin politikaları bu ilişkileri kolaylaştırmaktadır ya da engel olmaktadır. Dolayısıyla Moravcsik ülke içerisindeki sosyal grupların baskılarının devlet tercihlerini ve devletlerin dış politikalarını şekillendirdiğini vurgulamaktadır. Moravcsik, devletlerin dış politikadaki davranışlarını açıklarken özellikle iki varsayım üzerine vurgu yapmaktadır. Bunlardan birincisi devletler, onların tercihlerini oluşturan sosyal

grupları temsil etmektedir. İkincisi ise, devletlerin tercihleri arasındaki bağımlılık devlet tercihlerini etkilemektedir (Moravcsik 2010, 2).

Birinci varsayım ayrıntılı bir şekilde ele alındığında, Moravcsik'e göre sosyal koalisyonlar devletlerin dünya politikasındaki tercihlerini her zaman ve her durumda etkilemektedir. Bu bağlamda devlet içerisindeki tüm bireylerin ve grupların devlet politikalarına etkisi birbirlerine eşit değildir. Temsil edilen kurumlar ve onların eylemlerinin doğasındaki farklılıklar hangi grupların ulusal çıkarları hangi şekilde etkileyeceğini tanımlamaktadır. Böyle durumlarda bazı devletler tek bir bireyin tercihlerini dikkate alırken, bazı devletler ise demokratik katılım sonucu oluşan tercihleri dikkate almaktadırlar. Dolayısıyla devlet içerisindeki sosyal gruplar kendi güçlerine bağlı olarak devletlerin dünya politikasında takip ettiği politikaları şekillendirmektedir (Moravcsik 2010, 3).

Moravcsik'in ikinci varsayımına göre ise devletlerin tercihleri arasındaki karşılıklı bağımlılık devlet davranışlarını etkilemektedir. Moravcsik'in teorisi devletlerin tercihleri ve bu tercihlerin dünya politikasındaki önemini açıklamadaki değişkenleri vurgulamaktadır. Devletler dış politika davranışlarını tercihlerinin altında yatan bazı olgulara göre belirlemektedirler. Bunlar devletlerin doğasının rekabetçi ya da çatışmacı mı veya zayıf mı güçlü mü olduklarına göre değişiklik göstermektedir. Dolayısıyla devletler uluslararası meselelere dikkat çekmek, çatışmaları kışkırtmak ya da diğer devletlerle işbirliği başlatmak istediğinde ya da diğer önemli dış politika eylemlerinde ülke içi sosyal amaçlar önemli yer tutmaktadır (Moravcsik 2010, 3).

Moravcsik devletlerin dış politikalarının şekillenmesindeki süreci açıklarken realist teorinin kabul ettiği devletlerin ideal bir amaç peşinde koştuğu varsayımını reddetmektedir. Bu bağlamda Moravcsik diğer devletlerin farklı çıkarlarının empoze

ettiği kısıtlamaların altında kendi çıkarlarını ve davranışlarını şekillendirdiğini ileri sürmektedir. Liberal teori savaş hali içerisindeki devletlerin agresif tercihlerine, kesinliği tam olmayan bilgiler ve rasyonel olmayan inançlar ve süreçlere vurgu yapmaktadır (Moravcsik 2010, 4).

Moravcsik devlet davranışlarının farklı olarak şekillendiği üç farklı liberalizm üzerine vurgu yapmaktadır. Bunlar kimliksel, ticari ve cumhuriyetçi liberalizmdir. İlk olarak kimliksel liberalizme göre iç sosyal kimlikler ve değerler, devlet tercihlerinin ve devletler arası çatışma ve işbirliğinin temel belirleyicileridir. Toplumda farklı gruplar ve bireyler tarafından oluşturulan tercihler sosyal değerler olarak tanımlanmaktadır. Sosyal aktörler kendi kimliksel değerleri bağlamında hükümetleri etkilemektedirler. Böyle durumlarda, sosyal aktörler bazen varolan sosyal düzeni değiştirmek veya bozmak için devletlerin dış politika kararlarını etkilemeye çalışmaktadır. Sosyal meşruluğun devlet davranışlarındaki etkisi ayrıca kimliksel değerler arasındaki bağımlılığa bağlı olarak da değişiklik göstermektedir. Dolayısıyla devletlerin dış politikaları meşru sınırlar, politik kurumlar ve sosyo-ekonomik düzenlemeler tarafından şekillenmektedir. Devletler dış politika davranışlarını uyumlu veya çatışmalı mı, güçlü veya zayıf mı ya da kendi boyutlarına göre belirlemektedir. Fakat bunu belirlerken devletler için sosyal amaçlar önemlidir. Moravcsik'e göre "ulusal kimlik", "politik ideoloji" ve "sosyo-ekonomik düzenleme" devlet davranışlarını etkilemektedir (Moravcsik 2010, 5-7).

Ticari liberalizm'e göre devletlerin dış politika davranışları ve tercihleri ekonomik çıkarlarına bağlıdır. Buna göre devletlerin uluslararası sistemdeki davranışları şirketlerin, şirket sahipleri ve işçilerin ülke içi ve küresel piyasadaki konumlarına göre değişiklik göstermektedir. Bu noktada iç ve küresel ekonominin yapısındaki

değişiklikler hükümetler üzerinde baskı yaratarak dış politikalarını ve güvenlik politikalarını şekillendirmesine neden olmaktadır. Öte yandan cumhuriyetçi liberalizme göre ise iç politikadaki temsiliyet sistemi devletlerin tercihlerini ve dış politikalarını şekillendirmektedir. Bu bağlamda ülke içerisindeki kurumlar ve eylemler devlet politikasını şekillendirmektedir. Devlet politikalarını etkileyen sosyal politikaların belirlenmesini sağlayan iç politik temsiliyetin doğası ulusal çıkarları da belirlemektedir. Buna rağmen devlet içi temsiliyet kesin olarak devletlerin işbirliğine gideceği anlamına gelmemektedir (Moravcsik 2010, 7-9).

Öte yandan devletlerin tercihlerindeki değişiklikler devletlerin stratejik hesaplamalarını ne türde yapacağını sık sık etkilemektedir. Bu durumun tersi de devletler için geçerlidir. Yani devletlerin stratejik hesaplamaları tercihlerini önemli ölçüde etkilemektedir. Liberal teori uluslararası sistemde kolektif devlet davranışlarını iki aşamalı süreç (two-stage process) aracılığıyla açıklamaktadır. Bunun ilk aşamasında devletler dış politikadaki kendi tercihlerini belirlemektedir. Daha sonra ise belirlenen tercihler tartışılmaktadır, tercihler üzerinden pazarlık yapılmaktadır ya da tercihler üzerinden belli bir anlaşmaya varılmak üzere çaba harcanmaktadır. İkinci aşama ise stratejik etkileşim olarak adlandırılmaktadır. Moravcsik'e göre devletlerin askeri güçlerini arttırması ya da uluslararası kurumların oluşturulmasına öncülük etmesi devlet davranışlarını açıklamada en etkili değişken değildir. Bu bağlamda devlet davranışlarını açıklarken, ülke içi ve sınır ötesi sosyal grupların çıkarları ve değerlerindeki değişimin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Moravcsik 2010, 13-15).

Goldstein ve Keohane ise çalışmalarında devletlerin dış politikalarında nasıl davrandığını açıklarken rasyonel teorilerin açıklanmalarını yetersiz bulmaktadır ve

eleştirmektedir. Buna göre her ne kadar rasyonel teoriler uluslararası politikanın anlaşılmasında iyi bir yol haritası sunmuş olsa da devlet davranışlarını açıklama gibi bazı konularda eksik kalmaktadır. Bu bağlamda Goldstein ve Keohane'e göre devletlerin dış politikalarının şekillenmesinde fikirler ve inançlar önemli rol oynamaktadır ve fikirlerin dış politikayı şekillendirmesinde üç farklı nedensel süreç bulunmaktadır. İlk olarak sahip olunan fikirler dış politika seçimlerini kısıtlamaktadır çünkü bu fikirler diğer gerçekliklerin kısıtlanmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla aktörler kendi seçtikleri fikirlerin aracılığıyla hareket etmektedirler. İkinci olarak fikirler çözümler yaratarak stratejik etkileşimleri şekillendirmektedir. Üçüncü olarak ise fikirler, kurallar ve normlar içerisinde gömülü oldukları zaman politikaları kısıtlamaktadırlar, çünkü fikirleri bu yapının içerisinden tamamen ayırtmak kolay değildir. Bu yüzden fikirler kurumlar içerisine gömülü olduklarında politik aktörlerin yapısını etkileyerek politikayı şekillendirmektedir (Goldstein ve Keohane 1993).

John Ikenberry devletlerin dış politika davranışlarını açıklarken diğer rasyonel teoriler gibi devletlerin güç ve çıkarlar tarafından şekillenen bir dünyada hareket ettiğini vurgulamaktadır. Devletler arasında materyal kapasitelerin dağılımı uluslararası sistemde devletlerin nasıl hareket edebileceğini belirlemektedir. Buna rağmen Ikenberry diğer rasyonel teorilerden farklı olarak devletlerin dış politika davranışlarını açıklarken güç ve çıkar kavramlarına yapılan aşırı vurguyu eleştirmektedir. Ikenberry'e göre yalnızca güç ve çıkarlar gibi uluslararası sistemik değişkenler devletlerin ne istediğini ve yaptığını tam olarak açıklayamamaktadır. Bu bağlamda devletlerin çıkarları her zaman açık değildir ve güç değişkeni daima materyal kapasitelere indirgenememektedir. Devletler ulusal ideolojiler, deneyimler ve inançlardan oluşan kültürlere sahiptir ve bu durum devletlerin liderlerinin dünya

politikasına dair görüşlerini şekillendirmektedir. Ikenberry, devletlerin dış politikalarını açıklarken kullandığı kültür kavramını da ele almaktadır (Ikenberry 2014, 1).

Dolayısıyla Ikenberry'e göre değerler, kimlikler ve tarihsel tecrübeler devletlerin dış politikadaki davranışlarını ve çıkarlarını nasıl şekillendirdiğini ve gücün nasıl tanımlandığını etkilemektedir. Devletler politika, ekonomi ve dünyadaki değişimin yönü ve dinamikleri hakkında birbirlerinden farklı görüşlere ve ideolojilere sahiptir. Bu nedenle devletlerin tamamen kendilerine özgü değerleri, politik kimlikleri ve küresel düzende kendilerine ait yerleri mevcuttur. Öte yandan, devletler kendilerine özgü politik kurumlara sahiptir ve bu kurumlar devletlerin çıkarlarının ve güçlerinin şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Bunun yanında devletlerin tarihlerinden çıkardığı dersler ve tecrübeler ayrıca liderlerin ve toplumun kimliklerini ve dünya görüşlerini şekillendirmektedir. Yine de çeşitli açılardan ele alındığında, devletlerin sahip olduğu görüşler ve ideolojilerin dış politikalarının şekillenmesinde doğrudan ve dolaylı etkileri mevcuttur. Bu ideolojik değişkenler, devletlerin çıkarlarının ve güçlerinin oluşmasında önemli bir etkiye sahiptir (Ikenberry 2014, 3-4).

Joseph Nye ve Robert Keohane ise uluslararası kurumların devlet davranışları üzerindeki etkisi üzerinde durmaktadır. Nye ve Keohane'ye göre küresel karşılıklı bağımlılığın arttığı dönemde uluslararası sistemdeki tüm devletlerin davranışlarının düzenlenebilmesi için ulus-üstü kurumlara ihtiyaç vardır. Sistemdeki devlet dışı aktörler devletlerin davranışlarını ve görüşlerini etkilemektedirler ve dünya politikasında devletler arasında karşılıklı bağımlılığın artması devletlerin dış politikalarında yumuşak güç unsurlarına öncelik vermelerine olanak sağlamaktadır (Keohane ve Nye 1998, 94). Neoliberal yaklaşım, uluslararası kurumları devletler

arasında güvenlik işbirliğini arttırmak için bir şans olarak tanımlamaktadır. Çünkü neoliberalizme göre uluslararası kurumlar, diğer devletlerin davranışları hakkında bilgi sağlayarak devletlerin birbirlerini aldatmasını engellemektedir ve belirsizliği azaltmaktadır. Keohane ve Martin'e göre, kurumlar aracılığıyla istenmeyen devlet davranışları cezalandırılmaktadır ve uluslararası işbirliği içerisinde devletlere güvenlik sağlamaktadır. Devletler işbirliğinden karşılıklı olarak fayda sağladıkları için uluslararası kurumları oluşturma girişiminde bulunmaktadırlar (Keohane ve Martin 1995, 42).

2.3.b.ii. Realizm

Realist teoriler devletler arasındaki ilişkileri ve devletlerin dış politika davranışlarını genel olarak iç politikadan ve ülke içi aktörlerden ayrı olarak açıklamaya çalışmaktadır. Dolayısıyla realist teori devletlerin dış politika davranışlarını ve tercihlerini açıklarken özellikle uluslararası sistemin yapısını ele almaktadır. Uluslararası İlişkiler disiplini içerisinde neorealist teori savunmacı ve saldırgan realizm olarak ikiye ayrılmaktadır. Her iki yaklaşım da devletlerin dış politikalarını açıklarken uluslararası sistemin değişkenlerine vurgu yapsa da özellikle dengeleme, tehdidin nasıl algılanıp nasıl cevap verildiği ya da diğer devletlerle ittifak kurma gibi dış politika davranışlarını açıklamadaki dış politika sürecinde farklılıklar içermektedir. Genel olarak, neorealist teori uluslararası sistemin yapısı ve bu yapının içerisindeki değişimlerin devletlerin dış politikalarını şekillendirdiğini vurgulamaktadır.

Kenneth Waltz'a göre uluslararası sistemin yapısı devlet davranışlarını etkilemektedir fakat bunu doğrudan değil dolaylı yoldan yapmaktadır (Waltz 1979'dan aktaran Wivel 2017). Buna rağmen Kenneth Waltz kendi teorisinin tam olarak devletlerin dış politika davranışları ve tercihleri ya da devletlerin dış politikalarını nasıl

belirledikleri hakkında doğrudan bir varsayımda bulunmadığını ileri sürmektedir. Waltz, devletlerin dış politika davranışlarının açıklanabilmesi için devlet içi yapıların da ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır (Waltz 1979'dan aktaran Wivel 2017). Yine de Waltz'un teorisi devletlerin dış politikalarında nasıl davrandığı hakkında bazı varsayımlarda bulunmaktadır. Waltz uluslararası sistemde devletlerin güç dengeleme stratejisinin en baskın dış politika davranışı olduğunu savunmaktadır. Çünkü Waltz güç dengeleme stratejisinin anarşik yapıya sahip uluslararası sistemde devletlerin güvenliğini sağlayabilmeleri için en iyi yol olduğunu ileri sürmektedir (Waltz 1979'dan aktaran Wivel 2017). Uluslararası sistemde devletler dış politikalarını şekillendirirken kendi elindekileri koruma motivasyonu ile hareket etmektedir. Buna rağmen devletler diğer devletlerden herhangi bir tehditle karşı karşıya kaldığında devletlerin belirleyebileceği en iyi yol dengeleme stratejisidir. Dengeleme devletler tek başına hareket ettiğinde rasyonel bir stratejidir. Fakat devletler arasındaki stratejik etkileşimde dengeleme bazı durumlarda yetersiz sonuçlar oluşturabilmektedir. Bu bağlamda devletlerin dengeleme stratejilerine başvurmasına neden olarak uluslararası sistemin yapısına vurgu yapılmaktadır. Örneğin, çok-kutuplu yapısal özelliklere sahip uluslararası sistem devletlerin uyguladığı dengeleme stratejisinin etkisini azaltabilmektedir. Yine de Waltz'a göre dengelemenin bazı durumlarda dezavantajı olsa da devletlerin dış politikalarında takip edebileceği en iyi stratejidir (Waltz 1979'dan aktaran Wivel 2017).

Waltz'un kendi teorisinin devletlerin dış politika davranışlarını tam olarak açıklamadığını iddia etmesi literatürde neorealist teorisinin bir dış politika teorisi olup olmadığı tartışmalarını ön plana çıkarmaktadır. Bu bağlamda, Telhami ve Elman Waltz'un teorisinden yola çıkarak ve eleştirilerde bulunarak neorealist teorisinin de uluslararası sistemde devlet davranışlarının ve tercihlerinin nasıl şekillendiği

konusunda varsayımlarda bulunmaktadır. Bu noktada Telhami'ye göre neorealist teori dış politika hakkında bir çok varsayımda bulunmaktadır fakat tam olarak bir dış politika teorisi sunmamaktadır. Güvenlik değişkeni ve devletlerin görece gücü neorealist teoriye göre devlet davranışlarını açıklamada önemlidir. Dahası görece güç, her ne kadar bütün devletler tarafından eşit derecede önem atfedilmese de, devletlerin en temel dış politika aracıdır. Buna rağmen, Telhami yalnızca güç ve güvenlik unsurlarının devletlerin uluslararası sistemdeki motivasyonlarını açıklamadığını ileri sürmektedir. Dolayısıyla neorealist teori devletlerin dış politika motivasyonlarındaki tüm bileşenleri hesaba katmadan devletlerin dış politikalarını açıklamada yetersiz kalmaktadır (Telhami 2002, 170). Colin Elman ise çalışmasında neorealist yaklaşımın devletlerin dış politika davranışlarını açıklayıp açıklayamadığı üzerinde durmaktadır ve neorealizmin de devlet davranışlarını açıklayan bir teori olduğu sonucuna varmaktadır. Elman'a göre neorealizm de bir dış politika teorisi olarak kullanılabilir. Elman, neorealizmin devletlerin dış politikalarını açıklayamaması için herhangi bir epistemolojik ya da yöntemsel bir sebep olmadığını ileri sürmektedir. Bu bağlamda farklı neorealist yaklaşımlar devletlerin davranışları hakkında farklı tahminlerde bulunmaktadır (Elman 1996, 12).

Neorealist teori sistemik değişkenler çerçevesinde devletlerin dış politika davranışlarını açıklarken kendi içerisinde farklılaşmaktadır. Bu bağlamda savunmacı realizm ve saldırgan realizm devletlerin dış politika davranışlarını açıklarken farklı değişkenlere odaklanmaktadır. Savunmacı realizme göre, anarşik yapıya sahip uluslararası sistemde savaşlar kendi hayatta kalma ve güvenlik unsurlarını öne çıkarırken bu durum devletlerin dış politikalarındaki istenmeyen davranışlarının doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle savunmacı realizmde, devletlerin güvenlik ikileminin onlara getirileri çerçevesinde hareket etmesi en temel dış politika

davranışlarından birisidir. Bu bağlamda devletlerin dış politikalarında dengeleme yoluna gitmesi güvenlik ikilemini azaltmanın en iyi yoludur (Glaser 1997).

Neorealist teori genel olarak devletlerin dış politikalarında birbirleriyle işbirliği yapmaları konusunda kötümser bir bakış açısına sahiptir. Buna rağmen, Charles Glaser'a göre devletler arası işbirliği konusundaki kötümserlik yersizdir. Glaser, düşman devletlerin bazı koşullar altında güvenliklerini işbirliği aracılığıyla en iyi koruyabileceğini ileri sürmektedir. Dolayısıyla devletler bu bağlamda rekabet etmek yerine şartlar elverişli olduğunda dış politikalarında işbirliği yoluna gitmelidirler. Düşman devletler barış zamanında işbirliği yolu seçmektedir çünkü bu durum devletlere kendi aralarındaki rekabetten kaçınmak için fırsat sağlamaktadır. Bu bağlamda devletlerin çıkarlarının korunması için işbirliği önemli bir politikadır. Bunun dışında, Glaser'a göre devletler yalnızca kapasitelerine değil güdülere de odaklanmalıdırlar. Bunun sonucu olarak devletler kendilerine hakim olmalı ve işbirlikçi askeri politikalar takip etmelidirler (Glaser 1994, 50-90).

Öte yandan, Stephen Walt'ın 'tehdit dengesi' varsayımı da defansif realistlerin devletlerin dış politikalarını nasıl belirlediğine dair bilgi vermektedir (Walt 1996'dan aktaran Wivel 2017). Tehdit dengesi teorisi, güç dengesi teorisi gibi anarşik yapıya sahip uluslararası sistemde devletlerinin niyetlerinin belirsiz olmasının diğer devletlerin dış politika tercihlerini ve stratejilerini şekillendirdiğini ileri sürmektedir. Buna rağmen, Walt güç dengesi teorisinin devletlerin dış politikalarını neye göre ve nasıl şekillendirdiği konusunda çok az varsayımda bulunduğunu ileri sürmektedir. Walt devletlerin tehdit algılamalarının güçlerini nasıl kullandığına, devletlerin coğrafi olarak nerede olduğuna ve bu gücü nasıl kullandığına bağlı olarak değişebileceğini savunmaktadır. Bu bağlamda Walt devletlerin tehdit algılamalarını

açıklarken toplam güç, coğrafi yakınlık, saldırgan kapasiteler ve saldırgan niyetler üzerinde durmaktadır (Walt 1987'den aktaran Wivel 2017).

Neorealist teori içerisinde Walt gibi devletlerin dış politika davranışlarını açıklarken tehdit değişkeni üzerine vurgu yapan diğer bir isim ise Randall Schweller'dir. Schweller, devletlerin dış politikalarında tehditlere karşı iki farklı stratejiyle cevap verdiğini ileri sürmektedir. Bu politikalar dengeleme ve peşine takılma stratejileridir. Dengeleme stratejisi devletleri koruyucu politikalar ve devletler yalnızca kendi güvenliğini sağlamak amacıyla dış politikalarında bu stratejiye başvururlar. Peşine takılma stratejisi ise açgözlü bir politikadır ve yıkıcı sonuçları olabilmektedir. Buna rağmen devletlerin dış politikalarında peşine takılma stratejisi izlemesi için tamamen tehdit unsuruyla karşı karşıya kalmaları gerekmemektedir. Devletler genelde dış politikalarında peşine takılma stratejisini kazanç sağlamak için uygularken, dengeleme stratejisine güvenliklerini sağlamak amaçlı başvurabilmektedirler. Peşine takılma stratejisi izleyen devletlerin amaçları kazananların yanında bulunarak avantaj sağlamaktır (Schweller 1994, 106-107).

Defansif realizmin temsilcilerinden Talieffero'ya göre uluslararası sistemin yapısının değişkenleri devletlerin dış politikalarını dört farklı şekilde etkilemektedir. Talieffero ilk olarak devletler arasındaki güvenlik ikileminin anarşik yapının engellenemeyen bir özelliği olduğunu vurgulamaktadır. İkinci olarak, saldırı-savunma dengesi, devletlerin doğal kaynaklara erişebilirliği, coğrafi uzaklık gibi yapısal etkenler belli devletler arasındaki güvenlik ikileminin yoğunluğunu etkilemektedir. Üçüncü olarak, doğal kaynaklar ülkelerin liderlerinin algulamaları ve hesaplamaları aracılığıyla devletlerin dış politikalarını şekillendirmektedir. Son

olarak devletlerin iç politikası dış politikalarını kısıtlayıcı unsura sahiptir (Taliaferro 2000, 159).

Neorealist teori devletlerin dış politika davranışlarını açıklarken ayrıca saldırı-savunma dengesi üzerinde de durmaktadır. Neorealist teorisyenler uluslararası sisteminin anarşik yapısı ve devletler arasındaki güvenlik ikilemi durumunun, devletlerin dış politikalarında işbirliğine gitmesi olasılığını görünürde imkansız kıldığını vurgulamaktadır. Devletler anarşik yapıda hareket ettiklerinden ve güvenlik ikilemi olduğundan dolayı, devletlerin kendilerini savunma avantajlarına sahip olması onlara savunma kapasitelerini attırmak için motivasyon sağlamaktadır. Diğer taraftan saldırı avantajlarına sahip devletler ise kendilerini koruyabilmek için dış politikalarında saldırgan eylem motivasyonlarıyla hareket etmektedirler. Böyle durumlarda, güvenlik ikileminin devletlerin dış politika davranışları üzerinde çok büyük bir etkisi oluşmamaktadır. Saldırı-savunma dengesinde saldırı ön plana çıktığında güvenlik ikilemi devletler arasında daha etkili bir biçimde ortaya çıkmaktadır ve devlet davranışlarını daha fazla şekillendirmektedir (Jervis 1978, 190-205).

Stephen Van Evera da devletlerin dış politika davranışlarını açıklarken, Jervis ve Taliaferro gibi saldırı-savunma dengesi üzerinde durmaktadır. Van Evera'ya göre saldırı-savunma dengesi saldırgan tarafa yakın olduğu zaman ya da bir devlet savunulabilir sınırlarını kaybettiğinde ve yükselen bir tehditle karşı karşıya kaldığında kısa vadeli bir dış politika stratejisi ve bakış açısı belirlemektedir. Bunun sonucu olarak ise devletler kesik ve aceleci bir diplomasiye başvurmaktadır, dış politikasında saldırgan bir askeri tutum sergilemektedir ve ilk vuruş avantajını ele geçirmektedir. Diğer devletlerin savunma kapasitelerinin güçlü olması uluslararası

sistemde saldırgan devletlerin agresif tutum sergilemelerini engellerken, saldırgan kapasiteleri güçlü olan devletler mevcut sistemden rahatsız olmasalar bile dış politikalarında saldırgan dış politika davranışlarında bulunabilmektedirler. Devletlerin diğer devletlere saldırması zor olduğunda ise, kendi sınırlarını koruma politikasına dönmektedirler ve böylelikle daha az agresif davranıp mevcut düzeni kabul etmeye istekli davranmaktadırlar (Evera 1998, 8-9).

Defansif realistler içinde devletler arasında oluşturulan işbirliği ve daha az rekabetçi devlet davranışlarının da hangi durumlarda oluştuğunu açıklamaktadır. Bu bağlamda Glaser ve Kaufmann'a göre saldırı-savunma dengesi dış politika davranışları hakkında bazı varsayımlarda bulunmaktadır. Saldırı-savunma teorisine göre, operasyonel ve taktiksel düzeyde devletlerin askeri kapasitelerindeki gelişim devletlerin daha çok savunmaya dönük bir dış politika yaklaşımı belirlemelerine neden olmaktadır (Glaser ve Kaufmann 1998).

Realist teori saldırı-savunma dengesi çerçevesinde devletlerin dış politika davranışlarını ayrıca Thomas Christensen ve Jack Snyder da ele almaktadır. Christensen ve Snyder'a göre devletler saldırgan avantajlara sahip olduklarında 'chain-ganging' stratejisi uygulamaya daha yatkın olurken, savunmacı avantajlara sahipken 'buck-passing' stratejisine yönelmektedirler. Bu bağlamda devletler her zaman saldırgan devletlerin davranışlarından kaçınmak amacıyla dengeleme yoluna gitmemektedirler. Özellikle mevcut güç dengesi teorisi çok kutuplu uluslararası sistemde devlet davranışlarını ve ittifak oluşumlarını açıklamada yetersiz kalmaktadır. Devletler ellerinde seçenekler bulunduğu zaman, dengeleme stratejisinin maliyetlerini diğer devletlere yüklemeyi tercih etmektedirler (Christensen ve Snyder 1990, 165-167).

Bazı realist teorisyenler devletlerin dış politika davranışlarını açıklarken sistemik değişkenlerin yanı sıra devletlerin kendi iç yapılarının da dış politikanın şekillenmesinde önemli rolü olduğunu düşünmektedir. Bu bağlamda Jack Snyder, iyi kurumsallaşmaya sahip olan demokratik devletlerin demokratik olmayan devletlere göre daha ılımlı bir dış politika yapısına sahip olduğunu ileri sürmektedir. Bu tür demokrasiler anarşik yapıya sahip uluslararası sistemde rekabet halindedirler ancak güç ve güvenlik üzerine çatışma ihtimali kısıtlıdır. Snyder devletlerin dış politikalarında yayılcı politikalar takip etmesinde özellikle ülke içi politikalar ve ideolojiler üzerinde durmaktadır (Snyder 1993, 320).

Realist teori içerisinde devletlerin dış politikalarını açıklarken ülke içi değişkenlere odaklanan diğer bir teorisyen ise Barry Posen'dir. Posen'e göre devletlerin dış politikalarının şekillenmesinde ve uluslararası sistemde devletlerin yapısal değişikliklere tepkilerinde liderlerin algıları önemli yer tutmaktadır (Posen 1984, 67-69). Posen devletlerin materyal kapasitelerinin ülke içi değişkenlerle birlikte devletlerin dış politikalarını şekillendirdiğini ileri sürmektedir. Buna göre, kısa dönem çerçevesinde bir inceleme yapıldığında, devletlerin görece materyal kapasiteleri belirsiz bir yapıya sahiptir ve böyle durumlarda ülkelerin liderleri sıklıkla kesin olmayan ve çelişkili bilgilerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Dolayısıyla, Posen'ın ileri sürdüğü teoriye göre devletlerin dış politikaları liderlerin önceden oluşan inanç sistemlerinden, diğer düşman devletleri algılamalarından, istihbarat toplamadaki süreç içerisindeki önyargıdan, askeri planlamalardan ve dış politika karar alma sürecinden önemli ölçüde etkilenmektedir. Posen'e göre, karar alıcıların yapısı anlaşılmadan devletlerin dış politikası anlaşılmazdır (Posen 1984, 67-69).

Defansif realizmin yanı sıra saldırgan realizm de devletlerin dış politika davranışlarını nasıl belirlediğine dair bazı varsayımlarda bulunmaktadır. Saldırgan realizme göre anarşik yapıya sahip uluslararası sistemde devletlerin kendi çıkarlarını koruma mantığıyla hareket etmesi onların genişleme motivasyonu ile hareket etmesine neden olmaktadır. John Mearsheimer'e göre, uluslararası sistemde tüm devletler saldırgan askeri kapasitelere sahiptirler ve bu motivasyonla hareket etmektedirler. Başka bir deyişle, tüm devletler komşularına zarar vermek istemektedirler (Mearsheimer 2013, 73).

Mearsheimer, devletlerin dış politikalarında asıl amacının hayatta kalma olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla, devletler dış politikalarını belirlerken kendi toprak bütünlüğünü ve kendi iç politik otonomisini korumak istemektedirler. Devletler bunun dışında dış politikalarında refahlarını arttırmak ve insan haklarını korumak gibi yaklaşımlar da izleyebilmektedirler fakat bu amaçlar yalnızca hayatta kalmayı desteklemek için yapılmalıdır. Çünkü Mearsheimer'a göre, devletler ilk ve öncelikli amaçları olan hayatta kalmayı gerçekleştirmezse diğer amaçlarını da gerçekleştirememektedir. Öte yandan Mearsheimer'a göre devletler rasyonel aktörler olduğundan dış politikalarında sağlam stratejiler belirlemelidirler (Mearsheimer 2013, 74).

Saldırgan realizm çerçevesinde Randall Schweller devlet davranışları bağlamında revizyonizme en fazla vurgu yapan teorisyenlerden birisidir. Schweller'e göre devletlerin statüko yanlısı ve revizyonist hareket etmesi genel olarak prestijlerine, kaynaklarına ve uluslararası sistemin prensiplerine bağlı olarak değişmektedir. Dolayısıyla devletlerin buldukları durumdan tatmin olması ya da olmaması çıkarlar dengesine bağlı olan devletler arasında ittifakların oluşmasına olanak

sağlamaktadır (Schweller 1994, 106-107). Schweller devletlerin dış politika stratejilerinde güç mü yoksa güvenlik motivasyonu ile hareket ettiklerini tartışmaktadır. Uluslararası sistemde saldırgan devletler genişleme ve mutlak kazanç motivasyonu ile hareket etmektedirler. Bu süreç içerisinde devletler kendi güvenliklerini sağlama ya da görece kazançlarını arttırmaya yönelik strateji belirlemektedirler. Genel bağlamda ise devletlerin dış politikalarında asıl motivasyon güç değil güvenlik olarak ön plana çıkmaktadır. Birim düzey hesaba katılmadan bir varsayım yapıldığında bazı devletler kendileri için güvenli olmayan bir genişleme politikası takip etmektedir (Schweller 1996, 119-120).

Saldırgan realizme göre, devletler uluslararası sistemde birbirlerinden korkmaktadırlar ve şüphe ile yaklaşmaktadırlar ve bunun sonucu olarak devletler saldırgan askeri kapasitelere sahip olmaya çalışmaktadırlar. Çünkü devletler diğer devletler üzerinde ne kadar çok askeri avantaja sahip olursa kendisini o kadar güvende hissetmektedir (Mearsheimer 1994, 10-12).

Öte yandan devletler arasındaki güç dağılımı, devletlerin dış politikalarında hangi durumlarda saldırgan tavır sergiledikleri ve diğer devletlerin de bu saldırgan tutuma nasıl karşılık verecekleri hakkında fikir vermektedir. Devletlerin askeri güçlerinin doğası, savaşa başvurmalarındaki maliyeti, faydayı ve riskleri önemli derecede etkilemektedir. Eğer devletlerin askeri güçleri yok edici bir kapasiteye sahipse, devletlerin bu yolla diğer devletleri caydırma olasılığı daha yüksektir. Eğer devletlerin askeri güçleri savunma için daha avantajlıysa devletler daha az saldırgan bir tutum sergilemektedirler. Devletlerin askeri güçleri kendi aralarında görece olarak eşit bir durum yaratırsa, saldırgan devletler savaşa gitmekten çekinmektedirler (Mearsheimer 1990, 13).

Saldırgan realizmin önemli temsilcilerinden Eric Labs'e göre uluslararası sistemin anarşik yapısı devletlerin güvenliklerini maksimize etmeye zorlamaktadır ve bir devletin kendi güvenliğini maksimize etmesinin en iyi yolu kendi görece gücünü arttırmasından geçmektedir. Bu bağlamda, devletler herhangi bir tehditle karşılaşp karşılaşmadıklarına bakmaksızın özellikle kendi görece güçlerini arttırmak için fırsat aramaktadırlar (Labs 1997, 4).

2.3.b.iii Neoklasik Realizm

Neoklasik realizm bir dış politika teorisi olarak yalnızca büyük güçlerin dış ve güvenlik politikalarını değil bölgesel güçlerin ya da gelişmekte olan ülkelerin de dış politikalarını açıklamaktadır. Teori, dış politikayı açıklarken hem iç hem dış değişkenlerden faydalanmaktadır. Neoklasik realist teoriye göre uluslararası sistemdeki güç geçişi ve devletlerin tehdit algılamaları devletlerin dış politikalarının şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Neoklasik realistler için devletlerin dış politikasını açıklamada güç unsuru merkezde yer almaktadır. Buna rağmen neorealistlerin aksine devletler yalnızca uluslararası sistemdeki güç geçişine ya da değişimine cevap vermemektedir. Bu bağlamda neoklasik realistlere göre devletlerin materyal güç kapasiteleri ile dış politika davranışlarını birbirlerine bağlayan doğrudan bir ilişki bulunmamaktadır (Lobell 2009, 43-44). Devletlerin tehdit algılamaları dış politikalarının şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda Lobell karmaşık tehdit tanımlaması modelini ortaya koymuştur. Bu tehditler küresel, bölgesel ve devlet içi kaynaklardan oluşmaktadır. Öte yandan, tehdit eden devletin ya da yükselen bir devletin yalnızca gücüne değil bu devletleri oluşturan diğer bileşenlere bakılması gerekmektedir (Lobell 2009, 73-74).

Fareed Zakaria, devletlerin dış politikalarının açıklanabilmesi için iç politikayı, ulusal kültürün ve bireysel karar-alıcıların gözardı edilmemesi gerektiğini ileri sürmektedir. Buna rağmen uluslararası politikanın farklı düzeylerinin de etkisi ayrıştırılmalıdır. Devlet davranışlarının genel bir açıklaması yapılırken iç politikanın değişkenleri, uluslararası politikanın değişkenleriyle karşılaştırılmamalıdır. Bazı durumlarda devlet davranışlarının şekillenmesinde devlet içi faktörler, uluslararası faktörlerden daha önemli rol oynayabilmektedir. Zakaria'ya göre devletlerin dış politika davranışlarının açıklanmasında sistemik teoriler faydalıyken, diğer teoriler ise bir çok farklı olayı kolaylıkla açıklayabilmektedir. İç politika, uluslararası politikanın büyük teorilerinin açıkladığı spesifik olayları, trendleri ve politikaları daha iyi açıklayabilmektedir. İç politika ise uluslararası politikanın önemli bir kısmını oluşturmaktadır (Zakaria 1992, 198).

Neoklasik realizme göre iyi bir dış politika teorisi uluslararası sistemin ne türden etkilerinin ulusal davranışları etkilediği sorusunu sormalıdır. Çünkü bir devletin uluslararası ilişkilerde en genellenebilir özelliği uluslararası sistemdeki görece pozisyonudur. Dolayısıyla bir dış politika teorisi devletlerin uluslararası sistemdeki görece pozisyonlarının devlet tercihlerine yansımaya bakmalıdır. Ülke içi, ulusal, bürokratik ve bireysel değişkenlere vurgu yapan bir dış politika teorisi devletin tercihlerini şekillendiren uluslararası çevreyi de yakından etkilemektedir (Zakaria 1992, 197).

Dış politika alanında, dış politika yürütücüsünü (Foreign Policy Executive), devlet başkanı ve önemli bakanlar ve önemli devlet çalışanları dış politika kararlarının alınmasında önemli rol oynamaktadır. Dış politika yürütücüsü uluslararası tehditler, fırsatlar ve devletin kapasiteleri hakkındaki bilgilere erişme konusunda önceliklere

sahiptir. Dış politika yürütücüsü üyeleri sosyal koalisyonlar ve belli sınıflardan yararlanmasına rağmen, onların tercihleri ve çıkarları değişiklik gösterebilmektedir. Dış politika yürütücüsünün çıkarları ve tercihleri, özellikle *raison d'etat* bağlamında değişiklik gösterebilmektedir. Bunun dışında toplum da belli bir yasayı geçirmede liderler üzerinde etki sahibi olabilmektedir ve sosyal kaynakları dış politikanın uygulanması konusunda mobilize edebilmektedir. Bunun sonucu olarak dış politika yürütücüsü sık sık yasamacılarla, sosyal aktörlerle ve çıkar gruplarıyla pazarlık içerisine girmektedir. Dolayısıyla dış politika yapım sürecinde devlet içerisinde bu yapım sürecine veto edenler bulunduğu, hükümet politikalarına muhalefet yüksek derecede olduğunda ve devletin dış politika yapımında sınırlı yetkileri olduğunda dış politika yapım süreci uluslararası sistemin değişkenlerinden ayrılmaktadır. Dolayısıyla devletler kendi içlerinde grupların farklılığı nedeniyle birbirlerinden ayrılmaktadırlar (Ripsman, Taliaferro ve Lobell 2009, 280-281).

Devlet içerisindeki politik değişkenler devletlerin neden düşman güçlere karşı dengeleme stratejisinin başarısızlıkla sonuçlandığı ve neden farklı dengeleme stratejilerini belirlediğini ve dış politikanın zamanlamasını ve şeklini açıklamaktadır. Bunun dışında devletlerin dış ve güvenlik politikalarının şekillenmesinde bazı faktör önemli rol oynamaktadır. Birincisi uluslararası sistemin tehditler, fırsatlar ve ulusal çıkarlar bağlamında açıklığıdır. İkincisi ise, devletlerin yapısal değişimlere cevap verirken hangi yolun en iyi olacağına dair bilgisi olmasıdır (Ripsman, Taliaferro ve Lobell 2009, 283). Bazı durumlarda uluslararası sistem fırsatlar ve kısıtlamalar bağlamında devletler için yeterince açık olmamaktadır. Böyle durumlarda devletler için en uygun ulusal çıkar ve dış politika stratejilerinin hepsi birim düzeyde aktörler tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla uluslararası sistem devletlere yeterince açık bilgi vermediği zaman devletlerin dış politikası, uluslararası yapının

değişkenlerinden ziyade en fazla devlet içi aktörler tarafından şekillenmektedir. Öte yandan, diğer bazı durumlarda ise uluslararası sistem devletlere özellikle güç dengesinin değişimi, tehditler ve fırsatlar hakkında açık bilgi vermemektedir. Dolayısıyla bu durumlarda sistem, devletlerin uluslararası sistemde oluşan kısıtlamalara karşı hangi politikaları uygulaması gerektiği konusunda çok az bilgi vermektedir (Ripsman, Taliaferro ve Lobell 2009, 283-287).

Benjamin Fordham ise devletlerin dış politikasını şekillendiren devlet içi ve uluslararası baskıların kolaylıkla birbirlerinden ayıramayacağını ileri sürmektedir. Fordham'a göre, uluslararası tehditlerin doğası büyük ölçüde devleti yöneten devlet içi koalisyon oluşumlarının çıkarlarından önemli ölçüde etkilenmektedir. Dolayısıyla Fordham devletlerin dış politikalarını nasıl belirlediğini ve şekillendirdiğini anlatırken iç politika ve uluslararası politik çevre arasındaki ilişkiye vurgu yapmaktadır. Bu nedenle devletin karar alıcıları gibi yalnızca devlet içi politik aktörlerin tercihleri devletlerin dış politikasını oluşturmamaktadır. Bu tercihler yalnızca politika oluşturma sürecinin başlangıç kısmını oluşturmaktadır. Dış politikada en son karar alımı ise politik aktörler ve politika yapım sürecini yöneten kurumlar arasındaki pazarlığa önemli ölçüde bağlı olmaktadır. Dolayısıyla karar alıcıların tercihleri önemli olsa da bu durum sürecin tamamını yansıtmamaktadır (Fordham 2009, 251-252).

Fordham'ın dış politikayı açıklarken kullandığı, iç politika ve uluslararası politikanın arasındaki ilişki modelinde, devlet tercihlerinde iç politika, uluslararası politikadan daha önemli ya da önemsiz değildir. Dolayısıyla devletlerin iç politikalarındaki değişkenler hesaba katılmadan yalnızca uluslararası politika değişkenleriyle devletlerin dış politikaları açıklanamayacağı gibi iç politika

değişkenlerini hesaba katmadan yalnızca uluslararası politika değişkenleriyle de devletlerin dış politikaları açıklanamamaktadır. Bu nedenle devletlerin ekonomik çıkarları ve ideolojik taahütleri de diğer devletlerin dış ve iç politikaları üzerinde etkisi olabilmektedir (Fordham 2009, 255-256).

Fordham, ayrıca devletlerin dış politika tercihleri ve dış politika çıktılarının aynı anlama gelmediğini ileri sürmektedir. Devlet içerisindeki politik aktörlerin tercihleri dış politika oluşum sürecini etkilemektedir fakat bu sürecin tamamını oluşturmamaktadır. Devletlerin dış politika çıktıları ise genellikle kurumlara, politik aktörler arasındaki pazarlığa ve diğer değişkenlere bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Devletlerin dış politikalarını açıklarken kullanılan iç politika ve uluslararası politika ilişki modeli uluslararası olayların iç politik aktörler arasında da farklılıklar yaratabileceğini vurgulamaktadır. Bu yaklaşım ayrıca dış ekonomik politikaların açıklanmasında da etkilidir. Devlet içi aktörler özellikle devletlerin ekonomik faaliyetleri konusunda da farklılaşmaktadır. Dolayısıyla iç politika ve uluslararası politika ilişki modeli ekonomik çıkarların mı, ideolojinin mi yoksa diğer politik değişkenlerin mi dış politikayı en fazla şekillendirdiğini ortaya koymaktadır (Fordham 2009, 277-279).

Fordham'ın uluslararası politika ve iç politika arasındaki ilişki modeli, uluslararası politika ve dış politika teorisi arasında bağlantı kurmaktadır. Fordham'a göre devletlerin dış politika seçimlerinde bir çok değişken olduğunu vurgulamaktadır (Fordham 2009, 278-279). Devlet içi koalisyonların çıkarlarının haricinde uluslararası sistemdeki olaylara optimal bir cevap üretilemeyeceğinden, iç politika ve uluslararası politika ilişki modeli karar alıcılara doğrudan normatif bir statü sağlamamaktadır. Karar alıcılar kendi çıkarlarını temsil eden en iyi kararları

verebilmektedirler fakat bu kararlar evrensel bir yapıya sahip değildir (Fordham 2009, 257).

Neoklasik realizmin temsilcilerinden Norrin Ripsman ise devletlerin dış politikalarının şekillenmesinde devlet içi çıkar gruplarının rollerini vurgulamaktadır. Bu bağlamda Ripsman, dış politika yapımında hangi devlet içi aktörlerin en fazla etkisi olduğu, hangi uluslararası durumlarda en fazla etkiye sahip oldukları, hangi devlet içi şartlarda bu grupların en fazla etkiye sahip olduğu, devlet içi grupların en fazla hangi devlet tiplerinde etkili olduğu ve bu grupların kendi etkilerini hangi oranda gösterebildiğine odaklanmaktadır (Ripsman 2009, 170). Bu bağlamda kamuoyu, yasama, medya ve organize olmuş çıkar grupları her ne kadar birbirlerinden ayrılırsa da, devlet içi politik aktörler teorisi bağlamında ortak özellikler taşımaktadırlar. Öte yandan, her ne kadar demokratik ve demokratik olmayan devletler özellikle ilişki kurdukları ülke içi politik aktörlerin özellikleri bağlamında birbirlerinden bir çok anlamda ayrılırsa da, her iki yapıya sahip devlet de askeri, ekonomik ve hatta tüm kamuoyu gibi grupları karar alma sürecine dahil etmektedirler. Devlet içi gruplar ayrıca devletin güvenliği çerçevesinde de karar alma sürecine dahil olmaktadır (Ripsman 2009, 173-174).

Öte yandan devlet içerisinde iş ve sanayi dünyası, işçi grupları ve organize ekonomik çıkar grupları devletlerin savunma harcamalarını ve dış ekonomiye girişini etkilemektedir. Özellikle ordu gibi önemli ülke içi politik kurumlar sosyal yapının gücünü ve önceliklerini etkileyebilecek ulusal güvenlik kararlarında önemli bir etkiye sahiptir. Etnik grupların da devletlerin ulusal politikalarının belirlenmesinde önemli çıkarları bulunmaktadır (Ripsman 2009, 179-182).

Devlet içi aktörlerin ve çıkar gruplarının özellikle devletler uluslararası sistemden düşük tehdit sinyalleri aldıkları istikrarlı zamanlarda dış politika ve ulusal güvenlik kararlarında etkili olmaları beklenmektedir. Yüksek tehditli uluslararası ortamda özellikle devlete ve devletin hayatta kalma unsuruna doğrudan tehdit olan durumlarda ulusal güvenlik yürütmesinin devlet içi aktörleri karar alma sürecinde gözardı etme olasılığı yüksektir (Ripsman 2009, 186). Bunun dışında devlet içi aktörlerin özellikle devletin hükümet yapısı kırılgan olduğunda politika yapım sürecine katılma oranları daha fazladır. Hükümetin zayıf yapısının yanı sıra ulusal birlik ve dış politika yürütmesinin kesinliğinin derecesi de, devlet içi aktörlerin politika yapım sürecine girmelerini önemli ölçüde etkilemektedir. Örneğın, dış politika yürütücüsü ulusal güvenlik politikalarındaki gündemlerinde kararlıysa ya da ulusal bir konsensus sağlanırsa ülke içi aktörlerin bu süreçteki rolü az olmaktadır. Ülke içi politik aktörler özellikle politik çevrenin belirsiz ve karmaşık yapısı olduğ u zaman dış politikanın yapım sürecinde ve şekillenmesinde daha fazla etkili olmaktadır (Ripsman 2009, 187-189).

Ülke içi aktörlerin özellikle dış politika yürütücüsünün zayıf olduğ u devletlerde dış politikanın şekillenmesinde daha fazla rolü olması beklenmektedir. Diğer bütün şartlar eşit olduğ unda, dış politika yürütücüsünün otonom yapısı ne kadar güçlü olursa devlet içi aktörlerin dış politika yapım sürecine katılması o kadar az olmaktadır. Böyle bir durum dış politikanın açıklanmasında anahtar bir değ işken olduğ undan dolayı devletlerin özellikle demokratik ya da demokratik olmaması önemli rol oynamaktadır. Özellikle ulusal güvenlik stratejisinin belirlendiğ i alanlarda demokratik ve demokratik olmayan devletlerin dış politikadaki otonom yapısı değ işiklik göstermektedir. Yapısal otonominin, devlet içi grupları ne ölçüde etkilediğ ini görmek ise kolaydır. Böyle durumlarda demokratik yürütme, yasamadan

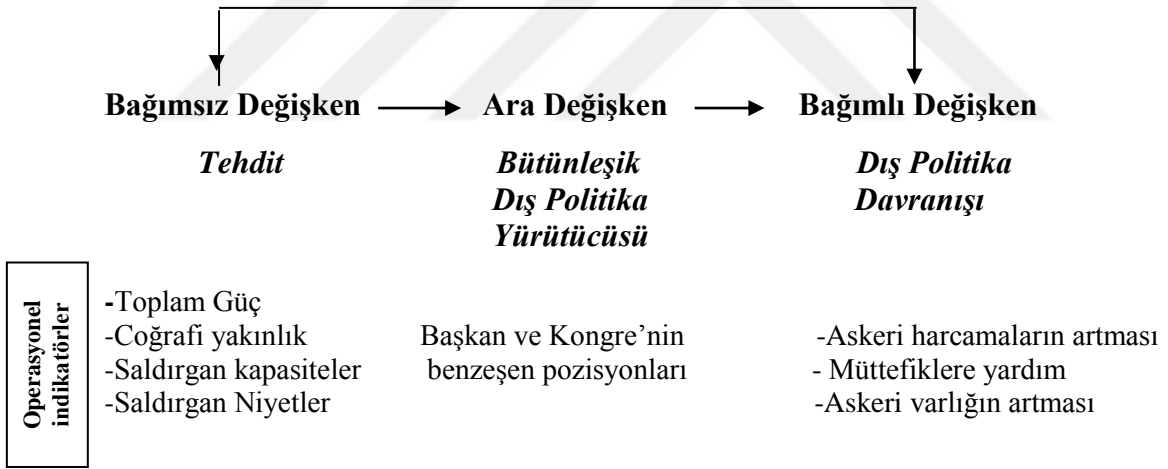
bağımsız olduğunda bireysel parlamenter üyelerin ve yasama komisyonunun etkisi azalmaktadır. Dahası bu durum kamuoyunun da etkisini azaltmaktadır. Çıkar gruplarının da yasamayla ilişkisi yürütmeye kıyaslandığında daha erişebilir olduğundan dış politikada etkisi azalmaktadır (Ripsman 2009, 188-190). Dolayısıyla neoklasik realizm ülke içi aktörlerin devletlerin uluslararası sistemdeki tehditleri ve fırsatları nasıl yorumladığı üzerinde ve bunlara nasıl cevap verdiği üzerinde önemli bir etkisi olduğunu kabul etmektedir. Buna rağmen genel olarak ülke içi aktörlerin etkisi özellikle uluslararası tehdidin etkisi düşük olduğunda, liderlerin iktidardaki pozisyonları güçsüz olduğunda ve ulusal güvenlik yürütmesinin yapısal otonomisi düşük olduğunda etkili olmaktadır (Ripsman 2009, 191).

2.4. Çalışmanın Teorik Çerçevesi

Bu çalışmada devletlerin dış politika davranışları açıklanırken sistemik bir değişken olan tehdit unsuru ve ülke içi faktör olarak dış politika yürütücüleri ele alınacaktır. Literatürde neorealist teori devlet davranışlarını açıklarken sistemik değişkenler ve tehdit unsurunu ön plana çıkarırken, neoklasik realist teori bir dış politika teorisi olarak devlet davranışlarını uluslararası sistemin değişkenlerinin yanı sıra ülke içi değişkenlerin de şekillendirdiğini vurgulamaktadır. Buradan yola çıkarak bu çalışmada temel olarak devletlerin dış politika davranışları açıklanırken tehdit unsuru ve ülke içi değişkenlerden birisi olan dış politika yürütücüleri birlikte ele alınacaktır. Bu çerçevede devletlerin dış politika davranışlarının şekillenmesinde diğer devletlerden algıladığı tehdit algılamaları ve ülke içerisindeki dış politika yürütücülerinin pozisyonlarının önemli yer tuttuğu iddia edilecektir. Dolayısıyla dış politika yapım sürecinde ülke içerisinde dış politika yürütücüleri devletlerin dış politikalarını şekillendirirken sistemik etkileri benzer ya da farklı şekillerde algılayıp

bunun sonucuna göre dış politika kararı almaktadırlar. Buradan yola çıkarak sistemik etkilere karşı dış politika yürütücülerinin pozisyonları bütünleşik ya da bölünmüş olarak ortaya çıkmaktadır. Dış politika yürütücülerinin pozisyonları bütünleşik olduğunda devletlerin sistemik etkilere karşı belirli bir dış politika kararı alması kolaylaşırken, kararları bölünmüş yapıya sahip dış politika yürütücülerine sahip bir devletin belirli bir dış politika davranışı belirlemesi zorlaşmaktadır. Bu çalışmada tehdit algılayan devlet içerisindeki dış politika yürütücülerinin tehdit algılamasının uyumlu olması ya da dış politika yürütücülerinin organlarının diğer devletin davranışlarını tehdit olarak algılaması tehdit unsuru oluşturan devlete karşı belirli bir dış politika davranışı benimsenmesini kolaylaştırdığı vurgulanacaktır.

Şekil 2.1. Teorik Çerçeve

BÖLÜM III

SOĞUK SAVAŞ SONRASI DÖNEMDE ÇİN'İN DIŞ POLİTİKASININ DÖNÜŞÜMÜ VE ABD

Çalışmanın bu bölümünde Çin'in Soğuk Savaş sonrası dönemden Obama dönemine kadar uluslararası sistemdeki konumu, dış politika yaklaşımı ve dünya politikasındaki artan etkisi sonucu ABD'nin Çin'e karşı yaklaşımı ele alınacaktır. Bu bölümde Çin'in Soğuk Savaş sonrası dönemde dış politikasının incelenmesi Çin'in 2008 sonrası dönemdeki dış politika yaklaşımının anlaşılması açısından önemlidir. Dolayısıyla bu bölümde Soğuk Savaş döneminin sona ermesiyle birlikte Çin'in uluslararası politikaya nasıl daha fazla dahil olduğu ve bunun sonucu olarak dış politikasını ekonomik ve siyasi anlamda nasıl şekillendirdiği ve buna cevap olarak 1990'lı ve 2000'li yılların başında ABD'deki hükümetlerin Çin'in dış politika davranışlarına nasıl cevap verdiği incelenecektir.

3.1. Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Çin Dış Politikası

Çin özellikle Sovyetler Birliği'nin dağılması ve komünist ekonomik sistemin yıkılmasıyla birlikte 1990'ların başından itibaren dış politikasını belli karakteristik özelliklere göre belirlemeye başlamıştır. Çin tarafından belirlenen bu karakteristik özelliklere göre, Çin uluslararası gelişmeleri sakince izlemeli ve analiz etmeli, kendi pozisyonunu korumalı, değişimlerle güvenilir bir şekilde başa çıkmalı, kendi kapasitesini gizlemeli, asla lider olmamalı ve gelişmelere katkıda bulunmalıdır. Çinli liderlere göre, Çin uluslararası sistemde Sovyetler Birliği sonucu boşluk oluşan sosyalist blokun lideri olmamalıdır. Üçüncü dünya ülkelerinin lideri olmamalı, batı

güçleriyle karşı karşıya gelmekten kaçınmalı, diğer ülkelerin iç işlerine karışarak düşman yaratmamalı ve somut olaylardan kendisi ayrıştırmalıdır (Zhao 1997, 115).

Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası politikanın yapısının yeniden şekillenmesiyle birlikte Çin'in dış politikasında özellikle üç kavram ön plana çıkmıştır. Bunlar modernizasyon, milliyetçilik ve bölgesellik olgularıdır. Modernizasyon bağlamında, Çin özellikle 1980'lerden itibaren ekonomik gelişmesine odaklanmıştır. Bu dönemden itibaren modernizasyon unsuru Çin'in gerek iç politika gerekse dış politikasındaki sorunların çözümüne dönük temel parametrelerden birisi olarak ortaya çıkmıştır. Modernizasyonun yanı sıra ikinci olarak milliyetçilik unsuru Çin'in dış politikasında en önemli güçlerden birisi olmuştur. Özellikle Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte, milliyetçi düşünceler Çin'in dış politikasını şekillendiren en önemli unsurlardan birisi olmuştur. Bölgeselcilik unsuru ise Çin'in küresel arzularının yanında, Asya-Pasifik bölgesinde askeri, politik ve ekonomik faaliyetlerine odaklanan bir bölgesel güç olmasını öngörmektedir (Zhao 1997, 114).

Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası sistemin yapısının değişmesi Çin'in dış politikasında da kaçınılmaz değişimler getirmiş olmasına rağmen, keskin bir değişim de görülmemiştir. Bu dönemden itibaren Çin'in dış politikasındaki temel konular devamlılığını sürdürmüştür. Bu bağlamda Çin'in ekonomik kapasitesinin gelişimine odaklanması sürmüştür. Çin kendi egemenliğinin korunması bağlamında askeri gücünü de arttırmaya devam etmiştir. Çin, Güney Çin Denizi'ndeki agresif dış politika davranışlarını sürdürmüştür ve bu dönemden itibaren uluslararası politikadaki emperyal ve hegemonya karşıtı yapıyı reddeden davranışları benimsemiştir (Zhao 1997, 134-135).

Soğuk Savaş sonrası dönemde liberal karşılıklı bağımlılık ve neoliberal kurumsalcı yaklaşım Çin tarafından da kabul görmüştür. Bu dönemden itibaren Çin dış politikasında çok taraflı ilişkileri benimserken bölgesel ve uluslararası örgütlerdeki üyeliğini arttırmaya yönelik stratejiler de benimsemiştir. Bunların dışında Çin diğer ülkelerle ikili ilişkilerini de güçlendirmeye devam etmiştir (Zhao 1997, 136). Soğuk Savaş sonrası dönemde Çin askeri meselelerde ise bölgesel güvenlik örgütleri oluşturmaya ciddi bir şekilde yaklaşmamıştır ve diğer ülkelerle askeri olarak müttefiklik ilişkisi kurmaya şüpheli bir şekilde yaklaşmıştır. Çin'in bu dönemde diğer uluslararası aktörlerle ilişkileri de daha iyiye gitmeye başlamıştır. Özellikle Çin'in ABD'yle ilişkileri 11 Eylül saldırıları sonrası dönemde düzelmeye başlamıştır. Çin ayrıca komşularıyla ilişkilerini de geliştirmeye özen göstermiştir. Çin'in Birleşmiş Milletler'deki rolü ve diğer devlet dışı aktörlerle ilişkileri de bu dönemden itibaren gelişmeye başlamıştır (Zhao 1997, 136-137).

1990'lı yılların başında Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte Çin'in en büyük komünist ülke olarak ortaya çıkması Çin'in dış politikasının bu dönemden itibaren yeni oluşan uluslararası düzene uyum sağlama ve iç politikada komünist rejimi koruma motivasyonunun belirlemesine de neden olmuştur. Çin'in yeni düzende dağılmış olan Sovyetler Birliği'nin yerine geçmek istememesi, ilerleyen dönemlerde diğer ülkelerde Çin'in nasıl bir dış politika izleyeceğine dair belirsizlik yaratmıştır. Çin'in askeri bağlamda da dış politikası önemli ölçüde değişim göstermiştir. Çin hızlı bir şekilde gelişimini sürdürmek için, ekonomik kalkınmasının yanı sıra askeri büyümesine de önem vermeye başlamıştır. Bu dönemde özellikle 1990'lı yıllarda patlak veren Körfez Savaşı Çin'in askeri politikalarında önemli bir dönüm noktası olmuştur. ABD'nin bu savaşta yüksek teknoloji silahlara başvurması Çin'in de bu türden silahlara odaklanmasına neden olmuştur (Zhao 1997, 154).

Çin'in askeri gücünü ve araçlarını geliştirmeye başlaması ve askeri harcamalarının ve modernizasyonunun önemli ölçüde ilerleme kaydetmesiyle, Batı ülkelerinin gözünde giderek daha önemli bir hale gelmiştir. Çin 1990'lardan itibaren uzun menzilli füzeler geliştirmeye başlamış ve 1992 yılında nükleer denemelerde bulunmuştur. Bunun dışında bu dönemden itibaren Çin, diğer ülkelere silah sağlayıcı devlet haline dönüşmüştür. Çin, Irak ve Lübnan'a nükleer kapasitelerini geliştirebilmeleri için materyaller sağlamaya başlamıştır. Irak ve Lübnan dışında Cezayir'e de nükleer silah araştırması ve üretiminde yardım sağlamıştır. ABD'ye göre ayrıca Çin, İran'a da nükleer silahlarını geliştirebilmesi için yardımda bulunmuştur (Huntington 1993, 47). Dolayısıyla 1990'ların başında Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte özellikle insan hakları, ticaret ve silahların yayılmasını engelleme gibi konularda Çin uluslararası politikadaki rolünü yeniden tanımlamaya başlamıştır (Huntington 1993, 34).

21.yy'ın başlarından itibaren Çin'in ulusal savunması üzerine yayımlanan raporlarda her ne kadar uluslararası sistemin yapısının istikrarlı bir konumda olduğu vurgulansa da devletler arasında güvensizlik, belirsizlik ve istikrarsızlık durumlarının da artmaya başladığı vurgulanmaya başlamıştır. Özellikle bu dönemden itibaren ve 11 Eylül saldırılarının gerçekleşmesiyle birlikte ABD'nin tek taraflı politikası ve Asya-Pasifik bölgesinde varlığını arttırması, Çin için en önemli meydan okumalardan birisi durumuna dönüşmüştür. 2004 yılında Çin tarafından yayımlanan "Defence White Paper"da ABD'nin bölgedeki varlığının güçlendirileceği, bölgeye füze savunma sistemlerinin yerleştirileceği ve askeri müttefiklerinin sayısının arttırılacağından söz edilmiştir. Bu dönemden itibaren Çin'li politik analistler, ABD'nin askeri yapısının Soğuk Savaş mentalitesiyle hareket ettiğinden söz etmiş ve Çin'i çevreleme yönünde politika belirlediğini vurgulamıştır (Bhattacharya 2006, 184).

21.yy'ın başlamasıyla birlikte Çinli politik analistler ABD ordusunun Çin tehdidine vurgu yaparak, Asya-Pasifik bölgesinde Çin'in çıkarlarına zarar verebilecek askeri taktikler üzerinde durduğunu belirtmiştir. Öte yandan 2005 yılında ABD Savunma Bakanı Donald Rumsfeld Singapur'da yaptığı konuşmasında Çin'in askeri tehdidi üzerinde dururken ABD Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice Çin ile ilişkilerde Japonya'nın ABD için önemine vurgu yapmıştır. Aynı yıl içerisinde Çin'in askeri stratejileri üzerine yayımlanan Pentagon raporunda ise, önceki raporlardan farklı olarak Çin'in askeri olarak güçlenmesinin yalnızca güç dengesi üzerinde etkisi değil tüm bölge üzerindeki etkisi üzerinde durulmuştur. Dolayısıyla her ne kadar 11 Eylül saldırıları sonrasında ABD ve Çin arasındaki işbirliği artmış olsa da, iki ülke arasında ortaya çıkan şüphe da etkisini arttırmaya başlamıştır (Bhattacharya 2006, 184).

Bölgesel düzeyde bakıldığında, özellikle 2004 yılından itibaren Çin'in bölge ülkeleriyle ilişkileri de yeniden şekillenmeye başlamıştır. Bu bağlamda en önemli gelişme ABD'nin bölgedeki önemli müttefiklerinden birisi olan Japonya ile başlamıştır. 2004 yılında yayımlanan 'Defence White Paper' Japonya'nın askeri ve güvenlik politikalarını yeniden şekillendirdiği ve gelecek için savunma sistemlerini güçlendirdiğini vurgulamıştır. Bunun dışında raporda Japonya'nın bölgedeki askeri faaliyetlerini de arttırdığı iddia edilmiştir. Çin'in özellikle bölgesel sularda ve bazı adalardaki egemenlik iddiaları ve Çin'in Tayvan üzerindeki diplomatik ve askeri baskısı Japonya'nın da Çin hakkındaki endişelerini arttırmıştır. Bunun sonucu olarak 2005 yılında ABD ve Japonya tarafından yayımlanan ortak bildiri de özellikle Tayvan meselesi ABD ve Japonya arasında ortak bir endişe kaynağı olarak kabul edilmiş ve bu durum da taraflar arasındaki gerginliği tırmandırmıştır (Bhattacharya 2006, 185).

2000’li yılların başından itibaren Çin’in dış politikasını şekillendiren diğer bir önemli mesele ise ABD ve Hindistan arasındaki işbirliği olmuştur. ABD’nin bu dönemde Hindistan’ı yükselen bir büyük güç olarak tanımlamasıyla, Çin kendi etrafındaki güvenlik ortamının daha karmaşık bir yapıya kavuştuğunu görmüştür. Bu dönemde Çin’de yayımlanan makaleler ABD ve Hindistan arasında oluşturulan müttefiklik ilişkisinde Çin’i en önemli etken olarak tanımlamış ve müttefiklik ilişkilerinin oluşturulmasında en önemli nedenin Çin’e karşı dengeleme stratejisi olduğu vurgulanmıştır. Bu dönemden itibaren, ABD’deki yeni-muhafazakar yönetim Çin’i uzun süreli bir tehdit olarak algılamaya başlamıştır (Bhattacharya 2006, 185).

Diğer taraftan bu dönemden itibaren ayrıca Çin’in 13 komşusuyla ilişkilerinde sınır sorunları gündeme gelmeye başlamıştır. Çin özellikle Güney Kore, Kuzey Kore ve Japonya ile kıta sahanlığı konusunda sorunlar yaşamaya başlamıştır. Öte yandan Çin, Tayvan ve Vietnam, Malezya ve Filipinlerin de belli bölümünün dahil olduğu adalar üzerinde egemenlik iddialarında bulunmaya başlamıştır. Çin’in dış politikasının bu dönemden itibaren şekillenmesinde ayrıca kendi ekonomik gelişimini sürdürmesi ve ülke içerisindeki istikrar problemi de önemli bir rol oynamıştır. Çin’in hızlı ekonomik gelişmesine rağmen hala ülke içerisinde ulusal zenginlik, yaşam standardı, eğitim, bilim ve teknoloji konularında gözle görülür problemlerle başa çıkmaya başlamıştır. Bunun dışında Çin’de yolsuzluk ve işsizlik problemleri de ortaya çıkmaya başlamıştır. Soğuk Savaş sonrası dönemde Çin ayrıca geleneksel olmayan tehditlerle de karşı karşıya kalmaya başlamıştır. Geleneksel ve geleneksel olmayan güvenlik meseleleri daha karmaşık bir hale gelerek artan bir şekilde tehdit oluşturmaya başlamıştır. Bu bağlamda Çin’in dış politikasını şekillendiren dört farklı geleneksel olmayan tehdit ortaya çıkmıştır. Bunlar, bilgi

güvenliği, enerji güvenliği, finans güvenliği ve çevre güvenliği konuları olmuştur (Bhattacharya 2006, 187-188).

21.yy'dan itibaren Çin'in dış politikasında meydana gelen farklı meydan okumalara rağmen, Çin belirli bir dış politika gündemi belirlemiştir. Modernizasyon, egemenlik, güvenlik ve büyük güç statüsü Çin'in dış politikasını şekillendiren en önemli unsurlar olarak ortaya çıkmıştır. Her ne kadar bu unsurlar tek başına ele alındığında yalnızca Çin'e ait görünmese de, bu unsurları Çin'in dış politikasında farklı kılan Çin'in kendine özgü tarihsel tecrübelerinin bulunması, ülke içerisindeki komünist gelenek ve Çin'in kendine has modern meydan okumalarla karşı karşıya kalması olmuştur (Bhattacharya 2006, 189).

Sonuç olarak, Çin Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası politikada önemli bir güç olarak ortaya çıkmış ve özellikle gelişen ekonomisiyle ve dünya politikasında siyasi olarak aktif rol almasıyla birlikte uluslararası sistemde küresel ve bölgesel olarak önemli bir aktör olmuştur. Soğuk Savaş sonrası dönemde Çin özellikle siyaset ve ekonomi alanlarında modernizasyonunu arttırmış ve bu dönemden itibaren kendi ulusal güvenliğinin korunması meselesini dış politika öncelikleri arasına yerleştirmiştir. Çin'in özellikle kendi iç yapısında gerçekleştirdiği modernizasyon ve güvenliğine önem vermesi özellikle Asya-Pasifik bölgesinde bir güç olarak ortaya çıkmasına ve bölge üzerinde daha aktif bir politika izlemesine olanak sağlamıştır.

3.2. Soğuk Savaş Sonrası ABD'nin Çin'e Yaklaşımı

Amerikan dış politikasında Çin'in yükselişinin nasıl ele alındığına bakıldığında ise bu durum özellikle 1990'lı yılların başından itibaren ülkenin dış politika gündemleri arasına girmeye başlamıştır. Bu dönemden itibaren ABD'nin yükselen

Çin'e nasıl cevap vermesi gerektiği konusunda temel olarak iki alternatif dış politika stratejisi ön plana çıkmıştır. Bunlar angajman ve çevreleme politikaları olmuştur. Çin'in özellikle 1990'lı yıllarda belirlediği dış politika stratejisi, ABD ve Çin arasında ortaya çıkmaya başlayan ekonomik bağımlılığın kesin bir barış getirmeyeceğini ortaya koymuştur. Çin'in 1996 yılında Tayvan ile olan krizdeki sert tutumu dış politikasında nasıl sert davranabileceği ihtimalini ortaya çıkartmıştır. Yine de özellikle uluslararası ticaret ve yatırımlar bağlamında Çin'in dış politika stratejisi Asya'da kendi stratejik çıkarlarının korunması açısından şekillenmektedir. Asya-Pasifik bölgesinin ticari ve ekonomik konumu ABD'nin çıkarları için de önemli yer tutmasından dolayı, ABD bölge politikasını şekillendirirken Çin'i de önemli bir aktör olarak tanımlamaya başlamıştır. (Huntington 1993, 14).

1990'lı yılların başından itibaren ABD'nin Çin'e karşı yaklaşımını şekillendiren bazı önemli meseleler ortaya çıkmıştır. Bu noktada ABD'nin Çin'e karşı yaklaşımı özellikle Çin'in insan hakları konusunda yaşadığı sorunlarla, Çin'in Tayvan'ın siyasi pozisyonuna karşı askeri yollara başvurması ve Çin'in istikrarsız rejimlere silah sağlama meselelerinin ortaya çıkmasıyla birlikte yeniden şekillenmeye başlamıştır. Çin'in 1995-96 yıllarında Tayvan Boğazı üzerinde füze tatbikatları gerçekleştirmesi, 1997-98 yıllarında casusluk faaliyetleri ve ABD'nin gizli bilgilerini sızdırması gibi provakatif eylemlerde bulunması ve ayrıca ABD ve Çin'in Güney Çin Denizi üzerindeki belli olaylarda doğrudan karşı karşıya gelmesi de Çin'in ABD'nin dış politikasında öncelikli konular arasına yerleşmesine neden olmuştur (Dumbaugh 2008, 1).

2000'li yıllardan itibaren ABD'nin Çin'e karşı politikası yeniden şekillenmeye başlamıştır. Bush hükümetinin başa geçmesiyle birlikte Çin'e karşı daha sert bir

tutum benimsenmeye başlanmış ve ABD’de Çin stratejik rakip olarak tanınmıştır. Bu dönemde Bush hükümeti ABD’nin Asya politikasını genişleteceğini ilan etmiş ve ABD’nin bölgedeki müttefikleriyle ilişkilerini geliştirileceği vurgulamıştır. ABD’de yeni-muhafazakar hükümetin Çin’e karşı sert bir tutum benimsemesine rağmen, 2001 yılında gerçekleşen terör saldırıları sonrası ABD hükümeti küresel terörizme karşı ABD ve Çin arasındaki işbirliği vurgusunu ön plana çıkarmıştır. ABD bu dönemde BM Güvenlik Konseyi’nin daimi üyesi olan Çin’den destek alma arayışında bulunmuştur. Bu gelişmelere rağmen Bush hükümeti yine de ABD’nin Çin’le gerçekleştirebileceği işbirliğinin kısıtlı olacağını belirtmiş ve ilerleyen dönemlerde de Çin’e karşı özellikle de önceki yönetimlerle karşılaştırıldığında daha sert bir tutumla yaklaşmaya devam etmiştir (Dumbaugh 2008, 1-2).

Dolayısıyla ABD’de Bush yönetimi boyunca Çin’le ilişkilerin tamamen sorunsuz ya da istikrarlı olduğunu söylemek yanlış olacaktır. 2005 yılında ABD Dışişleri Bakanlığı, ABD’nin Çin’le işbirliği yapma konusunda istekli olduğunu vurgulamış ve Çin’i küresel sistemde belli sorumluluklara sahip ülke olarak tanımlamıştır. Buna rağmen bu dönemde ABD’de bazı karar alıcılar Çin’e karşı daha sert bir tutumla yaklaşmışlardır. Özellikle Bush yönetiminin ikinci döneminden itibaren Çin’in hızlı ekonomik gelişimine ve uluslararası sistemde daha aktif bir diplomasiyle hareket etmesine daha temkinli yaklaşılmaya başlanmıştır. Bu nedenle Çin’in dünya politikasında ekonomik ve politik etkisinin önemli ölçüde artması, ABD’nin kendi çıkarları için problem olarak görülmeye başlanmıştır. Çin’in bu dönemde özellikle bazı ülkelerle ticaret anlaşmasını genişletmesi, bilimsel ve teknolojik işbirliğini arttırması ve bazı ABD müttefiki ülkeleriyle iki taraflı güvenlik anlaşmaları imzalaması ABD tarafından tehdit olarak algılanmaya başlamıştır (Dumbaugh 2008, 2-3).

Bush yönetimi boyunca ayrıca ülke içerisinde de Çin'e karşı yaklaşım yeniden şekillenmeye başlamıştır. Pentagon ve Kongre Çin meselesini ABD'nin dış politikasında ön plana çıkarmaya başlamıştır. Dönemin ABD Savunma Bakanı Donald Rumsfeld 2005 yılında Singapur'daki bir konferansta ABD'nin Çin'in artan askeri harcamalarını sorguladığını vurgulamış ve yine aynı yıl içerisinde ABD Savunma Bakanlığı'nın yayımladığı raporlara göre Çin'in kendi yayımladığı askeri harcamaların ve savunma bütçesinin tam olarak doğru olmamasından endişe duyulduğu belirtilmiştir. Öte yandan ABD'de Çin'le olan karşılıklı ekonomik ve ticari meseleler de endişe kaynağı olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu dönemde, ABD'deki yetkililer ve bazı Kongre üyeleri Çin'in kur değerlendirme üzerine devam eden kısıtlamalarını eleştirmiştir. Ekonomi dışında, ABD'nin Çin'e karşı yaklaşımında insan hakları meselesi ön plana çıkmıştır. 2005 yılında ABD Dışişleri Bakanlığı'nın insan hakları meselesi üzerine yayımladığı raporda Çin'i bu konuda sorunlu bir ülke olarak tanımlamıştır. Çin bu dönemde ayrıca bağımsız bölgesel örgütlere olan bakış açısını olumsuz olarak devam ettirmiş ve bu durum ABD tarafından önemli ölçüde tepki görmüştür (Dumbaugh 2008, 3-4).

2008 yılında ABD'de Obama yönetiminin başa gelmesiyle birlikte ABD'nin dış politikasının yapısında ve önceliklerinde bir takım değişiklikler meydana gelmiştir. Bu dönemden itibaren ABD'nin dış politikasında Irak ve Afganistan savaşlarının önemi azalmaya başlamıştır. Bunun sonucu olarak Çin'in politik, ekonomik ve askeri bir yükselen bir güç olarak ortaya çıkmasının yanı sıra büyük bir ekonomiye sahip olması Obama döneminde Çin'in ABD'nin dış politika öncelikleri arasına girmesine neden olmuştur. Obama yönetimi özellikle stratejik askeri ve ekonomik alanlarda Asya-Pasifik bölgesine odaklanmaya başlamıştır. ABD bu dönemden itibaren

bölgeyi kendi çıkarları ve öncelikleri çerçevesinde değerlendirmeye başlamıştır (Clinton 2011).

Sonuç olarak Soğuk Savaş sonrası dönemde Çin'in ekonomik, politik ve askeri anlamda hızlı bir büyüme göstermesi, ABD'nin dış politika öncelikleri arasına yerleşmiştir. Çin'in hızlı gelişme oranları yakalaması sonucu bölgesel ve küresel olarak aktif bir rol almaya başlaması ABD'nin Asya-Pasifik bölgesinde Çin özelinde bir dış politika belirlemesine neden olmuştur. Her ne kadar 2000'li yılların başlarında gerçekleşen 11 Eylül Saldırıları sonucu Irak ve Afganistan meseleleri ABD'nin asıl dış politika gündemi olarak yer alsada Bush yönetimi Çin'in artan etkisi sonucu bölgeye odaklanmaya başlamıştır. Obama döneminden itibaren ise Çin'in ekonomik ve askeri olarak hızlı büyüme oranları yakalaması ve daha aktif bir dış politika takip etmesi ABD'nin özellikle Asya-Pasifik bölgesine daha fazla odaklanmasına neden olmuştur.

BÖLÜM IV

VAKA I: ÇİN'İN ASKERİ HARCAMALARI VE

MODERNİZASYONU

4.1. Giriş

Çalışmanın bu bölümünde Çin'in 2008 yılı sonrası askeri harcamaları ve modernizasyonu incelenecektir. Çin'in son yıllardaki hızlı ekonomik gelişimi, büyük bir askeri modernizasyon programına finans sağlamasında ve hava, kara, füze ve nükleer kapasitelerin de dahil olduğu konvansiyonel ve asimetrik muharip kapasitesinin önemli ölçüde geliştirmesi önemli bir katkı yapmıştır. Farklı kurumlar tarafından Çin'in savunma harcamaları üzerine yapılan tahminler ciddi ölçüde değişiklik gösterse de Çin günümüzde Asya bölgesinin askeri harcama oranlarını domine etmektedir ve Çin'in askeri harcamaları ve savunma bütçesinde yıllar bazında artış görülmektedir. Dolayısıyla Çin bölgedeki en büyük askeri güç olma yolunda ilerlemektedir. Çin'in askeri harcamalarının en temel motivasyon kaynağı ise özellikle ABD ve diğer Asya ülkelerinden gelebilecek olası tehditten kaynaklanmaktadır (Cordesman 2016, 3).

Çin'in son dönemlerde askeri harcamalarını ve modernizasyonunu arttırması ABD'de Obama yönetimi ve Kongre tarafından tehdit olarak algılanmış ve bunun sonucu olarak ABD Asya-Pasifik bölgesinde Çin'e karşı realist dış politika davranışı belirlemiştir. Çalışmanın bu bölümünde incelenecek olan vaka çerçevesinde Çin'in son dönemlerde askeri harcamalarını ve modernizasyonunu arttırması ve Asya-Pasifik'te aktif bir dış politika takip etmesi ABD ve müttefikleri tarafından çıkarlarına tehdit olarak algılandığı iddia edilecektir. Çin'in askeri modernizasyon ve

harcamalarını arttırmasının yanı sıra savunma bütçesinde de yıllar bazında artış görülmesi ABD yönetiminin ülkenin dış politikasını yeniden şekillendirmesine neden olmuştur. Çalışmanın bu bölümünde ABD'nin Çin'in askeri harcamalarını ve modernizasyonunu arttırmasını tehdit olarak algılaması Stephen Walt'ın tehdit tanımlaması üzerinden ölçülecektir. Çin'den algıladığı tehdit sonucu ise ABD Asya-Pasifik'teki askeri varlığı ve konuşlandırmasını arttırmıştır.

Çalışmanın bağımlı değişkeni olan dış politika davranışı çerçevesinde ise ABD'nin Çin'den algıladığı tehdit sonucunda dış politika davranışını yeniden şekillendirdiği ve Çin'e Asya-Pasifik bölgesinde realist dış politika davranışlarıyla cevap verdiği vurgulanacaktır. Dolayısıyla çalışmanın bu bölümünde ABD'nin Çin'in askeri harcamaları ve modernizasyonuna cevap olarak bölgedeki müttefikleriyle ilişkilerini geliştirdiği ve onlara askeri ve ekonomik destek sağladığı vurgulanacaktır. Bunun dışında ABD'nin bölgedeki askeri varlığını ve etkisini de arttırarak Çin'e karşı çevreleme politikasına başvurduğuna değinilecektir.

Çalışmada iddia edilen ikinci hipotez ülke içerisindeki dış politika yürütücülerinin pozisyonları uyumlu olduğunda sistemik etkilere karşı belirli bir dış politika davranışının belirlenmesinin kolaylaştığıdır. Dolayısıyla çalışmada ara değişken olarak bütünleşik dış politika yürütücüsü ele alınacaktır. Bu bölümde incelenecek olan vaka sonucunda ABD'de Çin'in askeri harcamaları ve modernizasyonunu arttırmasının Obama yönetimi ve Kongre tarafından tehdit olarak algılanıp Çin'e karşı realist dış politika davranışına başvurulduğu iddia edilecektir. Dolayısıyla ülke içerisinde dış politika alanında her iki organın Çin'in askeri harcamaları ve modernizasyonunu tehdit olarak algılaması Çin'e karşı belirli bir dış politika davranışı belirlenmesini mümkün kılmıştır.

Bu çalışmada ayrıca süreç takibi yöntemine başvurulmaktadır. Bu bölümde süreç takibi yöntemi aracılığıyla Çin'in yıllar bazında artan askeri harcamaları ve modernizasyonu ve bunun sonucu olarak ABD'nin Çin'e karşı nasıl bir dış politika davranışıyla yaklaştığı belirli bir nedensellik mekanizması içerisinde incelenecektir. Bu çerçevede ilk olarak 2008 sonrası dönemde Çin'in askeri harcamaları ve modernizasyonu incelenecektir. Daha sonra ABD'nin, Çin'in yıllar içerisinde aşamalı olarak artan savunma bütçesini, askeri harcamalarını ve modernizasyonunu tehdit olarak algıladığı vurgulanacaktır. ABD'nin bu durumu tehdit olarak algılaması sonucunda ise Çin'e karşı dış politikasını yeniden şekillendirdiği ve realist bir dış politika davranışı olarak çevreleme politikasına başvurduğuna değinilecektir.

4.2. Çin'in Bölgedeki Pozisyonu: Askeri Harcamaları ve Modernizasyonu

Çin'in son dönemlerde artan askeri harcamaları ve modernizasyonu konusunda araştırma kuruluşları ve uzmanlar farklı görüşler paylaşmaktadır. Bu noktada özellikle Adam P. Liff ve Andrew S. Erickson bazı unsurların Çin'in yayımladığı raporlara dahil edilmediğini düşünmektedir. Buna göre Liff ve Erickson büyük silahların ve platformların denizaşırı satışları, bölgesel ve yerel hükümetlerden sağlanan destekleri, askeri ticari girişimlerden sağlanan kaynakları, askeri ilişkileri Çin'in uzay programları, bölgesel ve yerel hükümetlerin savunma harcamalarının Çin'in raporlarına dahil edilmediğini düşünmektedirler. Öte yandan Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü (SIPRI) de Çin'in silah ithalatı, ek askeri inşa harcamaları, askeri araştırma, geliştirme, test etme ve değerlendirme yatırımları konusunda aynı fikirleri paylaşmaktadır.

Çin'in askeri harcamaları ve askeri gücü özellikle ülkenin saydam olmayan yapısından dolayı tam olarak tahmin edilememektedir. Çin her sene resmi olarak

askeri harcamalarını yayınlıyor olsa da özellikle Çin'in dışından yapılan savunma bütçeleri tahminleri daima daha yüksek çıkmaktadır. Bunun dışında Çin kendi yaptığı askeri harcamalarının hangi alanlara nasıl dağıldığı konusunda da kısıtlı bilgi vermektedir. Dolayısıyla Çin'in askeri gücünün hangi bölümünün görece olarak daha önemli olduğu, Çin'in dış tehdit algılamalarına karşı nasıl cevap vereceği ve Çin'in askeri anlamda yeni teknolojide hangi alanlara tam olarak yatırım yaptığı bilinmemektedir. Buna rağmen en mütevazı tahminler bile Çin'in askeri harcamalarının artışta olduğunu kabul etmektedir. Çin günümüzde ABD'nin ardından dünyada ikinci en fazla savunma harcaması yapan ülke konumundadır (China Power 2018).

Her ne kadar Çin'in askeri harcamaları ve kendi yayımladığı savunma bütçesi raporları arasında fark olsa da, günümüzde Çin'in savunma bütçesi rakamları özellikle geçmişle kıyaslandığında savunma harcamaları konusunda daha net bilgi vermektedir. 2002 yılından itibaren ABD Savunma Bakanlığı'nın yayımladığı raporlarda Çin'in gerçek askeri harcamaları ve kendi yayımladığı resmi raporlar arasında 4 kat fark olduğu vurgulanırken, ABD Savunma Bakanlığı'nın son dönemlerde yayımladığı raporlarda Çin'in gerçek harcaması ve yayımladığı savunma rakamları arasında ortalama olarak 1.2 kat fark olduğu vurgulanmıştır (China Power 2018).

Çin'in günümüzde askeri harcamalarının GSYİH'nin ortalama olarak yüzde 2 civarında seyretmesi, kapasitesinde hem nicel hem nitel olarak büyüme sağlamasını kaçınılmaz kılmaktadır. 20 sene içerisinde Çin'in deniz kuvvetlerinin hem su üstü hem denizaltı kapasitesi bağlamında şu anki kapasitesinden en az 2 kat fazla olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda diğer bir önemli nokta ise Çin'in ekonomik büyüme hızının askeri olarak büyüme hızına paralel olarak ilerleyeceğidir. 20 yıl içerisinde

ayrıca Çin'in ABD ekonomisinin büyüklüğüne ulaşacağı ve dolayısıyla iki ülke arasındaki askeri güç farkının da büyük ölçüde kapanacağı düşünülmektedir (Mapp 2014, 70).

Çin'in sonraki dönemlerde önünde birçok seçenek bulunacaktır. Bazı Çinli ekonomistlere göre Çin'in askeri bütçe ve harcamalarını makul düzeyde arttırmaya devam etmesi Çin'in ekonomisini olumsuz yönde etkilemeyecektir. Tam tersine arttırılan askeri kapasiteler Çin'in teknik ve üretim düzeyini de önemli ölçüde arttıracaktır. Çin'in ayrıca askeri kapasitesi ABD ile kıyaslandığında daha basit bir yapıya sahiptir. ABD küresel düzeyde askeri kapasitesini arttırmaya çalışırken Çin Asya-Pasifik bölgesi çerçevesinde askeri kapasitesini arttırmaktadır. Çin'in savunma bütçesini özellikle hava, deniz ve füze alanlarında arttırması kaçınılmaz olarak ilerleyen dönemlerde daha uzun menzile sahip SU 34 ve J20 gibi savaş uçaklarına sahip olmasını ve bunları kullanmasını beraberinde getirmektedir (Mapp 2014, 72-73).

4.2.a. 2008 Yılı Sonrası Çin'in Askeri Harcamaları ve Modernizasyonu

2008 yılı sonrasında Çin'in askeri harcamaları ve modernizasyonu ele alındığında özellikle önceki dönemlerle kıyaslandığında önemli farklılıklar ön plana çıkmıştır. Çin'in 2008 yılından sonra askeri modernizasyonunda yeni gelişmeler görülmüş ve bu gelişmeler üzerine ordu özellikle ülkenin politik ve ideolojik yapısı çerçevesinde şekil kazanmaya başlamıştır. Bunun sonucu olarak ise ordu Çin Komünist Parti'nin daha fazla kontrolü altına girmiştir. 2008 yılı sonrası dönemde Çin'in askeri modernizasyonunda önemli gelişmeler görülmüştür. Çin bu dönemden itibaren ordusunda ortak operasyonel sistem geliştirmeye başlamıştır. Bu bağlamda Çin operasyonel düzeydeki araştırmalarını derinleştirmeye odaklanmış, karşı koyma

gücünü ve operasyonel kumanda sistemlerini geliştirmeye ve ortak destek kapasitesinde de gelişme göstermeye başlamıştır (Malafaia 2015, 131).

2008 yılı sonrası Çin askeri tatbikatlarında da düzenlemeye ve yenilenmeye gitmiştir. Askeri tatbikatlar çerçevesinde Çin tatbikat görev reformlarını, yöntemsel yenilikleri ve ayrıca tatbikatlarda kullanılan araçlarda iyileştirme ve tatbikat yönetiminde yeni reformlar gerçekleştirmiştir. Bu dönemden itibaren Çin modern lojistik sistemlerinde de inovasyona başvurmuştur ve modern lojistik sistemlerinde çok taraflı bir yaklaşım belirlemeye başlamıştır. Çin bu aşamada sistem entegrasyon sürecinde ve lojistik destek sistemlerinde daha bilimsel bir aşamaya geçmiştir. 2008 sonrası dönemde Çin'in askeri harcamaları ve modernizasyonunda öne çıkan en önemli unsurlardan bir diğeri ise son teknoloji silah sistemlerinde görülmüştür. Çin bu dönemde son teknoloji silah sistemlerinin gelişimini hızlandırmış ve bunun dışında elinde bulunan mevcut silahların ve silah sistemlerinin modifikasyon ve modernizasyonunu da hızlandırmaya başlamıştır (Malafaia 2015, 131).

2008 yılı sonrası dönemde Çin deniz, hava güçleri ve uzay ve atmosferik savaş alanında gelişme göstermeye devam etmiştir. 2009 yılında Çin'in modern teknolojiye sahip denizaltılarının sayısı toplam denizaltılarının sayısının yüzde 50'sine ulaşmıştır. 2009 sonrası dönemde Çin donanmasındaki modern denizaltı sayısını arttırmaya devam etmiştir. Bu dönemden itibaren Çin, deniz kuvvetleri alanında ayrıca kendi donanmasına amfibi gemilerini de eklemiştir. Hava kuvvetleri alanında da Çin deniz kuvvetlerinde olduğu gibi hızlı bir gelişme göstermeye devam etmiştir. 2000 yılında Çin Hava Kuvvetleri araçlarında modernizasyona gittiği araçların sayısı toplam araçlarının yüzde 2'sini oluştururken 2010 yılına gelindiğinde modernizasyona gittiği araçların sayısı toplamda yüzde 34'e ulaşmıştır. Hava kuvvetleri alanında Çin 2008

yılından sonra dördüncü jenerasyon uçaklarının sayısında hızlı bir artışa gitmiştir. Bu dönemde Çin beşinci jenerasyon uçağı olan J20'yi kullanmaya başlamasa da, teknolojisini geliştirmeye başlamıştır (Malafaia 2015, 134-135).

SIPRI ve IISS verileri 2008 sonrası dönemde Çin'in askeri harcamaları hakkında farklı varsayımlarda bulunmuştur. Her ne kadar SIPRI ve IISS verilerinin tahminleri birbirlerinden farklı olsa da, her ikisinin hesaplamaları Çin'in askeri harcamalarını sürekli olarak arttırdığını göstermektedir. SIPRI'nin verilerine göre Çin 2008 yılında 86 milyar dolar harcarken, IISS Çin'in 83 milyar dolarlık askeri harcama yaptığı tahmininde bulunmuştur. 2009 yılında ise Çin'in askeri harcamalarında önemli bir artış görülmüştür. SIPRI Çin'in 2009 yılında 105 milyar dolarlık harcama yaptığını ileri sürerken, IISS Çin'in 98 milyar dolarlık askeri harcama gerçekleştirdiğini vurgulamıştır (China Power 2018).

2010 yılında ise SIPRI'nin tahminleri Çin'in askeri harcamalarını 115 milyar dolara çıkardığını hesaplarken IISS verileri 111 milyar dolar olarak tahminde bulunmuştur. SIPRI ve IISS verileri Çin'in 2011 yılında askeri harcamalarının önemli ölçüde arttırdığını vurgulamıştır ve benzer tahminlerde bulunmuşlardır. SIPRI verileri Çin'in askeri harcamalarının 138 milyar dolara ulaştığını vurgularken, IISS ise 136 milyar dolar olarak hesaplamıştır (China Power 2018).

4.2.b. 2012 Yılı Sonrası Çin'in Askeri Harcamaları ve Modernizasyonu

Çin'in 2013 yılında yayımladığı Defence White Paper ülkenin askeri harcamalarını ayrıntılı bir şekilde ele almamaktadır. Buna rağmen Çin'in Maliye Bakanlığı 2012 yılı içerisinde Çin'in askeri bütçesinin yüzde 11.2 arttığını vurgulamıştır. Bu artışla birlikte 2012 yılında Çin'in askeri harcamaları ortalama olarak SIPRI verilerine göre 157 milyar dolar ve IISS verilerine göre ise 146 milyar

dolar olarak hesaplanmıştır (China Power 2018). Askeri bütçedeki bu artışın ise ordu birliklerinin eğitimlerini geliştirmek, askeri alana bilgi teknoloji uygulamalarını sağlamak, yeni ve yüksek teknoloji silahların güçlendirilmesini sağlamak ve bunun yanı sıra ülkenin modern askeri kapasitesini genişletmek amacıyla yapıldığı vurgulanmıştır (Erickson 2013).

SIPRI verilerine göre Çin 2013 yılında askeri harcamalarını 179 milyar dolara çıkarmıştır (China Power 2018) ve uzun dönemli ve kapsamlı askeri modernizasyon çalışmalarına devam etmiştir. Özellikle Çin'in Tayvan Boğazı'nda oluşacak potansiyel tehdide karşı ve bu meselede özellikle de üçüncü tarafları caydırma amaçlı politika belirlemesi askeri modernizasyonunu arttırmada en önemli motivasyonlardan birisi olmuştur. Buna rağmen Tayvan meselesi dışında Çin askeri modernizasyonunu Güney ve Doğu Çin Denizi'nde ortaya çıkabilecek krizlere karşı da hazırlamıştır. Çin 2013 yılında Filipin Denizi, Kuzey Denizi, Doğu Denizi ve Güney Denizi filolarıyla günümüze kadar ki en büyük askeri tatbikatlarını gerçekleştirmiştir. Çin özellikle askeri kapasitesinin ve uluslararası sistemdeki rolünün önemli ölçüde artmasıyla birlikte askeri modernizasyonunu da arttırmaya devam etmiştir. Çin liderleri ülke ordusunun askeri modernizasyonunu Çin'in ulusal çıkarlarının korunması açısından gerektiğini vurgulamışlardır (United States Department of Defense 2016).

2014 yılında Çin tarafından yayımlanan Defence White Paper'a göre ise Çin'in çok boyutlu, çok yapı ve sürdürülebilir operasyonlar için kendisini geliştireceği vurgulanmıştır. Açık denizlerin korunması bağlamında ise karma, çok fonksiyonlu ve etkili deniz muharebesi güçleri yapısı oluşturulacağı vurgulanmıştır. Bu noktada Çin Deniz Kuvvetleri'nin bu askeri modernizasyon ve genişlemesinin karşı saldırı ve

caydırıcılık amacıyla yapılacağı belirtilmiştir. Bu alanda kaydedilen gelişmeler ayrıca ortak deniz operasyonlarını, kapsamlı savunma ve kapsamlı destek unsurlarını da içermektedir. Öte yandan havacılık kapasitelerinin geliştirilmesinde ve havacılıkta saldırı ve savunma operasyonlarının sağlanmasında, Çin Hava Kuvvetleri önceliğini bölgesel hava savunmasından saldırı ve savunma alanlarına çevirmiştir. Çin Hava Kuvvetleri ayrıca kapasitesini erken stratejik uyarı, hava saldırısı ve hava ve füze savunması, bilgi ölçümü, havada gerçekleştirilen operasyonlar, stratejik koruma ve kapsamlı destek amacıyla da geliştirmeye devam etmiştir. Çin tarafından yayımlanan askeri bütçe ve harcamalarla ilgili diğer bir raporda etkili nükleer ve konvansiyonel füzelere sahip olmak üzere bilim ve teknolojiye dayanan silah sistemleri ve ekipmanlarda bağımsız yenilikler gerçekleştirildiği, füze sistemlerinin etkisi ve güvenilirliği artırıldığı ve nükleer ve konvansiyonel kapasitelerin yapısının etkisi artırıldığı vurgulanmıştır (Keqiang 2015, 8).

Bu dönem içerisinde Çin askeri kapasitesini ve modernizasyonunu arttırırken ulusal egemenliğinin ve güvenliğinin korunmasında nükleer gücün en önemli meselelerden biri olduğunu da vurgulamıştır. Buna rağmen yayımlanan raporlarda Çin'in hiçbir zaman ilk olarak nükleer güce başvurmayacağı ve kendi güvenliği ve savunması için savunma amaçlı nükleer kapasite geliştirdiği vurgulanmıştır. Ayrıca Çin kendisinin diğer ülkelerle de bir nükleer silah yarışına girmeyeceğini ileri sürmektedir. Bu bağlamda yayımlanan raporlara göre, Çin nükleer kapasitesini erken stratejik uyarı, uzaktan kontrol, füze etkisi, hızlı reaksiyon, hayatta kalabilme ve caydırma amaçlı kullanıldığı belirtilmektedir. Bunun dışında gelişmiş silah ve ekipmanların geliştirilmesi de vurgulanmıştır ve bilgi üstünlüğünün korunması, sistem geliştirme, bağımsız inovasyon, sürdürülebilir gelişme, askeri planlama ve

önceliklerin geliştirilmesi adına Çin ordusunun silahlarının ve ekipmanlarının modernizasyonunu hızlandırmıştır (Keqiang 2015, 8).

ABD Savunma Bakanlığı'nın Çin'in askeri harcamaları ve modernizasyonu üzerine yayımladığı 2014 yılı verilerinde de, Çin'in mevcut gücünü koruyabilmek ve bölgesel çatışmalarda ABD'nin askeri üstünlüğüyle mücadele edebilmek için kara, hava, deniz ve füze sistemlerinin etkisini önemli ölçüde arttırdığı vurgulanmaktadır. Genel olarak bakıldığında 2014 yılı içerisinde de Çin'in savunma endüstrisi önemli ölçüde gelişme göstermiştir. Çin bu yıl içerisinde ayrıca hipersonik araçlarını da geliştirmeye devam etmiştir ve hipersonik araçlarından birisini test etmiştir. Bunun dışında dünyanın en büyüğü olarak rapor edilen hipersonik rüzgar tünelini de inşa etmiştir. Çin konvansiyonel ve uzun menzilli tam vuruş kapasitesinde inanılmaz bir hız yakalamıştır (Erickson 2015).

2014 yılı içerisinde Çin'in uzay programlarının geliştirilmesinde de büyük bir ilerleme kaydettiği iddia edilmektedir. Bu bağlamda Çin karşı uzay silahlarını üretmeye başlamıştır. Çin aynı zamanda elektronik muharebe kapasitesine de vurgu yapmıştır ve deniz ve hava odaklı uydu sistemlerini geliştirmiştir. Denizcilik alanında ise eski platformlarını yenilemiş ve daha etkin bir hale getirmiştir. Çin'in gemi inşa endüstrisi çoklu gemi çeşitleri üretebilme aşamasına geçmiştir. 2014 yılında Çin kara saldırı füzelerine ve su yüzeyinde hava saldırı füzelerine sahip yeni bir destroyeri kullanıma geçirmiştir. Diğer alanlarla kıyaslandığında yavaş kalsa da, 2014 yılında Çin askeri havacılık alanında hızlı bir gelişme göstermiştir. Çin ABD'den sonra hayalet uçaklara sahip olan ikinci ülkedir. Çin Hava Kuvvetleri ayrıca dünyanın en uzun menzilli sistemlerinden birisine sahiptir (Erickson 2015).

SIPRI'nın raporlarına göre Çin hükümetinin 2014 yılında kendi yayımladığı savunma bütçesi oranları da eksiktir ve askeri harcamalarının yalnızca bir kısmını içermektedir. Buna rağmen raporlarda 2014 yılında Çin'in askeri harcamaların iç ve dış nedenlerden dolayı arttırıldığı vurgulanmıştır. Bu bağlamda SIPRI 2014 yılı Çin'in savunma bütçesini açıklarken yerel ve merkezi savunma bütçeleri ve Çin ordusunun resmi bütçesini de hesaba katarak tahminlerde bulunmuştur. Bu nedenle Çin'in kendi yayımladığı raporlar ve SIPRI'nın verileri arasında büyük bir fark bulunmaktadır. 2014 yılında toplam savunma bütçesi hükümetin bütçesinin yüzde 5.3'ünü oluşturmuştur. (Perlo-Freeman 2014). SIPRI'nın tahminlerine göre 2014 yılında Çin dünyada en büyük ikinci askeri güç konumuna yerleşmiştir ve bu yıl içerisinde toplam 200 milyar dolar askeri harcama gerçekleştirmiştir. IISS verileri ise 2014 yılı Çin'in askeri harcamalarını SIPRI'nın tahminlerinden çok daha farklı hesaplamıştır. IISS verilerine göre Çin'in savunma bütçesi piyasa bazlı ele alındığında 180 milyar dolar olarak hesaplamıştır. Çin'in kendi yayımladığı resmi raporlara göre ise askeri harcamalar 131 milyar dolar olarak gösterilmiştir (China Power 2018).

4.2.c. 2015 Yılı Sonrası Çin'in Askeri Harcamaları ve Modernizasyonu

2015 yılından itibaren Çin askeri harcamalarını ve modernizasyonunu aşamalı olarak arttırmaya devam etmiştir. SIPRI Çin'in 2015 yılında yaptığı toplam askeri harcamaları 214 milyar dolar olarak hesaplamıştır (China Power 2018). Bu yıl içerisinde Çin'in nükleer ve konvansiyonel füze bazlı The Rocket Force birliği yürürlüğe geçirilmiştir. Çin aynı yıl içerisinde eski füze sistemlerini ve karşı balistik füze savunma sistemlerini de geliştirmeye devam etmiştir. 2015 yılında Çin DF-26 orta seviye uzaklık balistik füzelerini de denemeye başlamıştır. Pentagon verilerine

göre, DF-26 tam olarak görevini tamamladığında Asya-Pasifik bölgesinde doğru hedefi vurma ve stratejik caydırıcılığı sağlama görevini de yapabilecektir. Aynı yıl içerisinde ayrıca DF-26'nın nükleer versiyonu da tanıtılmıştır. DF-26'nın nükleer versiyonu ise hedeflerine tam isabet edebilen Çin'in ilk nükleer kapasitesi olacaktır (United States Department of Defense 2016, 22-25).

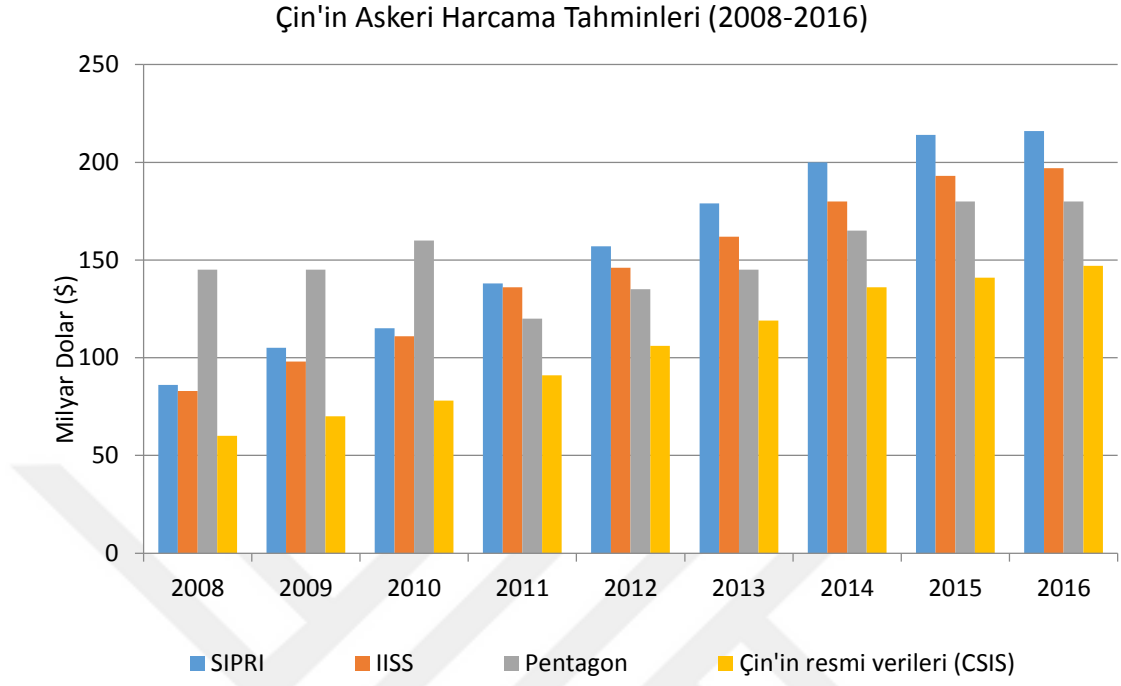
2015 yılı itibariyle Çin Deniz Kuvvetleri Asya Bölgesindeki en büyük gemilere sahip olan ülke konumuna geçmiştir. Deniz Kuvvetleri alanında 300'den fazla denizaltı, su üstü gemisi ve amfibi gemiye sahip olmuştur. Bu dönemde Çin Deniz Kuvvetleri askeri yatırımlarının dışında modernizasyona da önemli ölçüde önem vermeye devam etmiştir. 2015 yılı itibariyle Çin, 4 adet nükleer güce sahip balistik füzelikli denizaltı ve 53 adet dizel olarak güçlendirilmiş saldırı denizaltısına sahip olmuştur. Çin'in ilerleyen dönemlerde denizaltı sayısını da arttırması beklenmektedir. 2020 yılından önce ise denizaltı sayısının 78'e ulaşacağı öngörülmektedir. Ayrıca önümüzdeki on yıl içerisinde Çin'in nükleer olarak güçlendirilmiş balistik füzelere sahip denizaltılarına da sahip olacağı düşünülmektedir. Bu deniz altılarının ise yalnızca su üstü karşı savunma kapasitesi değil ayrıca Çin Deniz Kuvvetleri'ne gizli kara operasyonları seçeneği sağlayacağı da tahmin edilmektedir (United States Department of Defense 2016, 25-26).

2015 yılında Çin Hava Kuvvetleri alanında da savunma harcamalarını ve modernizasyonunu arttırmaya devam etmiştir. Çin Hava Kuvvetleri 2015 yılı itibariyle dünyadaki en büyük hava gücünden birine sahipken, toplamda 2800'den fazla uçak ve 2100'den fazla savaş uçağına sahiptir. Bunun dışında aynı yıl içerisinde Çin, havacılıkta özellikle uzaktan kontrol, elektronik muharebe ve sinyal bozucu kapasiteleri çerçevesinde batı ülkeleriyle arasındaki farklı önemli ölçüde kapatmıştır.

Hava kuvvetleri dördüncü jenerasyon uçakları işletmeye başlamıştır. Bu bağlamda Çin 2015 yılı içerisinde büyük ölçüde iki ve üçüncü jenerasyon uçaklarını kullanmaya devam etse de, önümüzdeki birkaç yıl içerisinde çoğunluk olarak dördüncü jenerasyon uçaklarını kullanacağı tahmin edilmektedir. Bunun dışında Çin, bu yıl içerisinde beşinci jenerasyon uçakların üretimine de devam etmiştir ve bu teknolojide dünyada ABD'den sonra gelen tek ve ikinci ülke konumuna yerleşmiştir. Çin Hava Kuvvetleri ayrıca dünyadaki en uzun menzile sahip havacılık sistemlerine sahip olmuştur (United States Department of Defense 2016, 30-31).

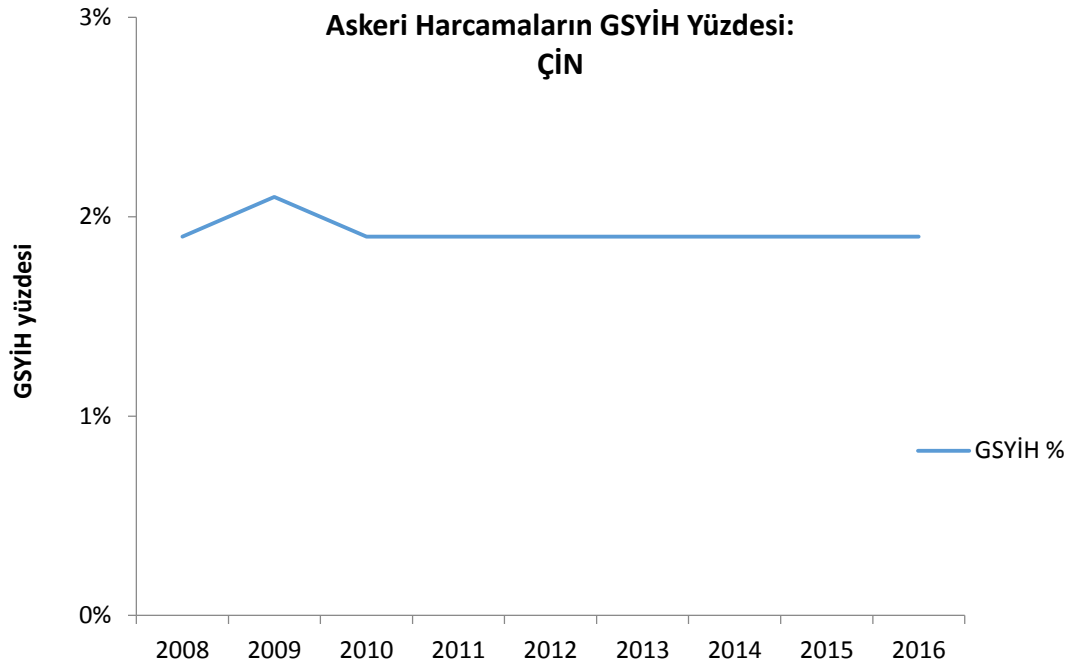
Çin bu dönemden itibaren ordusunun kapasitesini arttıracak şekilde özellikle bölgesel askeri krizlerle mücadele edebilmek için kapsamlı bir askeri modernizasyon çalışmaları takip etmeye devam etmiştir. Bu bağlamda Çin'in askeri yatırımlarında temel motivasyon ve odak noktalarından birisi Tayvan Boğazı'nda ortaya çıkabilecek potansiyel tehdit unsurları olmuştur. Buna rağmen çıkarlarının genişlemesiyle ve uluslararası sistemde daha aktif rol almasıyla birlikte Çin bölgesel krizlerin çözümü, insani yardım ve barış koruma operasyonlarında da daha etkili bir şekilde rol almaya başlamıştır. Bu bağlamda Çin'in askeri modernizasyonlarının bir kısmı uluslararası sistemde oluşan meydan okumalarla başa çıkmayı hedeflerken, diğer taraftan bu modernizasyonlar özellikle Çin'in geniş çapta tanımlanmış olan çıkarları ve amaçlarını da içermektedir. Bu bağlamda Çin, uzun ve kısa menzilli balistik füzelerini, kara saldırı ve güdümlü seyir füzelerini geliştirmeye devam etmiştir. Bunun dışında Çin ayrıca nükleer caydırıcılık ve uzun menzilli konvansiyonel vuruş özelliklerinde de ilerleme kaydetmiştir. Öte yandan Çin bu yıldan itibaren ilk savaş gemisi olan *Liaoning*'i de hava savunmasına dahil etmiştir. Çin ayrıca daha gelişmiş hava, kara ve deniz tatbikatları gerçekleştirmiştir (United States Department of Defense 2016, 32-33).

Şekil 4.1. 2008-2016 yılları arasında farklı kaynaklara göre Çin'in askeri harcamaları

*Pentagon verileri tahminlerinin ortalaması alınarak hesaplanmıştır.

Şekil 4.2. SIPRI verilerine göre Çin'in askeri harcamalarının GSYİH oranı

4.3. ABD'nin Cevabı

Obama yönetiminin 2008 yılında ABD'de başa geçmesiyle birlikte, Irak Savaşı'nın etkisi önemli ölçüde azalmış ve ABD birlikleri Afganistan'dan kademeli olarak çekilmeye başlamıştır. Bu dönemden itibaren ABD diplomatik, ekonomik, stratejik ve yatırım alanlarında özellikle Asya-Pasifik bölgesine odaklanmaya başlamıştır. Asya-Pasifik bölgesi coğrafi konumu nedeniyle ABD için çok önemli bir bölgedir. Dünya nüfusunun yaklaşık olarak yarısını oluştururken, küresel ekonomi anlamında da en önemli bölgelerden birisidir. Bu bölgede Çin yükselen bir güç olarak en önemli ülkedir (Clinton 2011).

Çalışmanın bu bölümünde 2008 yılı sonrası Çin'in askeri harcamalarını ve modernizasyonunu arttırması sonucu, ABD'nin Çin'e verdiği cevap ve belirlediği dış politika davranışı incelenecektir. Bu bağlamda ABD'de Obama yönetiminin Çin'in askeri modernizasyon ve harcamalarını tehdit olarak algılayıp realist bir dış politika davranışı olarak çevreleme politikasına başvurduğu vurgulanacaktır. Çevreleme politikası çerçevesinde ABD'nin Çin'e karşı özellikle Asya-Pasifik bölgesine odaklandığı ve bölgedeki müttefiklerine askeri, ekonomik ve politik desteğini ve bölgedeki askeri varlığını arttırarak Çin'in etki alanını daralttığı vurgulanacaktır.

ABD'nin Asya-Pasifik bölgesinde yeniden dengeleme stratejisi belirlemesiyle birlikte Çin'in bölgedeki askeri harcamaları ve modernizasyonunu arttırması sonucu ABD kendi askeri konuşlandırması ve faaliyetleri de önemli derecede artmıştır. Obama yönetiminin başa geçmesiyle birlikte ABD'nin stratejik önceliğinin odağı Asya-Pasifik bölgesine kaymıştır. Bu dönemde ABD deniz ve hava kuvvetlerinin yüzde 60'ını 2020 yılından önce Asya-Pasifik bölgesinde konuşlandıracağını duyurmuştur. Asya-Pasifik bölgesinde yeniden dengeleme stratejisiyle birlikte, ABD

ayrıca askeri birliklerinin sayısını da aşamalı olarak arttırmaya başlamıştır (China Daily 2016).

Obama yönetimi Çin'in askeri harcamaları ve modernizasyonunu arttırması sonucu bölgede deniz ve hava kuvvetlerinin operasyon alanlarını ve faaliyetlerini önemli ölçüde geliştirmeye başlamıştır. Obama yönetimi döneminde ABD gemileri ve uçakları tarafından Güney Çin Denizi bölgesinde birçok devriye gezisi yapılmıştır. ABD bu dönemde ayrıca Asya-Pasifik'te ortak askeri tatbikatların sıklığını, boyutunu ve karmaşıklığını da önemli ölçüde arttırmıştır. Bu dönem içerisinde ABD iki taraflı ve çok taraflı olmak üzere 160 adet askeri operasyon gerçekleştirmiş ve askeri tatbikatlarının sayısını 175'e çıkarmıştır. Sonraki dönemlerde de askeri tatbikatlarının sayısını yeniden önemli ölçüde arttırmaya devam etmiş ve bu tatbikatların alanını genişleterek hava, deniz, kara, özel operasyonlar ve ayrıca siber ve elektronik alanlarda gerçekleştirilmeye başlamıştır (China Daily 2016).

Obama yönetiminin ikinci döneminde ABD Asya-Pasifik'teki askeri personel sayısını 368.000'e çıkarmış bunların 97.000'ni Uluslararası Date Line bölgesinin batısına konuşlandırılmıştır. ABD'nin Asya-Pasifik'teki askeri personel sayısı toplam denizaşırı askeri personel sayısının ortalama olarak yüzde 50'sinden fazlasını oluşturmaktadır. Öte yandan ABD bölge politikasını yeniden şekillendirmesiyle birlikte, ABD bölgeye keşif uçakları, insansız hava araçları, elektronik izleme gemileri, nükleer denizaltıları ve yörünge keşif uyduları konuşlanmıştır. Bu dönemde Çin, ABD'nin keşif araçlarında özellikle sıklık, boyut ve araçlar bağlamında bir numaralı hedef olarak ortaya çıkmıştır. Mevcut istatistiklere göre, ABD 2009 yılında Çin'e karşı 260'dan fazla keşif uçuşu gerçekleştirmiştir. Bu keşif uçuşlarının sayısı

2014 yılında 1200'ü aşmıştır ve 2015 yılında özellikle Güney Çin denizi bölgesinde keşif uçuları sayısında açık bir artış görülmüştür (China Daily 2016).

Asya-Pasifik bölgesinin ABD için stratejik önemi özelinde ABD bölgede toplamda 7 adet askeri üs grubu kurmuştur. ABD'nin denizaşırı askeri üslerinin yüzde 50'si Asya-Pasifik bölgesinde bulunmaktadır. Bu üslerden 122 tanesi Japonya'da, 83 tanesi ise Güney Kore'de bulunmaktadır. ABD'nin askeri personelleri ABD Pasifik Komutanlığı'nın kontrolü altında bulunmaktadır. Bu dönemde ABD'nin Güney Kore, Japonya, Havai ve Alaska gibi bölgeleri içeren Batı Pasifik'teki askeri personel sayısı yaklaşık olarak 153.000'e ulaşmıştır (Institute for China-America Studies 2016).

Obama döneminde ABD ordusu ayrıca aşamalı olarak gelişmiş su üstü gemilerini de Asya-Pasifik bölgesine konuşlandırmaya devam etmiştir. Obama yönetimi Asya-Pasifik'teki USS George Washington uçak gemisini daha yenisi olan USS Ronald Reagan ile değiştirmiştir. Bunun dışında hava operasyonu odaklı saldırı amfibi gemilerinin en yenisi olan USS America'yı da Asya-Pasifik bölgesine 2020 yılından önce göndermeyi planlamaktadır. ABD ayrıca su üstü kapasitesini arttırabilmek amacıyla en yetkin hava araçlarını da bölgeye göndermeyi planlamaktadır. Bu çerçevede ABD Savunma Bakanlığı önümüzdeki dönemlerde 395 adet F-35 savaş uçağı tedarik etmeyi ve bunların bir çoğunu da Asya-Pasifik bölgesinde konuşlandırmayı planlamaktadır. Bunun dışında su altı kapasitesinin gelişimi için ise Guam'da saldırı denizaltıları konuşlandırmayı planlamaktadır (China Daily 2016).

Çin son dönemlerde askeri harcamalarını ve modernizasyonunu önemli ölçüde arttırmış olsa da ABD tartışma götürmez bir şekilde Asya-Pasifik'teki en büyük ve güçlü orduya sahiptir. ABD'nin bölgede önemli çıkarlarının bulunması diğer ülkelerle

bölgesel askeri ilişkilerine girmesini kaçınılmaz bir durum haline getirmiştir. Çin'in askeri kapasitesinin önemli ölçüde artması ve yeterli askeri kapasiteye ulaşması Çin'in bölgede büyük bir rol oynamasını ve ABD'nin bölgeye daha fazla odaklanmasını kaçınılmaz olarak beraberinde getirmiştir (Mapp 2014, 21-22).

1990'lerde ABD'nin askeri harcamaları GSYİH'nın yaklaşık olarak yüzde 3'ünü oluştururken Asya-Pasifik'teki askeri faaliyetlerini ve konuşlandırmasını arttırması sonucu son on yıl içerisinde askeri harcamaların oranı yüzde 4'e aşmıştır. ABD'nin stratejik ve taktiksel kontrol düzeyi bağlamında hiçbir ülkenin gerçekleştiremediği etkide ve boyutlarda askeri operasyon yapabilme gücüne sahip olması Asya-Pasifik'te etkisini önemli derecede arttırabilmesine olanak sağlamıştır. ABD Hava Kuvvetleri pek çok sayıda savaş ve insansız hava araçlarına sahiptir ve beşinci jenerasyon uçaklarını da devreye sokmuştur. Dolayısıyla ABD ve Çin askeri kapasite açısından kıyaslandığında, ABD askeri üstünlüğünü korumaya devam etmektedir (Mapp 2014, 24).

Çin açık denizlerde de etkisini arttırabilme kapasitesine sahip olmasına rağmen ABD bu durumu engelleyecek güce sahiptir. ABD bölgedeki askeri faaliyetlerini sürdürebileceği önemli stratejik noktalara sahiptir. Bu bölgelerden en önemlilerinden birisi ise Guam adasıdır. Özellikle bölgedeki müttefiklerinden kaynaklanan destek sayesinde ABD, Guam adası çevresindeki operasyonların gerçekleştirilmesinde çok önemli bir avantaja sahiptir. Çin'in bu bölgelerde operasyon gerçekleştirmesinin önünde en büyük dezavantaj ise bu bölgenin kendi kaynaklarına çok uzakta yer almasıdır. Dolayısıyla ABD'nin Guam adası çevresindeki deniz ve hava alanındaki büyük üstünlüğü Çin için caydırıcı bir unsur

olarak öne çıkmaktadır ve Çin'in bu bölgelerde operasyonlarını rahatlıkla gerçekleştirme olasılığı da azdır (Mapp 2014, 28).

ABD'nin Çin'e karşı kendi küresel üstünlüğünü sürdürebilmesi için askeri üstünlüğünü de koruyabilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla ABD'deki askeri yetkililer Çin'den gelebilecek potansiyel tehditlere karşı ulusal güvenliğin korunması ve etkisinin arttırılabilmesi yönünde politikalar belirlemektedirler. Çin'in bölgesel etkisini arttırmaya çalışması ise, ABD'nin Çin'in askeri gücünün etkisinin azaltılması ve Çin'in bölgeden uzaklaştırılmasına yönelik politika izlemesine neden olmaktadır (Mapp 2014, 32-33).

ABD'nin Asya-Pasifik'te gerçekleştirdiği operasyonlar ve faaliyetler her an ortaya çıkabilecek olaylara ve krizlere cevap verebilme ve hazırlığını sürdürebilme açısından önemli yer tutmaktadır. Dolayısıyla, ABD bölgedeki uzun dönem ve kısa dönem askeri varlığı arasında bir denge yaratmaya özen göstermektedir. ABD'nin bölgedeki rutin varlığı barış zamanı içerisinde ABD güçleri tarafından gerçekleştirilen farklı operasyonları ve faaliyetleri de içermektedir. Bu bağlamda ABD gemileri bölgedeki diğer ülkelerin deniz kuvvetleriyle sürekli etkileşim durumundadır ve ABD hava güçleri uluslararası hava sahasında sürekli olarak uçuşlar gerçekleştirmektedir (Green, ve diğerleri 2016, 42).

ABD'nin Asya-Pasifik'teki daimi varlığı bölgedeki müttefiklerine sürekli olarak güvence sağlamaktadır ve potansiyel düşmanlara karşı önemli bir caydırıcılık unsuru sağlamaktadır. Güney Çin Denizi gibi tartışmalı bölgeler üzerinde ABD tarafından gerçekleştirilen güvence ve insansız hava uçuşları da ABD'nin bölgedeki rutin faaliyetleri arasına yerleşmiştir. Böylece ABD bölgede değişen olaylarla ilgili daha kolay bilgi edinebilmektedir. ABD'nin özellikle Güney Çin Denizi üzerindeki

güvence uçuşları, ABD ve Çin arasındaki gerilimin yükselmesindeki ana unsurlardan birisi olmaktadır. ABD'nin bölgede tek başına ya da askeri müttefikleriyle gerçekleştirdiği faaliyetler yalnızca ortaya çıkabilecek ani olaylar ve krizler konusunda değil yeni kapasitelerin ölçülmesi konusunda da önemli rol oynamaktadır (Green, ve diğerleri 2016, 43).

ABD bölgede gerçekleştirdiği askeri tatbikatlar aracılığıyla Japonya, Avustralya, Filipinler gibi müttefikleriyle olan askeri ortaklıklarını güçlendirmiştir. Öte yandan Hindistan'la güvenlik ilişkisini derinleştirirken aynı zamanda Yeni Zelanda, Singapur, Endonezya, Malezya gibi ülkelerle ortaklıklarını da sağlamıştır. ABD'nin bölge ülkeleriyle gerçekleştirdiği ortak tatbikat programları büyük ölçekli ve resmi olarak gerçekleştirilmiştir (Green, ve diğerleri 2016, 43). ABD'nin bölgedeki müttefiklerine askeri yardımlarını arttırması bu ülkelerin Çin'e karşı kapasitelerini geliştirmesine olanak sağlamıştır ve ABD'nin bölgedeki askeri etkisini ve varlığını arttırması, ABD'nin bölgedeki müttefiklerinin askeri harcamalarını daha düşük seviyede tutmasına olanak sağlamıştır (Mapp 2014, 56).

4.3.a. 2008 Sonrası ABD-Japonya İlişkileri ve Askeri Yardımlar

ABD'nin bölgedeki müttefikleri ele alındığında, Japonya ABD'nin bölgedeki varlığı açısından en önemli ülkelerden birisidir. Japonya, ABD'ye özellikle Güney Çin Denizi'nde kontrol sağlayabilmek ve Asya-Pasifik bölgesinde etkinliğini sürdürebilmek amacıyla destek olmaktadır. Günümüzde ABD'nin Japonya'da 100'den fazla askeri tesisi ve üssü, yaklaşık olarak 50.000 askeri personeli ve birçok gelişmiş silah ve ekipmanı bulunmaktadır. ABD ayrıca Japonya'da savaş ve amfibi gemi grupları bulundurmaktadır. 2015 yılında nükleer güce sahip USS Ronald Reagan Japonya'ya konuşlandırılmıştır (Green, ve diğerleri 2016, 43). ABD ve

Japonya arasındaki yüksek düzeyde askeri entegrasyon özellikle kara odaklı ve deniz odaklı füze savunma sistemleriyle de geliştirilmiştir. Bu sistemlerin en önemli amaçlarından birisi Japonya'yı Kuzey Kore tehdidinden korumak olsa da, Çin faktörü de ABD'nin Japonya ile savunma entegrasyonunu geliştirmesinde etkili olmuştur. ABD ve Japonya arasındaki askeri entegrasyon ise Çin tarafından sürekli eleştirilmektedir (Mapp 2014, 37). 2012 yılı sonrasında ABD ve Japonya arasında yapılan askeri planla birlikte ise ABD'nin Japonya'daki askeri varlığı güçlendirilmiştir (Green, ve diğerleri 2016, 38).

ABD Japonya ile olan askeri ilişkilerini son dönemlerde önemli ölçüde geliştirmiştir. Bu noktada konvansiyonel ve nükleer füzelere karşı savunma konusu önemli meseleler arasında yer almaktadır. Özellikle hareketli füze savunma sistemleri, Çin'in gelişen teknolojisinden dolayı zayıf kalabilmektedir. Dolayısıyla Japonya kendi üslerini ve güçlerini koruyabilmek için ABD'nin yardımına özellikle daha ucuz kinetik kapasitelerin geliştirilmesi konusunda ihtiyaç duymaktadır. Bu sistemlerin çoğu ayrıca hava ve savunma sistemleriyle de ilişkili olduğundan dolayı, Japonya'nın hava tehditlerine karşı savunması daha kolay sağlanabilmektedir. Japonya için diğer bir kapasite gereksinimi özellikle uzay ve siber alanlarda ön plana çıkmaktadır. Bölgedeki potansiyel meydan okumalar özellikle Japonya ve ABD arasındaki iletişim unsurlarına zarar verebilecek niteliğe ulaşabilmektedir. Bu nedenle ABD yardımıyla Japonya potansiyel tehditlere karşı uzay ve siber kapasitelerini de geliştirmektedir (Green, ve diğerleri 2016, 58).

4.3.b. 2008 Sonrası ABD-Güney Kore İlişkileri ve Askeri Yardımlar

ABD ve Güney Kore arasındaki ilişkiler Obama yönetiminin özellikle ikinci dönemi itibariyle önemli ölçüde gelişme göstermeye başlamıştır. 2014 yılından sonra

ABD güçlerinin bölgeye konuşlandırılması çerçevesinde ABD ve Güney Kore anlaşmaya varmıştır. Bu bağlamda Güney Kore ordusuna operasyonel kontrol geçisi sağlamak amacıyla ABD güçleri tarafından Güney Kore'ye yardımlar sağlanmıştır (Green, ve diğerleri 2016, 39). ABD 2014 yılında Japonya ve Güney Kore ile deniz güvenliği konusunda işbirliğinin artması için, füze savunması ve bilgi paylaşımı gibi konuların daha etkili bir şekilde gerçekleştirilebilmesi amacıyla anlaşmaya varmıştır (Green, ve diğerleri 2016, 61).

Bu dönemde ABD ve Güney Kore savunma alanında imzalanan anlaşmalar sonucu Kore'ye füze savunma sistemleri kurulmuştur. Bu sistem Çin'in stratejik güvenlik çıkarlarını doğrudan etkileyebilecek potansiyele sahiptir. Güney Kore ayrıca ileri düzeyde askeri güce sahiptir ve askeri bütçesi yıllık GSYİH'nın yüzde 2.6'sını oluşturmaktadır. Güney Kore'nin askeri harcamalarının bu düzeyde olması ise ABD'nin bölgedeki en önemli güvenlik müttefiklerinden birisi olmasından kaynaklanmaktadır. ABD'nin Güney Kore ile askeri entegrasyonu ve ABD'nin Güney Kore'de en büyük ikinci askeri üsse sahip olması Çin'in Güney Kore ile ilgili bölgelerde aktif bir strateji sergilemesini önemli ölçüde engellemektedir. Dolayısıyla Kore çevresinde ABD'nin ileri düzeydeki askeri varlığı Çin ve Güney Kore arasında önemli sorunların gün yüzüne çıkmasını engellemektedir (Mapp 2014, 40).

4.3.c. 2008 Sonrası ABD-Filipinler İlişkileri ve Askeri Yardımlar

Özel coğrafi konumu nedeniyle Filipinler ABD'nin Asya-Pasifik'te benimsediği dış politika davranışının uygulanması bağlamında en önemli müttefiklerinden birisidir. 2014 yılında ABD ve Filipinler bir anlaşmayla askeri işbirliğini derinleştirmişlerdir ve bu anlaşmayla Filipinler'in anayasal kısıtlamalarına rağmen, ABD'ye askeri üssünü kullanabilmesi izni verilmiştir. ABD'nin Filipinler'e

askeri yardımı da devam etmiştir. 2009'dan 2014 yılına kadar ABD'nin Filipinlere yaptığı askeri yardım önemli ölçüde artış görülmüştür. Bu askeri yardım 2014 yılından itibaren de devam etmiş ve 2015 yılında ABD'nin Filipinlere yaptığı askeri yardım 79 milyon dolar olmuştur. 2016 yılında ise ABD Filipinler'le yaptığı anlaşmayla birlikte 4 hava ve 1 adet ordu eğitim üssünün kullanılması hakkını elde etmiştir (Institute for China-America Studies 2016).

ABD'nin bölgede etkisini arttırabilmek amacıyla Filipinler'le askeri işbirliğini derinleştirmesi sonucu ABD uçakları, gemileri ve askeri personeli Filipin üslerine daha geniş bir giriş imkanı bulmuştur. ABD kuvvetleri ayrıca Filipinler'e özellikle Güney Çin Denizi'nde ortaya çıkabilecek tehdit unsurlarına karşı önlem alınabilmesi için yardım sağlamış ve ABD Filipinler üzerindeki tesislerini ve askeri altyapısını da güçlendirmiştir. Çin'in özellikle Güney Çin Denizi üzerindeki egemenlik iddialarından dolayı çatışma olasılığı yükselmiş ve bu durum ABD'yi Filipinler'e daha da yakınlaştırmıştır (Green, ve diğerleri 2016, 77).

4.3.d. 2008 Sonrası ABD-Singapur İlişkileri ve Askeri Yardımlar

Singapur da özellikle kendine has coğrafi konumu nedeniyle ABD'nin Asya-Pasifik bölgesi politikası çerçevesinde bölgedeki en önemli müttefiklerinden birisi olmuştur. Singapur'daki Changi deniz üssü ve Paya Laber hava üssü, ABD'nin Güney Çin Denizi'nde en büyük ve en önemli merkezlerinden birisidir. Bu bölgeye her yıl 100'den fazla gemi yerleştirilmektedir. ABD'nin Singapur'a uzun dönem silah satışları çerçevesinde ise Singapur'un askeri gücünün güçlendirilebilmesi için büyük ölçüde silah ve ekipman satışı gerçekleştirilmektedir. 2015 yılında ABD ve Singapur güvenlik anlaşması imzalamıştır ve bunun sonucunda iki ülke arasındaki ortaklık genişletilmiştir (Institute for China-America Studies 2016).

4.3.e. 2008 sonrası ABD-Avustralya İlişkileri ve Askeri Yardımlar

Obama döneminde Asya-Pasifik'te ABD'nin askeri işbirliğini geliştirdiği diğer bir ülke ise Avustralya olmuştur. 2011 yılında ABD ve Avustralya arasında yapılan anlaşmayla birlikte iki ülke arasındaki askeri ve stratejik ortaklık önemli ölçüde geliştirilmiştir. Bu anlaşmayla birlikte ABD'nin bölgedeki havacılık ve denizcilik alanındaki etkisi artmıştır. 2014 yılında imzalanan anlaşmayla birlikte ise Avustralya, ABD'nin askeri varlığı için 25 yıllığına yasal bir üs tahsis etmiştir (Institute for China-America Studies 2016).

ABD özellikle bölgesel stratejisi bağlamında Avustralya'yı en önemli müttefiklerinden birisi olarak tanımlamaktadır. ABD açısından son dönemlerde Avustralya kritik bir rol oynamaya başlamıştır ve ABD'nin Asya-Pasifik bölgesi politikası çerçevesinde kendi askeri güçlerinin bölgeye konuşlandırılması konusunda Avustralya önemli rol oynamaktadır. Dolayısıyla bölgenin önem kazanmasıyla birlikte ABD'nin Avustralya ile müttefiklik ilişkisi daha çok bölgesel anlamda ele alınmaya başlanmış ve iki ülke arasındaki işbirliğinde özellikle deniz güvenliği konusuna önem verilmeye başlanmıştır. Bunun sonucu olarak bölgede ABD güçlerinin etkisinin artırılabilmesi için ABD ek seçenekler geliştirmeye başlamıştır. Bölgede 1350 adet deniz kuvvetlerine ait araç bulunması ABD'nin bölgedeki yeniden dengeleme stratejisinin etkisini de arttırmıştır (Green, ve diğerleri 2016, 71). ABD'nin Avustralya'daki askeri varlığı ABD'ye özellikle askeri tatbikatlar ve füze menzillerinden uzak üs sağlama avantajı doğurmuştur. Dolayısıyla geniş menzil koşulları altında ABD bağımsız bir şekilde askeri varlığını ve operasyonlarını gerçekleştirebilme kapasitesine sahip olmuştur. Avustralya ayrıca ABD'ye avantaj

sağlayacak şekilde Hint Okyanusu'na kıyı ülkelerle yakın ilişkiler yürütmektedir (Green, ve diğerleri 2016, 40).

4.3.f. 2008 Sonrası ABD- Tayvan İlişkileri ve Askeri Yardımlar

ABD'nin bölgede son dönemlerde etkisini arttırdığı diğer bir ülke ise Tayvan olmuştur. Tayvan özellikle Çin'den ciddi bir askeri tehdit altındadır. Buna rağmen Tayvan'ın Çin'in saldırılarını tamamen caydırabilmesi ya da Çin'e cevap verebilecek güce ulaşması zordur. Bu bağlamda Tayvan asimetrik stratejilere bağlı olmak zorunda kaldığından, Çin'le bire bir yüzleşmesi de imkansızdır. Tayvan'ın askeri yeteneklerinin daha fazla geliştirilebilmesi ve askeri yatırımlarının artırılabilmesi için ise ABD Tayvan'a gerçekleştirdiği yardımları önemli ölçüde arttırmıştır. Buna rağmen, her ne kadar Tayvan ABD'nin bölgedeki yeniden dengeleme stratejisi bağlamında istekli bir ülke olsa da bu stratejiye katkısı kısıtlı oranda kalmaktadır.

4.3.g. 2008 Sonrası ABD- Havai, Guam ve Mariana Adaları İlişkileri ve Askeri Yardımlar

ABD son dönemlerde ayrıca Havai, Guam ve Mariana Adalarında da askeri varlığını ve etkisini arttırmaya devam etmiştir. Asya-Pasifik bölgesine yeniden dengeleme stratejisinin belirlenmesiyle birlikte özellikle Guam'da ABD'nin askeri varlığının önemi artmıştır. Guam coğrafi konumunun özelliği nedeniyle yalnızca ABD için değil ayrıca bölgedeki ABD müttefiki ülkeler için de önemli bir yer tutmaktadır. Guam'daki ABD varlığı ABD'ye esnek bir güçle cevap verme ve ortaya çıkabilecek olası krizlere cevap verme açısından önemli imkanlar sunmaktadır. Bunun yanında Guam'ın stratejik öneminin giderek artmasıyla birlikte, ABD için bölgede bir çok fırsat ve endişe kaynağı meseleler de ortaya çıkmaktadır. İlk olarak Guam diğer devletlerden gelebilecek balistik ve güdümlü seyir füzelerinin menzili

altındadır. Son dönemlerde Guam'a yerleştirilen sistemler balistik füzelere karşı savunma sağlamaktadır. Buna rağmen Guam'ın hava ve denizden gerçekleştirilebilecek güdümlü seyir füzeleri saldırılarına karşı kırılgan bir yapısı vardır. Savunma alanındaki yetkililer, ABD'nin egemen bir bölgesi olarak Guam'a gerçekleştirilebilecek saldırıları önemli ölçüde kriz yükseltebilecek bir olay olarak ortaya çıkabileceğini iddia etmektedirler (Green, ve diğerleri 2016, 40-41).

4.3.h. 2008 sonrası ABD-Vietnam İlişkileri ve Askeri Yardımlar

ABD, Vietnam ile askeri ilişkilerini özellikle son 6-8 yıllık süre içerisinde arttırmaya başlamıştır. ABD'nin Vietnam ile askeri ilişkilerini arttırmasının en önemli sebebi ise Güney Çin Denizi'nde Çin ile yaşanan sorunlar olmuştur. 2014 yılında ABD 1975'ten beri süregelen Vietnam'a askeri satış yasağını kaldırmış ve bu dönemden itibaren Vietnam ile askeri işbirliğini önemli ölçüde geliştirmiştir. Son yıllarda ABD'nin Vietnam'la ilişkisini geliştirmesinde en önemli neden Vietnam'ın öncelikli güvenlik meselesi olarak deniz güvenliği olmuştur (Green, ve diğerleri 2016, 107).

Vietnam'ın özellikle bölgesel rolünün son dönemlerde artmasıyla ABD bölgedeki çıkarları çerçevesinde Vietnam'a ayrı bir önem atfetmiştir. ABD, Vietnam ile ilişkilerini geliştirirken yalnızca askeri değil diğer birçok alanda da işbirliğine gitmiştir. Bu bağlamda politik ve diplomatik ilişkiler, ticari ve ekonomik ilişkiler, bilim ve teknoloji alanında işbirliği ve savaş meseleleri gibi diğer alanlarda da ABD, Vietnam ile ilişkilerini geliştirmiştir. ABD ve Vietnam ilişkilerinde diğer bir önemli unsur ise iki ülke arasında yapılan nükleer işbirliği olmuştur. ABD ve Vietnam arasında gerçekleştirilen nükleer işbirliği antlaşmasına göre ise ABD nükleer teknolojisini Vietnam ile paylaşma kararı almıştır. Bunun dışında aynı antlaşma

çerçevesinde nükleer teknolojinin değişiminin gerçekleştirilmesi ve nükleer güvenlik ve depolama alanlarında işbirliğinin sağlanması da planlanmıştır. Aynı zamanda GE ve Bechtel gibi bazı Amerikan şirketlerine nükleer parçalar ve reaktörler gibi alanlarda Vietnam'a ihracatın yapılabilmesi konusunda izin verilmesi planlanmıştır (Qiang 2015).

ABD ayrıca Vietnam ile savaş gemilerinin değişimi çerçevesinde bölgedeki aktif faaliyetlerini de sürdürmeye devam etmiştir. ABD savaş gemileri Güney Çin Denizi'nde Vietnam ordusuyla ortak tatbikat gerçekleştirmeye önem vermiştir. ABD Vietnam'a olan askeri yardımını da son yıllarda önemli ölçüde arttırmıştır. 2009 yılında yüz doksan altı bin dolar askeri yardım yapılırken, 2013 yılında dokuz yüz bin dolar ve 2015 yılında ise toplamda bir buçuk milyon dolar askeri yardım ABD tarafından Vietnam'a aktarılmıştır (Qiang 2015).

4.4. Kongre ve ABD'nin Çin Politikası

ABD'nin Çin'e karşı dış politikasının şekillenmesinde Obama yönetiminin yanı sıra Kongre'nin de önemli bir rolü olmuştur. Bu bağlamda Kongre'de özellikle Cumhuriyetçi kesim Çin'e karşı politikanın belirlenmesinde önemli bir rol oynamıştır ve ABD'nin Çin'e karşı yaklaşımının daha sert olması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. ABD'de kamuyounun görüşüyle birlikte ele alındığında Kongre'nin Asya-Pasifik yaklaşımı, Çin ve Çin'in artan askeri gücünden kaynaklanmaktadır. ABD'de Kongre ve kamuyoyu ABD'nin bölgede daha fazla askeri varlık göstermesi gerektiğini savunmaktadır. Buna ek olarak ABD'de Kongre'nin bazı üyeleri, ABD'nin Asya-Pasifik'teki diplomatik ve askeri varlığını arttırması gerektiğini vurgulamıştır (McCormick 2017, 21-22).

Kongre ayrıca ABD hükümetinin Çin politikasını etkilemek için yasama dışı yöntemlere de başvurmaktadır. Kongre tarafından kullanılan bu yöntemler ABD'nin bölgedeki tartışmalara karşı daha sert bir cevap vermesi için kullanılmaktadır ve Kongre bunun aracılığıyla Başkan tarafından karar alınma sürecinin hızlandırılması için çağrıda bulunmaktadır. 2013 yılında ortaya atılan bir yasa tasarısı hem Cumhuriyetçiler hem de Demokratlar tarafından desteklenmiş ve bu yasa tasarısı ile ABD'nin bölgedeki müttefiklerine olan bağlılığı yeniden teyit edilmiştir. Bu yasa tasarısında ayrıca bölgede ASEAN'ı destekleyerek diplomatik girişimlerin artırılması ve bölgedeki egemenlik iddiaları tartışmalarına karşı ABD'nin tarafsız kalması gerektiği vurgulanmıştır. Bu yasa tasarısıyla ayrıca Çin'in bölgedeki krizi arttıracak faaliyetleri de ortaya konulmuştur. Yasa tasarısında özellikle Güney Çin Denizi ve Doğu Çin Denizi üzerinde mevcut durumu değiştirebilecek tehdit unsurları ve güç kullanımı kınanmıştır. Bunun dışında Kongre'nin sunduğu bu yasa tasarısı ABD'nin deniz üstünlüğünü koruması, kapasitesini geliştirmesi ve bölgedeki ülkelerle ilişkilerini derinleştirmesi için destek sağlamıştır. Yine, ABD'nin Batı Pasifik üzerindeki operasyonlarının devamlılığının sağlanabilmesi için desteklemiştir (McCormick 2013, 25-26).

ABD'nin içerisinde Obama yönetiminin Asya-Pasifik politikasını şekillendiren farklı etkenler de ortaya çıkmıştır. Obama döneminde ortaya atılan Pivot Asya politikası özellikle politik ve askeri alanlarda önemli bir hız kazanmıştır. Kongre'de Myanmar'a uygulanan yaptırımlar bipartisan kesimin kararıyla birlikte kaldırılmıştır ve ABD'nin ASEAN'a dahil olması hem Cumhuriyetçi hem de Demokrat Parti tarafından da önemli ölçüde desteklenmiştir. Trans-Pasifik Ortaklığı tartışmalarında ise Kongre'nin liderleri ülkenin Pivot politikasının devamlılığının sağlanabilmesi için ülke içi oluşumlara uygun alternatifler ortaya atmıştır (Mislan 2017, 10).

Obama yönetiminin Asya-Pasifik bölgesine yönelik Pivot politikası ayrıca federal bürokrasiye bağlı olarak da şekillenmiştir. Bu noktada bürokrasi birbirinden bağımsız iki ayrı boyutta öne çıkmaktadır. Dış politika alanında federal bürokrasi özellikle bilgi ve karar alıcılara uzmanlık sağlayarak politika yapım sürecine etki etmektedir. Bu bağlamda ABD'nin Asya-Pasifik'te Pivot stratejisini belirlemesinde Pentagon'un kendi düşünce kuruluşu olan Office of Net Assessment önemli bir rol oynamıştır. Office of Net Assessment özellikle ulusal güvenliğe gelecekte oluşabilecek meydan okumaları tahmin etmekte önemli rol oynamaktadır. Office of Net Assessment 2010 yılından önce Asya-Pasifik bölgesini çok kutuplu bir bölge olarak tanımlamıştır. Son 10 yıl içerisinde ise Doğu Asya'da ABD'nin güçlü bir politika ve askeri varlığı bulunması gerektiği fikrini benimsemiştir (Mislan 2017, 15).

2010 yılından itibaren ABD'de federal hükümet partiler arasında bir ayrışmaya gitmiştir. Bunun sonucu olarak Cumhuriyetçilerin ağırlıklı olduğu Temsilciler Meclisi Obama'nın Asya-Pasifik politikasındaki bazı girişimlerini veto etmiş ve bu durum önemli bir etki yaratmıştır. Cumhuriyetçilerin iç politikada ağırlıklı olduğu bu süreçte Pivot politikasının da gündeme gelmesi, Cumhuriyetçilerin bu politikanın şekillenmesinde önemli bir etkisi olmuştur (Mislan 2017, 16-17). Obama yönetiminin Asya-Pasifik bölgesinde yeniden dengeleme politikası belirlemesi ilk aşamasında bazı engellerle de karşılaşmıştır. Bu noktada Obama yönetiminin yeniden dengeleme politikası özellikle Kongre'den mali kısıtlamalarla karşılaştığı dönemlere denk gelmiştir. Buna rağmen ABD'de Obama yönetimi her ne kadar Kongre'den bazı mali kısıtlamalarla karşı karşıya kalsa da yönetim Asya-Pasifik'te yeniden dengeleme stratejisini ülkenin dış politika öncelikleri arasına yerleştirmiştir. 2013 yılında ABD Savunma Bakanı Chuck Hagel Singapur'da düzenlenen bir bölgesel güvenlik toplantısında ABD'nin yeniden dengeleme stratejisine devam edeceğini ve ABD'nin

Asya-Pasifik'teki faaliyetlerini ve yatırımlarını devam ettireceğini vurgulamıştır. Bunun sonucu olarak Obama yönetiminin yeniden dengeleme stratejisi ABD'de Kongre'deki bipartisan gruptan da destek görmeye başlamıştır.

ABD'nin Asya-Pasifik'te Çin'e karşı politikasının şekillenmesinde Kongre'nin rolü özellikle ABD'nin Japonya ile ilişkilerinde de ön plana çıkmıştır. Çin'in son dönemlerde Asya-Pasifik'te yükselen bir güç olarak ortaya çıkması Japonya tarafında da endişeleri önemli ölçüde arttırmış ve bunun sonucu olarak Japonya hükümeti ABD'nin bölgedeki yeniden dengeleme stratejisini olumlu bir şekilde karşılamıştır. Bölgede Çin ve Japonya arasında özellikle Senkaku adaları üzerinde ortaya çıkan tartışmalar sonucu ABD'de Kongre üyeleri ABD'nin bu meselede Japonya'yı destekleyeceğini açıkça belirtmiştir. Bu noktada ABD her ne kadar bölgesel egemenlik iddiaları tartışmalarına doğrudan dahil olmasa da ve bölge üzerinde herhangi bir hak iddiasında bulunmasa da Kongre ve Obama yönetimi ABD-Japonya Güvenlik Antlaşması'nın adalar üzerinde etkisinin devam edeceği sözünü vermiştir (Sutter, ve diğerleri 2013, 20).

Senato Silahlı Servis Komitesi ve Senato Dış İlişkiler Komitesi ve ayrıca bu komitelerin Temsilciler Meclisi'ndeki karşılıkları olan Silahlı Servis Komitesi ve Dış İlişkiler Komitesi de ABD'nin bölgedeki politikasının şekillenmesinde önemli etkisi olmaktadır ve hükümetin çalışanlarını bölge politikası konusunda daha fazla açıklama yapmaya davet etmektedir. Bu bağlamda özellikle Senatonun Silahlı Servis Ofisi ve başkanı Senatör John McCain, Obama yönetiminin Güney Çin Denizi politikasını sert bir şekilde sorgulamıştır (McCormick 2013, 26-27).

ABD'de Kongre 2016 yılında gerçekleştirdiği oturumda (Hearing) ABD'nin Asya-Pasifik bölgesinde uyguladığı yeniden dengeleme stratejisinin hem yönetimden

hem de Kongre'den destek aldığını belirtmiştir. Dolayısıyla Obama yönetiminin bölge üzerindeki politikası Kongre tarafından onay görmüştür. Buna rağmen Kongre'de ABD'nin bölgedeki askeri kapasitesine dair endişeler de ortaya çıkmıştır. Kongre'de ortaya çıkan bu endişeler özellikle ABD'nin bölgedeki askeri varlığının yeterli ölçüde güçlü olup olmadığı açısından ön plana çıkmıştır. Oturumda Çin'in bölgede askeri ve siyasi artan etkisine cevap olarak ABD'nin askeri varlığının artırılması gerektiği vurgulanmıştır (U.S.-China Economic and Security Review Commission 2017, 5).

Kongre ayrıca aynı oturumda Obama yönetiminin Asya-Pasifik bölgesinde uyguladığı yeniden dengeleme stratejisinin Çin'i özellikle Güney ve Doğu Çin Denizi üzerindeki faaliyetlerini engellemekten alıkoymadığını da vurgulamıştır. Kongre'de Çin'in bölgedeki denizler üzerindeki egemenlik iddialarını tamamen tek taraflı ve kendi çıkarları çerçevesinde tanımlamaya devam ettiğini ve bölgedeki askeri dengeyi kendi tarafına çekmeye çalıştığı belirtilmiştir. Dolayısıyla Kongre'ye göre bu meseleler ABD'nin özellikle Asya-Pasifik stratejisinde Çin'in bölgedeki eylemlerine nasıl cevap verilmesi gerektiği konusunda ve ABD'nin bölgedeki istikrarı nasıl arttırabileceği yönünde ön plana çıkmıştır. Kongre ayrıca Asya-Pasifik bölgesinin ilerleyen dönemlerde de ABD için önemini koruyacağını ve yeniden dengeleme stratejisinin kaynaklarının önemini artacağını ve bölgedeki gelişmelerin ABD'nin çıkarlarını önemli ölçüde yansıttığını vurgulamıştır (U.S.-China Economic and Security Review Commission 2017, 5).

4.5. Sonuç

Çin'in askeri harcamalarının ve savunma bütçesinin tam olarak saydam olmaması ABD ve bölgedeki müttefikleri için belirsizlik unsuru yaratmaktadır. Dolayısıyla

Çin'in askeri alanda hangi teknolojilere ve alanlara yatırım yaptığı ya da Çin ordusunun hangi bölümünün görece olarak daha güçlü olduğu konusu belirsizliğini korumaktadır. Çin aynı zamanda Asya-Pasifik'te deniz gücü üstünlüğünü de arttırmaya devam etmiştir. Son dönemlerde Çin yeni uçak gemisini bölgede faaliyete sokmuş ve uzun menzilli balistik füzelerinin yanında ayrıca nükleer olarak güçlendirilmiş balistik füzelerini de geliştirmiştir. Ayrıca ilerleyen dönemlerde Çin'in askeri harcamaları ve savunma bütçesinin benzer oranlarda artacağı düşünüldüğünde ABD'nin savunma harcamalarını geçeceği öngörülmektedir.

Bu çalışmada tehdit değişkeni Stephen Walt'un tehdit tanımlamasının dört indikatörü üzerinden operasyonelleştirilmektedir. Bu dört indikatör toplam güç, coğrafi yakınlık, saldırgan niyetler ve saldırgan kapasitelerdir. Walt'un toplam güç tanımlamasına göre büyük güçler diğer devletleri daha fazla tehdit etmektedir çünkü büyük güce sahip devletlerin kapasitelerini nasıl ve hangi amaçla kullanacağı belirsizdir. Bunun sonucunda başka bir devletin gücünü arttırmasıyla birlikte diğer devletler onun kapasitesini kullanabileceği konusunda endişe duymaya başlamaktadırlar ve bu durumu engellemek için önlemler almaktadır. ABD'nin Çin'e karşı politikasını belirlemede ilk olarak toplam güç faktörü ele alındığında, Çin'in son dönemlerde arttırdığı savunma bütçesi ve askeri harcamalarının toplam askeri gücünü önemli ölçüde arttırmasına neden olduğu görülmektedir. Çin'in toplam gücündeki bu artış Asya-Pasifik bölgesinde ABD ve müttefikleri için tehdit unsuru oluşturmaya başlamıştır, çünkü ABD ve müttefikleri Çin'in arttırdığı toplam gücünü ilerleyen dönemlerde nasıl kullanacağı konusunda belirsizlik yaşamaktadırlar. Dolayısıyla Çin'in askeri harcamalarını arttırması ve modernizasyonunu geliştirmesi sonucu artan toplam gücü neticesinde ABD Çin politikasını yeniden şekillendirmek durumunda kalmıştır.

Stephen Walt'un tehdit unsurunu açıklarken ele aldığı bir diğer unsur ise coğrafi yakınlıktır. Bu bağlamda Walt'a göre coğrafi konumu itibariyle yakın olan devletler uzak olan devletlerden daha fazla tehdit oluşturmaktadır. ABD ve Çin Pasifik Okyanusuna sınırı olan iki ülke konumundadır. Buna rağmen ABD ve Çin komşu ülkeler değildir ve birbirlerine coğrafi olarak yakın konumlarda bulunmamaktadırlar. Fakat günümüzde devletler sahip oldukları askeri ve silah teknolojileri sayesinde uzun menzilli vuruş güçlerini arttırmıştır. Çin son dönemlerde geliştirdiği silah teknolojisi ve modernizasyonları sonucu Amerika kıtasına ulaşabilecek silah kapasitesine sahip olmuştur. Coğrafi yakınlık çerçevesinde ele alınması gereken diğer bir unsur ise ABD'nin bölgedeki askeri müttefikleridir. Çin Asya-Pasifik'te Japonya, Vietnam, Güney Kore, Filipinler ve Malezya gibi ABD müttefiki ülkelerle aynı coğrafi konumda bulunmaktadır. ABD bölgedeki müttefik ülkeleriyle son dönemlerde askeri, ekonomik ve politik ilişkilerini önemli ölçüde geliştirmiştir ve ABD'nin bu ülkelerin bulunduğu coğrafi noktalar üzerinde önemli ulusal çıkarları bulunmaktadır. Dolayısıyla Çin'in Asya-Pasifik'te takip ettiği dış politika stratejisi ABD'nin bölgesel askeri ve politik müttefiklerine ve ABD'nin ulusal çıkarlarına tehdit oluşturmaktadır.

Walt'un ele aldığı diğer bir unsur ise saldırgan kapasitelerdir. Walt'a göre devletler arasında diğer şartlar eşit olduğunda uzun menzilli askeri teknolojiye sahip olan devletler ve ayrıca askeri yapısı önemli ölçüde mobilize olmuş devletler ya da güçlü politik yapıya sahip olan devletlerin daha fazla tehdit unsuru yaratmaktadır. Çin'in son dönemlerde savunma bütçesinin artması sonucu beraberinde getirdiği askeri modernizasyonu kara, hava ve deniz alanlarında yalnızca savunma odaklı değil ayrıca saldırı odaklı kapasitesini de geliştirmesine olanak sağlamıştır. Çin balistik füzelerinde, denizaltı ve üstü gücü ve hava gücünde saldırı kapasitesini

attırmaya devam etmektedir. Dolayısıyla Çin'in saldırgan kapasitelerini arttırması ABD ve bölgedeki müttefikleri için tehdit yaratmış ve Çin'in saldırgan kapasiteleri sonucu oluşturduğu tehdit sonucu ABD Çin politikasını şekillendirmek durumunda kalmıştır. Bunun sonucu olarak ABD bölgedeki askeri varlığını arttırarak ve müttefikleriyle askeri ilişkilerini geliştirerek Çin'e cevap vermiştir.

Stephen Walt'un tehdit unsurunu açıklarken kullandığı diğer bir değişken ise saldırgan niyetlerdir. Walt'a göre agresif niyetlere sahip devletler daha fazla tehdit unsuru yaratmaktadır. Çin'in askeri harcamalarını ve savunma bütçesini arttırması sonucu bölgede daha aktif bir dış politika davranışı sergilemeye başlamıştır. Bu bağlamda Çin modernizasyonunu arttırması sonucu bölgedeki askeri faaliyetlerini ve tatbikatlarını arttırmıştır.

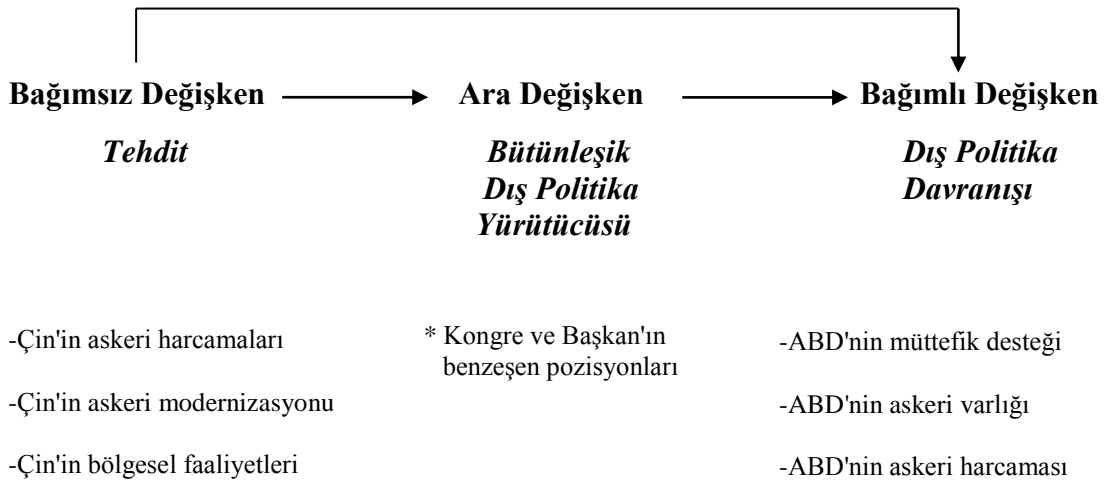
Bu çalışmada ikinci hipotez olarak ise ülke içerisinde dış politika yürütücülerinin pozisyonları uyumlu olduğunda belirli bir dış politika davranışının belirlenmesini kolaylaştırdığı iddia edilmiştir. Dolayısıyla çalışmada ara değişken bütünleşik dış politika yürütücüsü olarak kabul edilmiştir. Sistemik değişkenlere karşı dış politika yürütücülerinin pozisyonlarının uyumlu olması ve bu sistemik değişkenlere aynı şekilde cevap verme durumu bu çalışmada bütünleşik olarak kabul edilmiştir.

Çalışmada iddia edilen ikinci hipotez ve incelenen vakalar çerçevesinde ABD'de dış politika yürütücüleri olarak Başkan ve Kongre çalışmada sistemik değişken olarak kabul edilen tehdit değişkeni çerçevesinde ABD'nin dış politikasını şekillendirmiştir. Bu açıdan bakıldığında ABD'de Kongre ve Başkan Çin'in 2008 yılı sonrası artan askeri harcamaları ve modernizasyonunu ve Güney Çin Denizi ve bölgedeki diğer su yolları üzerindeki egemenlik iddialarını tehdit olarak algılamıştır.

Bazı dönemlerde Kongre’de Cumhuriyetçi parti Obama’nın Çin’e karşı daha sert bir dış politika takip etmesi yönünde eleştirilerde de bulunmuştur. Bunun sonucu olarak Çin’e karşı realist bir dış politika belirlenmesinde Başkan ve Kongre tarafından ortak karar almıştır.

Bu çalışmada ayrıca süreç takibi yöntemine başvurulmuştur. Bu çerçevede 2008 sonrası dönemde Çin’in artan askeri harcamaları ve modernizasyonları ve bölgede artan egemenlik faaliyetleri incelenmiştir. Çalışmada Çin’in bölgedeki dış politika davranışları ve bu duruma ABD’nin nasıl cevap verdiği konusunda bir nedensellik bağı oluşturulmuştur. ABD’nin Çin’e karşı dış politikasını yeniden şekillendirmesinde ana neden olarak Çin’in askeri harcamalarını ve modernizasyonunu ve bölgedeki egemenlik faaliyetlerini arttırması kabul edilmiştir. Bu durum ABD içerisinde hem Başkan hem Kongre tarafından 2008 yılı sonrası dönemde tehdit olarak algılanmış ve buna cevap olarak ABD Çin’e karşı realist bir dış politika davranışı belirleme kararı almıştır.

Şekil 4.3. Çin'in askeri harcamaları ve modernizasyonu- Teorik çerçevenin uygulaması

BÖLÜM V

VAKA II: ÇİN'İN BÖLGESEL EGEMENLİK İDDİALARI VE ABD'NİN CEVABI

5.1. Giriş

Çalışmanın bu bölümünde ilk olarak 2008-2016 yılları arasında Obama döneminde Çin'in Güney Çin Denizi ve bölgedeki diğer su yolları üzerindeki egemenlik iddiaları tartışmaları daha sonra ise Çin'in bölgesel politikalarına karşı ABD'nin belirlediği dış politika davranışı incelenecektir. Çin'in son dönemlerde bölgedeki su yolları üzerinde egemenlik iddialarını arttırması ve bölgede aktif bir dış politika takip etmesi ABD ve bölgedeki müttefikleri tarafından kendi çıkarlarına tehdit olarak algılanmış, ABD ise Çin'e realist dış politika davranışlarıyla cevap vermiştir. Bu çalışmada realist dış politika davranışı devletlerin askeri harcamalarını ve modernizasyonunu arttırması ve devletlerin müttefiklerine askeri ve ekonomik destek sağlayarak tehdit kaynağı devlete karşı çevreleme politikası uygulaması indikatörleri üzerinden ölçülmektedir. Dolayısıyla bu bölümde Çin'in bölgesel egemenlik iddialarını arttırması sonucu ABD'nin bu durumu kendi ulusal çıkarlarına tehdit olarak algılayıp bölge üzerinde aktif bir dış politika izlediği ve bölgedeki müttefiklerine askeri ve ekonomik desteğini arttırarak Çin'e karşı bir çevreleme politikası uyguladığı vurgulanacaktır.

Çalışmada iddia edilen ikinci hipotez ise ülke içerisinde dış politika yürütücülerinin pozisyonlarının uyumlu olmasının sistemik etkilere karşı belirli bir

dış politika kararı alınmasını kolaylaştırdığıdır. Bu hipotez çerçevesinde çalışmanın bu bölümünde Çin'in Güney Çin Denizi ve bölgedeki diğer su yolları üzerindeki aktif dış politika faaliyetlerini ABD'de Başkan ve Kongre tehdit olarak algılamıştır. Bunun sonucu olarak Çin'in bölgesel faaliyetlerini tehdit olarak algılayan iki organ Çin'e karşı realist bir dış politikayla yaklaşılmasında hemfikir olmuştur. Dolayısıyla çalışmanın bu bölümünde ayrıca ABD'de Başkan ve Kongre'nin pozisyonlarının uyumlu olması sonucu Çin'in Güney Çin Denizi ve bölgedeki diğer su yolları üzerindeki aktif dış politika faaliyetlerine karşı ABD'nin realist bir dış politika belirlenmesini kolaylaştırdığı vurgulanacaktır.

5.2. Çin'in Pozisyonu

Güney Çin Denizi üzerinde Çin tüm denizin yüzde 80'ini kapsayacak şekilde bölgesel egemenlik iddialarında bulunmaktadır. Güney Çin Denizi üzerindeki bu bölgeler özellikle Çin ve diğer bölge ülkelerinin de üzerinde önemli iddialar ortaya attığı Spratly ve Paracel adaları gibi önemli stratejik noktaları da içermektedir. Çin'in bu bölge üzerindeki iddiaları özellikle Malezya, Vietnam ve Filipinler gibi ABD müttefikleri olan Güney Doğu Asya ülkelerinin bölge üzerindeki egemenlik iddialarıyla çakışmaktadır. Doğu Çin Denizi üzerinde Japonya'nın kontrolü altındaki ada grubu üzerinde de Çin egemenlik iddialarında bulunmaktadır. Japonya bu adaları Senkakus ve Çin Diaoyu adaları olarak farklı isimlerde adlandırmaktadır. Öte yandan Sarı Deniz üzerinde de Çin ve bölge ülkeleri arasında egemenlik iddiaları tartışmaları devam etmektedir (Dolven, Manyin ve Kan 2014).

Çin'in, Güney Çin Denizi üzerinde kendi egemenlik iddialarını meşrulaştıran bazı ülke içi yasaları bulunmaktadır. Bu yasalara göre Çin, Güney Çin Denizi üzerinde bulunan tüm ada grupları üzerinde egemenlik iddiasında bulunmaktadır ve bölgedeki

adalar egemen bir yapıya sahip olduğundan dolayı adaların çevresindeki alanlar da Çin'in egemenliği altında bulunmaktadır. Diğer taraftan Çin'in ülke içerisinde olan diğer bir yasasına göre ise yasal gelişmeler Çin'in bölgedeki tarihsel haklarını etkilememektedir (Broderick 2015, 1-2).

Güney Çin Denizi, Doğu Çin Denizi, Japon Denizi ve Sarı Deniz üzerindeki egemenlik iddiaları tartışmalarının karmaşık yapısı sonucu oluşan gerginlik her ne kadar belli bir süredir var olsa da, son yıllarda bu tartışmaların derinliği ve etkisi önemli ölçüde artmıştır. Bölgedeki egemenlik tartışmaları üzerindeki iddialar ise tarihin farklı yorumlanması, uluslararası hukukun farklı okunması, bölgedeki bazı ülkelerin sorunların çözümüne karşı isteksiz davranması gibi birçok meseleden kaynaklanmaktadır (Dolven, Manyin ve Kan 2014, 7).

Güney Çin Denizi üzerinde egemenlik iddialarındaki en karmaşık meselelerden biri tartışmaların çözülebileceği doğrudan bir alanının olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu tartışmalar bağlamında ön plana Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS) çıkmaktadır. Güney Çin Denizi üzerinde egemenlik iddiasında bulunan devletler günümüzde BMDHS'ye dahildir. BMDHS'ye bölgesel egemenlik iddiaları konusundaki meselelerin çözümleri için bu tartışmaları Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi ve Uluslararası Adalet Mahkemesi'ne aktarabilmektedir. Buna rağmen Çin BMDHS'ye dahil olduğunda resmi olarak egemenlik iddiaları sorunlarının çözümünü içeren bölümleri kabul etmemiştir. Bunun dışında, BMDHS'nin koşulları hangi bölgelerin hangi ülkelere ait olduğu konusunda bir düzenleme de içermemektedir. Bu nedenle Çin'in Güney Çin Denizi üzerindeki geniş ve belirsiz egemenlik iddiaları BMDHS'nin koşullarına bağlı olmamaktadır. BMDHS koşulları yerine Çin egemenlik iddialarını daha çok tarihsel verilere ve

belgelere dayandırmaktadır. Dolayısıyla Çin bölgedeki egemenlik iddiaları tartışmalarında yüzyıllardan beri kendi yönetimlerinin kontrolü çerçevesinde argümanlarını öne sürmektedir (Dolven, Manyin ve Kan 2014, 7-8).

Birçok uzmana göre bölge ülkelerinin egemenlik iddiasında bulunduğu tartışmalı bölgelerde Çin'in eylemleri bölgesel güvenlik bağlamında en kilit mesele olarak ortaya çıkmaktadır. Çin'in bölgedeki su yolları üzerinde egemenlik iddiasında bulunan birçok ülkeden daha fazla askeri güç ve kapasiteye sahip olmasının yanı sıra güçlü bir ekonomik yapıya ve ayrıca jeopolitik etki ve avantajlara sahip olması, onun davranışlarını bölgesel deniz güvenliği çerçevesinde ön plana çıkarmıştır. Çin özellikle ABD'nin dış politika davranışları sonucu bölgesel politikasını şekillendirdiğini ileri sürmektedir (Dolven, Manyin ve Kan 2014, 2).

Güney Çin Denizi üzerindeki egemenlik iddiaları tartışmaları üzerine odaklanan birçok gözlemci bölgedeki tartışmaların Çin'in bölgedeki dış politika davranışlarından ortaya çıktığını iddia etmektedir. Bu bağlamda 2012 yılında Çin ve Filipinler arasında Scarborough Shoal resifleri üzerindeki tartışmalar ve 2014 yılında Çin'in ulusal petrol şirketinin hem Vietnam hem Çin'in egemenlik iddialarında bulunduğu su yolları üzerindeki arama faaliyetleri, Çin'in bölgede etkinliğini göstermek için gerçekleştirdiği faaliyetler arasında yer almaktadır (Dolven, Manyin ve Kan 2014, 8).

Bölgedeki denizler üzerinde egemenlik iddiaları tartışmalarının ortaya çıkmasının diğer bir önemli nedeni ise denizlerin kendine has birçok özelliğinin bulunmasıdır. Bölgede yüzlerce küçük ada, resif ve kayalıkların bulunması egemenlik iddiaları tartışmalarını ortaya çıkaran en önemli unsurlardan birisidir. Çin'in bölgede "Dokuz Hat Çizgisi" ilan etmesi ve bölgedeki geniş ve belirsiz egemenlik iddiaları Güney

Çin Denizi'nin yaklaşık olarak yüzde 80'ni kapsamaktadır. Bu durum ise Çin'in egemenlik iddialarının diğer bölgelerle çakışmasına neden olmaktadır. Dahası, Çin'in "Dokuz Hat Çizgisi"nin tam olarak ne anlama geldiğini açıklamaması da tartışmaları ortaya çıkarmaktadır (Dolven, Manyin ve Kan 2014, 9-10).

Çin'in ortaya attığı "Dokuz Hat Çizgisi" argümanı bölgedeki diğer egemenlik iddiasında bulunan devletlerin kendi anakaralarından itibaren oluşturduğu münhasır ekonomik bölgeleriyle de çakışmaktadır. Bu durum ise bölgedeki ülkelerin bu sulara hangi haklara sahip olduğu ve hangi alanlarda otorite sahibi olduğu konusunda önemli bir belirsizlik yaratmaktadır. Örneğin, 2012 yılında Vietnam'ın kendi münhasır ekonomik bölgesinde ve Çin'in iddia ettiği "Dokuz Hat Çizgisi" çakıştığı bölgede her iki ülkenin petrol şirketlerinin arama faaliyetleri çakışmıştır. Bu nedenle son yıllarda özellikle bölgede egemenlik iddiası bulunan ülkeler arasında doğal kaynakların aranması, balıkçılık faaliyetleri, tartışmalı bölgelerde savaş gemilerinin faaliyetleri ve bu ülkeler içerisindeki şirketlerin bölge üzerindeki faaliyetleri Güney Çin Denizi üzerindeki tartışmaları önemli ölçüde arttırmıştır (Dolven, Manyin ve Kan 2014, 10).

Çin, ortaya attığı "Dokuz Hat Çizgisi"ni ulusal sınırları olarak tanımlamaktadır. Bunun sonucu olarak da Çin, Güney Çin Denizi'ni kendisine ait bir parça olarak haritalandırmaktadır. 2012 yılında Çin Deniz Kuvvetleri'nin bir denizaltı komutanı da Güney Çin Denizi'ni Çin ulusal deniz bölgesi olarak tanımlandığını vurgulamıştır. Yine 2012 yılı içerisinde Çin, Paracel adası üzerinde bir şehir olan Sansha'da yönetim seviyesini arttırdığını duyurmuş ve aynı yıl içerisinde Çin ordusunun bölgede garnizon kurduğunu vurgulamıştır. Öte yandan 2014 yılında Çin hükümetinin sahip olduğu bir ulusal petrol şirketi Vietnam'ın kendi kıtasahaneliği

sınırları olduğunu iddia ettiği bölgede faaliyetlerde bulunmuştur. Bu faaliyet hem Çin hem Vietnam'ın kendilerine ait olarak iddia ettiği Paracel adalarından birisine 20 mil uzaklıkta gerçekleştirilmiştir (Dolven, Manyin ve Kan 2014, 12-13).

Çin ordusu Güney Çin Denizi ve diğer su yolları dışında uluslararası sularda bölgedeki ABD müttefiklerinin yanı sıra ABD'ye de meydan okumaya başlamıştır. 2013 yılında Çin Deniz Kuvvetleri gemisi ABD'nin sahip olduğu USS Cowpens'in rotasına yerleştirmiştir. Bu olayda USS Cowpens olası bir kaza durumundan uzaklaşmak için kaçınma manevrası yapmak zorunda kalmıştır. Bu olay Güney Çin Denizi'nin geniş çapta uluslararası sular olarak kabul gören bölgesinde gerçekleşmiştir. İki ülkenin bu şekilde doğrudan karşı karşıya gelmesi ilk kez gerçekleşmemiştir (Dolven, Manyin ve Kan 2014, 13).

Güney Çin Denizi dışında Doğu Çin Denizi de Çin ve diğer bölge ülkelerinin egemenlik iddialarında bulunduğu Asya-Pasifik'teki en önemli bölgelerden birisidir. Doğu Çin Denizi üzerinde temel olarak bölgedeki ülkelerin sınırlar ve bölgeler üzerinde iki anlaşmazlığı bulunmaktadır. En önemli tartışmalardan birisi Senkaku adacıkları üzerindeki egemenlik iddiaları tartışmaları üzerinden gerçekleşmektedir. Bu adacıklar üzerinde Çin ve Japonya egemenlik iddialarında bulunmaktadır. Doğu Çin Denizi üzerindeki diğer bir anlaşmazlık yine Çin ve Japonya arasında ortaya çıkmaktadır. Çin Japonya'ya ait olan Okinawa adasına doğru uzanan kıtasahanlığı bölgesinin kendisinin bir parçası olduğunu iddia etmektedir (Dolven, Manyin ve Kan 2014, 13-18).

Son dönemlerde Senkaku adaları üzerindeki gerilim önemli ölçüde artmıştır. 2010 yılında bölgenin yakınlarında Çin'in balıkçılık botlarının Japonya'nın iki devriye botuyla çarpışması iki taraf arasında gerginliği önemli ölçüde arttırmıştır. Çin ise bu

gelişmeye birçok eylemle cevap vermiştir. Bu olayın ardından 2012 yılında da gerilim tekrar artmaya devam etmiştir. Japonya merkezi hükümeti Senkaku üzerindeki adaları özel sahiplerinden satın alacağını duyurmuştur. Bu duruma Çin tekrardan sert bir şekilde tepki göstermiştir. Çünkü Çin bölgedeki adacıkların Japonya tarafından satın alınmasını millileştirme olarak tanımlanmıştır ve bölgedeki mevcut statükoyu değiştirmeye yönelik bir girişim olarak yorumlamıştır. Buna cevap olarak Çin adanın yakınlarına gözetleme gemileri göndermiştir. 2013 yılında Çin bölgedeki faaliyetlerini arttırmaya devam etmiştir. Bu bağlamda Çin bölgedeki adacıkların yakınlarında hem havadan hem denizden gözetleme eylemlerini arttırmıştır. Aynı yıl içerisinde Çin Senkaku adaları üzerinde ve Japonya, Güney Kore ve Tayvan'ın hava savunma bölgeleriyle çakışan “Hava Savunma Teşhis Bölgesi” (ADIZ)ni duyurmuştur. Bunun sonucu olarak Çin kendi tanımladığı bu bölgeye tüm hava uçuşlarını, kendi hava sahası olup olmadığına bakmaksızın, kendisine tehdit olarak algılayacağını duyurmuştur (Dolven, Manyin ve Kan 2014, 20).

Bölgede Çin'in diğer bölge ülkeleriyle yaşadığı egemenlik iddiaları tartışmaları ayrıca Sarı Deniz çevresinde de ortaya çıkmaktadır. Bu bölgedeki tartışma genel olarak Çin ve Güney Kore arasında yaşanırken, her iki ülkenin de kendi iddia ettiği münhasır ekonomik bölgeleri birbirleriyle çakışmaktadır. Çin ve Güney Kore Doğu Çin Denizi'nin kuzeybatı tarafında da benzer tartışmalar yaşamaktadır. Güney Kore tarafında Ieoda ve Çin tarafında ise Suyan kayalığı olarak adlandırılan bölgede her iki ülkenin iddia ettiği kendi münhasır ekonomik bölgesi birbirleriyle çakışmaktadır. Çin'in bu bölgedeki gerçekleştirdiği faaliyetler 2013 yılından itibaren artmaya başlamıştır. Çin bu kez bölgede sürpriz bir ADIZ iddiasında daha bulunmuştur. Bu iddia yalnızca Güney Kore'nin ADIZ'si ile çakışmamış, ayrıca Iedo/Suyan kayalığı üzerini de kendi hava sahası olarak tanımlamıştır (Dolven, Manyin ve Kan 2014, 22-23).

Çin'in ekonomik gücünün hızlı bir şekilde artması enerji yollarına olan bağımlılığını arttırmış ve ticari faaliyetlerini arttırabilmek için bölgedeki diğer ülkelere karşı daha sert bir tavırla hareket etmeye başlamıştır. Dolayısıyla Çin askeri ve ekonomik kapasitesinin artması kendi sınırlarındaki su yolları üzerinde daha aktif ve etkili bir davranış sergilemesine neden olmuştur ve hemen hemen çevresindeki tüm bölge ülkeleri Çin'in bu yaklaşımından endişe duymaya başlamışlardır. Bunun sonucunda bölgedeki en önemli aktörlerden birisi olarak ABD Çin'in bölgedeki egemenlik iddiaları sonucu kendisinin bölgeye serbest girişini engellemesi açısından endişe duymaya başlamıştır. Çin ise ABD'nin bölgeye yaklaşımını farklı şekilde yorumlamaktadır (Dolven, Manyin ve Kan 2014, 22-27).

Çin ABD'nin Asya-Pasifik bölgesine yönelik yeniden dengeleme stratejisi belirlemesiyle birlikte bölge ülkelerinin Çin ile egemenlik iddiaları tartışmalarına daha fazla dahil olduğunu iddia etmektedir. Bunun sonucu olarak ise ABD'nin bölgedeki söylemleri ve eylemlerinin bu meseleleri daha fazla yoğunlaştırdığını ileri sürmektedir. Buna rağmen bölgedeki gerginliğin artmasının diğer bir önemli sebebi ise Çin'in bölgeye daha fazla balıkçı botları ve resmi paramiliter gözetleme gemileri göndermesi olmuştur. Çin tarafından egemenlik tartışması olan bölgelere gönderilen gemilerin sayısı ise 2008 sonrası dönemde önemli ölçüde artmıştır (Dolven, Manyin ve Kan 2014, 28).

Çin'in bölgedeki eylemleri bağlamında diğer bir gelişme ise deniz kuvvetlerinin gözetleme faaliyetlerinin sayısının önemli ölçüde arttırması olmuştur. 2013 yılında Çin Deniz Kuvvetleri James Resifi'ne gözetleme gemileri göndermiştir. James Resifi Çin'in, Güney Çin Denizi üzerinde egemenlik iddiasında bulunduğu en önemli bölgeler arasında yer almaktadır. 2014 yılında Çin Deniz Kuvvetleri'nin Güney

Denizi filosu bir amfibi ve iki destroyer yollamıştır. Bölgeye gönderilen bu araçlar Paracel ve Spratly adaları gibi önemli noktalarda çevresinde gözetleme faaliyetlerinde bulunmuşlardır (Dolven, Manyin ve Kan 2014, 29).

Güney Çin Denizi üzerinde gerginliği arttıran diğer bir unsur ise Çin'in bölgede yapay adalar inşa etmesi olmuştur. Yapay ada inşası özellikle ABD'de ilerde bu adalar üzerinde Çin'in askeri istasyonlar kuracağı endişesini arttırmıştır. Çin her ne kadar bu adaların özellikle kurtarma görevleri ve bilimsel araştırma için yapılacağını ileri sürse de bazı kanıtlar Çin'in buralara askeri ekipmanlarını yerleştirmeye başladığını göstermektedir (Singh ve Yamamoto 2017, 1). Güney Çin Denizi üzerinde Çin tarafından yapay ada inşa edilmesi bölgedeki seyrüsefer serbestisi ihlali tartışmalarını da ön plana çıkarmaktadır. Bu durum da Çin'in özellikle deniz gücü olmak üzere bölgedeki askeri varlığını arttırarak ilerleyen dönemlerde Güney Çin Denizi üzerindeki etkisini arttıracığını göstermektedir (Singh ve Yamamoto 2017, 1).

5.3. ABD'nin Cevabı

ABD her ne kadar Güney Çin Denizi ve bölgedeki diğer su yolları üzerindeki tartışmalarda herhangi bir egemenlik iddiasında bulunmasa ve bölgede doğrudan bir pozisyon almasa da, Obama döneminden itibaren Çin ve bölgedeki diğer ülkeler arasında ortaya çıkan gerginliklere ve meselelere dahil olmaya başlamıştır. ABD'nin özellikle son dönemlerde Güney Çin Denizi üzerindeki egemenlik iddiaları konularına odaklanmasında ise bölgedeki çıkarları önemli yer tutmaktadır. İlk olarak ABD'nin çıkarları açısından Asya-Pasifik bölgesindeki ülkeler arasında istikrarın devamlılığı önemli yer tutmaktadır. İkinci olarak Güney Çin Denizi ve bölgedeki diğer denizler dünyanın en önemli ticaret yolları arasında yer almaktadır. Dolayısıyla bölgedeki serbest ve engelsiz ticaretin devamlılığı ABD'nin kendi çıkarları açısından

önemli yer tutmaktadır. Güney Çin Denizi'nin ABD için diğer bir önemi ise kendi deniz kuvvetlerinin bölgede farklı faaliyetlerini sürdürmesidir. Bu nedenle ABD'nin kendi deniz kuvvetlerinin bölgedeki faaliyetlerinin devamlılığının sağlanması için Güney Çin Denizi ve bölgedeki diğer su yolları ABD çıkarları için önemlidir. Öte yandan uluslararası hukuk normlarının ve kurallarının korunması ve Amerikan şirketlerinin bu bölgedeki konumları da ABD için önemli yer tutmaktadır. ABD bölgede kurallara bağlı olarak bölgesel normların desteklenmesi ve bölge üzerinde aktif faaliyetlerde bulunan Amerikan şirketlerinin devamlılığının sağlanması yönünde politikalar belirlemektedir (Dolven, Manyin ve Kan 2014).

ABD'nin bölgedeki çıkarlarını destekleyeceği şekilde 2010 yılında ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton ASEAN Bölgesel Forumu'nda ABD'nin bölgedeki seyrüsefer serbestisi hakkında ve Asya'daki kaynaklara serbest ulaşımında ulusal çıkarlarının bulunduğunu vurgulamıştır. Clinton, Güney Çin Denizi üzerindeki uluslararası hukuk normlarına saygı duyduklarını belirtmiştir. 2010 yılından itibaren gerçekleştirilen bölgesel güvenlik diyaloglarında ABD ve bölgede egemenlik iddialarında bulunan diğer ülkeler Çin'in Güney Çin Denizi üzerindeki davranışlarına karşı benzer endişeleri ileri sürmeye devam etmiştir ve bölge politikalarını yeniden şekillendirmeye başlamıştır (Dolven, Manyin ve Kan 2014, 2).

ABD bölge çıkarlarını bu şekilde tanımlaması sonucu bölgeye önceki yıllarla kıyaslandığında daha fazla odaklanmıştır. Vietnam'ın kıyı açıklarında faaliyetlerde bulunan Amerikan şirketlerinin gemilerine Çin tarafından oluşturulan tehdit ABD'yi bölgede Çin ile bir çok kez karşı karşıya getirmiştir. Bu nedenle ABD açık denizlerde Çin'in seyrüsefer serbestisine bakış açısını sorgulamaya başlamıştır. Obama'nın Asya politikası danışmanı Jeff Bader bölgedeki gerilimin artmasının

ABD'nin bölgeye daha kapsamlı ve yeni politika belirlemesini zorunlu kıldığını belirtmiştir (Fravel 2014, 5). ABD uluslararası prensiplerin bölgedeki egemenlik iddiaları tartışmalarına uygulanması gerektiğini de vurgulamıştır. Bölgede egemenlik iddiaları tartışmalarının asıl sebebinin Çin olarak görülmesinden ve Çin'in artan kapasitesinden duyulan endişeden dolayı ABD Çin'in bölgedeki yaklaşımlarına ve manevralarına daha fazla dahil olmaya başlamıştır (Fravel 2014, 5-6).

Bölgede ABD için diğer bir önemli tehdit ise Çin Deniz Kuvvetleri'nin kapasitesini önemli ölçüde geliştirmesi olmuştur. İlerleyen dönemlerde Çin'in ABD Deniz Kuvvetleri'ni bölgeden uzaklaştırabilme kapasitesine sahip olma olasılığı mevcuttur. Buna rağmen kısa dönemli bakıldığında Çin'in Asya-Pasifik'teki ABD deniz gücünü tamamen ortadan kaldırabilme olasılığı düşük görünmektedir. Günümüzde ABD'nin Güney Çin Denizi filosu toplamda 8 destroyere sahipken bunların 5 tanesi modern özelliklere sahiptir. Bunun dışında ABD'nin ayrıca 19 fırkateyni bulunmaktadır (Fravel 2014, 3).

ABD'nin Güney Çin Denizi ve bölgedeki diğer su yolları üzerinde ulusal çıkarlarına tehdit olarak algıladığı diğer bir unsur ise serbest geçişin devamlılığının sağlanmasıdır. Bölgedeki su yollarına engelsiz ve açık giriş özellikle ABD'nin ekonomik çıkarları noktasında ön plana çıkmaktadır. ABD bölgede ortaya çıkabilecek çatışma ve yoğun bir güvenlik rekabetinin deniz yolları üzerindeki ticareti etkileyecek, doğal kaynakların etkili kullanımını azaltacak ve sınır ötesi yatırımların sayısını da önemli ölçüde etkileyecek bir unsur olarak tanımlamaktadır. ABD'nin güvenlik endişelerine rağmen bölge ülkeleri arasındaki çatışma durumu bölgedeki güvenlik ikilemini arttırmaktadır. ABD ise bu durumu kendi bölgesel ve küresel çıkarlarına tehdit olarak tanımlamaktadır. ABD'nin kendisi için tanımladığı

diğer bir tehdit unsuru ise bölgedeki ülkelerin egemenlik iddialarını güçlendirmek için daha fazla sert güç unsurlarına başvurma olasılıklarının bulunmasıdır (Fravel 2014, 3).

Çin'in bölgedeki su yolları üzerinde egemenlik faaliyetlerini arttırması ABD ve Çin güç yarışını ve güvenlik rekabeti unsurlarını ön plana çıkarmaktadır. Çin'in ABD ve müttefikleri gibi bölgede faaliyet gerçekleştirmek isteyen ülkelerin bölgeye girişini engelleyecek kapasitelerini arttırması iki taraf arasında gerginlik oluşturmaktadır. Bu bağlamda Çin özellikle füze savunma sistemlerinin kapasitesini geliştirirken, ABD buna cevap olarak yeni bir askeri operasyonel kavram olarak "AirSea Battle"ı geliştirmiştir (Fravel 2014, 3).

Çin'in 2012 yılında Woody adası ve Scarborough çevresinde faaliyetlerini arttırması sonucu ABD'nin bölgedeki müttefiklerinin çıkarlarını tehdit etmesi ABD'nin bölge politikasının yeniden şekillenmesinde en önemli etkenlerden birisi olmuştur. Bu değişim ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsü tarafından duyurulmuş ve bölgedeki gerginliğe daha fazla vurgu yapılmıştır. Çin'in bu davranışları ABD'nin Güney Çin Denizi üzerinde daha aktif bir politika takip etmesine ve bu meselelere karşı kendi tarafını almasına neden olmuştur (Fravel 2014, 7).

2014 yılının başında ise ABD Güney Çin Denizi'ndeki meselelere daha fazla odaklanmaya başlamıştır. Çin'in Filipinler'in kontrolü altında bulunan Second Thomas Resifi üzerindeki baskıyı arttırması ve Doğu Çin Denizi üzerinde ilan ettiği ADIZ'ı, Güney Çin Denizi üzerinde de ilan etme olasılığı gibi Çin'in yaklaşımları bölgedeki tansiyonu yeniden arttırmıştır. Bu meselelerin ortaya çıkması sonucu 2014 yılında ABD yaklaşımı öncekilerden farklı karakteristik özelliklere sahip olmuştur. Burada 2012 yılında da yapıldığı gibi Çin'in ismi açıkça belirtilerek eylemlerinin

bölgedeki tansiyonun artmasına neden olduğu belirtilmiştir. Bunun dışında 2014 yılında ABD tarafından üzerinde durulan diğer önemli bir konu ise önceden de olduğu gibi Çin'in ortaya attığı "Dokuz Hat Çizgisi" olmuştur. ABD Çin'in ortaya attığı "Dokuz Hat Çizgisi"nin uluslararası hukuka aykırı olduğunu ve Çin'in Güney Çin Denizi üzerindeki egemenlik iddiaları için yasal bir zemin oluşturmadığını vurgulamıştır (Fravel 2014, 7).

Güney Çin Denizi özellikle güvenlik ve ekonomik alanlarda öneminin artmasıyla birlikte, önemli bir ticaret alanı ve genel bir güvenlik bölgesi haline gelmiştir. Önceki dönemlerde ABD, Çin'in bölgede güçlenmesine karşı özel bir strateji belirlememiştir. Buna rağmen son dönemlerde ABD Çin'in askeri kapasitesini arttırmasını ve gittikçe genişleyen egemenlik iddialarını uzaktan izlemek yerine Güney Çin Denizi'nde doğrudan proaktif bir politika izlemek zorunda kalmıştır. Bu nedenle ABD için Güney Çin Denizi'ndeki meselelere dahil olmadan yalnızca yeniden dengeleme politikası belirlemesi yeterli olmamıştır. Bunun sonucu olarak ise ABD Güney Çin Denizi ve bölgedeki diğer su yolları üzerinde daha aktif bir dış politika izlemeye başlamıştır (Broderick 2015, 1).

Çin'in hava sahası alanında egemenlik iddialarını genişletmesi bu dönemde ABD'yi de yakından ilgilendiren bir durum haline dönüşmüştür. 2013 yılında ABD Savunma Bakanı Chuck Hagel, Çin'in bu eylemini bölgedeki statükoyu etkileyecek ve bölgedeki istikrarsızlığı tetikleyecek bir eylem olarak tanımlamıştır. Aynı dönemde ABD Dışişleri Bakanı John Kerry ise ABD'nin herhangi devletin kendi ADIZ yorumlarını kabul etmeyeceğini vurgulamıştır (Dolven, Manyin ve Kan 2014, 21).

Çin'in bölgedeki eylemleri ve davranışları sonucunda ABD açık bir şekilde Çin ikilemi ile karşı karşıya kalmıştır. Çünkü ABD'nin özellikle küresel ekonomik

problemlerle başa çıkmada, iklim değişikliği, nükleer silahların yayılmasını engelleme ve terörizm gibi meselelerin önlenmesinde Çin ile birlikte hareket etmesi gerekmektedir. Buna rağmen Çin'in özellikle bölgedeki stratejik yükseliş ABD'nin Doğu Asya'da Çin'e karşı yaklaşımını yeniden şekillendirmiştir (Karim 2013, 107). Bunun sonucu olarak ABD yalnızca egemenlik iddiaları tartışmaları yaşayan müttefikleriyle değil ayrıca Hindistan'ı da bölgedeki önemli müttefiklerinden birisi olarak görmeye başlamıştır. Hindistan, ABD'nin bölgedeki önemli müttefiklerinden olan Vietnam ve Endonezya ile ilişkilerini de güçlendirmeye devam etmektedir (Karim 2013, 107).

Güney Çin Denizi ve bölgedeki diğer denizler üzerinde egemenlik iddiaları tartışmalarının yaşanması ABD'nin bölgede düzenli olarak askeri tatbikatlar yapmasına ve Güney Çin Denizi'nde istihbarat faaliyetlerinin artmasına neden olmuştur. Bunun sonucunda ABD Güney Çin Denizi'nde Çin'in güçlü denizaltı gücüne karşı hızlı saldırı denizaltılarının 31 tanesini bölgeye konuşlandırmıştır. Bunun dışında ABD beşinci jenerasyon uçağı olan Raptor'u de Havai'ye konuşlandırmıştır (Karim 2013, 108).

Güney Çin Denizi üzerindeki egemenlik iddiaları meselelerinde ABD ayrıca ASEAN bölgesel örgütü aracılığıyla da tartışmalara daha fazla dahil olmuştur. Bu bağlamda Güney Çin Denizi'ndeki egemenlik iddiaları tartışmalarında ASEAN'ın tartışmaların çözümünde zayıf kalması da ABD'nin bölgede aktif rol almasına neden olmuştur. Özellikle Vietnam, Filipinler ve Malezya gibi ASEAN üyesi ülkeler bölgesel örgütün Çin'i durdurma konusunda yeterli olmadığını fark etmiştir. ASEAN kurulduğundan beri tam olarak etkili bir bölgesel örgüt olarak ortaya çıkmamıştır.

Örgütün bu zayıflığı ise özellikle Çin'in son dönemlerde bölgedeki varlığını fazla göstermesiyle daha çok ön plana çıkmıştır. (Kurlantzick 2011).

Asya-Pasifik'te ASEAN gibi bölgesel bir örgütün problemleri çözmede yetersiz kalması, ABD müttefiki ülkelerin ABD'nin yardımına daha fazla ihtiyaç duymasına ve bunun sonucu olarak ABD'nin bölgedeki meselelere daha fazla dahil olmasına neden olmuştur. Dolayısıyla Çin'in bölgedeki faaliyetleri ABD'nin müttefiklerinin politikalarını yeniden şekillendirmesine neden olmuştur. "21. Yy'da Asya'daki İttifaklar" isimli raporda bir grup ABD'li güvenlik uzmanı deniz alanında gücünü arttırmasıyla, ABD'nin Asya'daki müttefikleriyle daha geniş, uyumlu ve entegre olmuş bir bağ kurması gerektiği vurgulanmıştır (Kurlantzick 2011).

Obama yönetiminin son dönemlerinde de ABD Çin'in Güney Çin Denizi üzerindeki politikalarını eleştirmeye ve bu yönde politikalar belirlemeye devam etmiştir. 2015 yılında ABD Çin'in Güney Çin Denizi üzerinde yeni tesisler kurduğunu iddia etmiştir. ABD'nin Ulusal İstihbarat Direktörü Çin'in ABD ile istikrarlı bir ilişki istemesini vurgulamasına rağmen bölgesel egemenlik iddiaları konusunda ikili davrandığını vurgulamıştır. Bunun dışında ABD'nin Ulusal İstihbarat Direktörü Güney Çin Denizi üzerinde Çin'in kendi gemileri ve uçakları için bölgede yeni bir merkez inşa edildiğini belirtmiş ve Çin'in burada hangi silahlarını kullanacağını tam olarak belli olmadığını vurgulamıştır (TRT Haber 2015).

ABD'nin bölgedeki su yolları üzerinde politika belirlemesinde ayrıca Çin'in bölgesel olarak uzun dönemi kapsayan stratejik amaçlarının belirsizliğini koruması da etkili olmaktadır. Buna rağmen Çin, Güney Çin Denizi üzerindeki askeri kapasitesini önemli ölçüde arttırmaya devam etmektedir. Çin'in Güney Çin Denizi filosu diğer filoları arasında en büyük olanıdır ve sahil güvenlik kuvvetlerini de

geliştirmeye devam etmektedir (U.S. Department of Defense'ten aktaran Wuthnow 2017, 128). Çin uçak gemisi Liaoning aracılığıyla Güney Çin Denizi'nde yüksek profilde tatbikatlar gerçekleştirmeyi de sürdürmektedir (Wuthnow 2017, 128).

Obama yönetiminin son döneminde de Çin'in bölgesel egemenlik iddialarının aktif bir şekilde devamından dolayı Güney Çin Denizi üzerindeki güvenlik meseleleri bölge ülkeleri üzerinde etkisini devam ettirmiştir. Bu dönemde özellikle egemenlik iddiaları meselelerinde Çin ve Filipinler arasında bölgedeki gerilim azalırken Çin bölgedeki askeri konuşlanmasını ve manevralarını attırarak bölgede aktif bir politika izlemeye devam etmiştir (Wuthnow 2017, 124).

Güney Çin Denizi'nde ortaya çıkan olayların bölgede büyük bir çatışmaya dönme olasılığı ABD'nin Asya-Pasifik ve Çin politikasının belirlenmesinde önemli yer tutmaktadır. Güney Çin Denizi'nde Çin güçlerinin ABD'nin askeri operasyonlarına karıştığı olayların sayısı önemli ölçüde artmıştır. Çin savaş gemisinin USS Cowpens yakınlarında manevralar gerçekleştirmesi ve ani duruşa zorlaması ve 2016 yılının Mayıs ayında ise Çin'in savaş jetleri ABD'nin keşif uçaklarını taciz etmesi ABD'nin egemenlik iddiaları tartışmalarında daha sert bir tutumla hareket etmesine neden olmuştur (Wuthnow 2017, 126).

Obama döneminden itibaren ABD bölgedeki politik ve askeri müttefikliklerini genişleterek bölgesel egemenlik iddialarına daha fazla dahil olmaya başlamıştır. Dolayısıyla ABD müttefiklerinin bölgesel tartışmalarda başrolü oynaması ABD'nin Güney Çin Denizi üzerindeki çıkarlarının yeniden ön plana çıkmasına neden olmuştur. Bu nedenle ABD kendi çıkarları çerçevesinde bölgesel egemenlik iddialarına dahil olan müttefikleriyle ilişkilerinin nasıl yönetileceği ve bu ilişkilerin

nasıl kontrol edileceği açısından Güney Çin Denizi politikasını yeniden şekillendirmek durumunda kalmıştır (Dolven, Manyin ve Kan 2014).

Çin'in bölgedeki denizler üzerinde aktif eylemlerde bulunması ABD'nin özellikle Japonya, Güney Kore, Vietnam ve Filipinler gibi bölge ülkeleriyle askeri, siyasi, ekonomik ve diplomatik ilişkilerini yoğunlaştırmasında önemli bir faktör olmuştur. Çin'in bölgede egemenlik iddialarında bulunması ve bunların bölgedeki diğer ülkelerin iddialarıyla çakışması ABD'nin Asya-Pasifik politikasında müttefikleriyle ilişkilerini şekillendirmesinde en önemli unsurlardan birisi olarak ortaya çıkmıştır (Dolven, Manyin ve Kan 2014, 2).

5.3.a. ABD-Japonya İlişkileri ve Egemenlik İddiaları Tartışmaları

2008 sonrası dönemde ABD'nin Asya-Pasifik bölgesinde ilişkilerini sıkılaştırdığı ülkelerin başında Japonya gelmektedir. Doğu Çin Denizi üzerinde Çin ve Japonya arasında egemenlik iddialarının ve buna bağlı olarak ortaya çıkan olayların artması üzerine Obama yönetimi ABD'nin Japonya ile güvenlik anlaşmasını arttırma kararı almıştır. Bununla birlikte bölgede başlıca Senkaku adaları olmak üzere Japon yönetimi kontrolü altındaki bölgelerin ABD tarafından desteklendiği belirtilmiştir. Dolayısıyla bu durum Japonya'nın ABD'nin güvenlik garantisine olan bağlılığını ve Çin ile ortaya çıkabilecek savaş durumunda ABD'ye olan güvenini de arttırmıştır. ABD'nin Asya-Pasifik bölgesinde uyguladığı yeniden dengeleme stratejisi özellikle Japonya'nın bölgesel egemenlik iddiaları konusunda Japon liderlere güvence sağlamaya başlamıştır (Dolven, Manyin ve Kan 2014, 4).

2012 yılında Japonya Senkaku adalarından üçünü adaların özel sahiplerinden satın almayı planladığını duyurmuştur ve aynı yıl içerisinde ayrıca Japonya satın alınan bu adaların millileştirileceğini de belirtmiştir. Bunun sonucu olarak Çin, ABD'nin

bölgedeki yeniden dengeleme stratejisinin bölgesel olarak gerilimi yükselttiğini ve Japonya'yı bölgede daha aktif bir politika izlemeye ittiğini ileri sürmüştür (Dolven, Manyin ve Kan 2014, 4). ABD, Güney Çin Denizi ve Doğu Çin Denizi üzerindeki egemenlik iddiaları tartışmalarına doğrudan dahil olmasa da, bölgede önemli egemenlik iddiaları olan Japonya'ya karşı anlaşma yükümlülüklerine sahiptir. 1960 yılında ABD ve Japonya arasında imzalanan anlaşmaya göre ABD'nin askeri yardım sağlama yükümlülüğü mevcuttur. ABD yönetimi üçüncü bir ülkeden gelecek tek taraflı bir eylemin ABD'nin Senkaku adaları üzerindeki Japon yönetiminin varlığını kabul etmesini etkilemeyeceğini vurgulamıştır. 2014 yılında Obama da Tokyo'ya ziyaretinde benzer bir açıklama yapmıştır (Dolven, Manyin ve Kan 2014, 31-32).

5.3.b. ABD-Filipinler İlişkileri ve Egemenlik İddiaları Tartışmaları

ABD'nin bölgeki egemenlik iddialarına karşı politikasının şekillenmesinde Filipinler de önemli bir role sahiptir. Filipinler de ABD'nin bölgedeki egemenlik iddiaları tartışmalarına geniş bir şekilde dahil olmasını açıkça desteklemektedir. Obama 2014 yılında Filipinler'i ziyaret etmiş ve iki ülke arasındaki ilişkilere dönük ABD'nin pozisyonunu tekrar vurgulamıştır. ABD'nin Filipinler'i desteklemesi açısından diğer bir önemli unsur ise ABD ve Filipinler arasındaki plan dahilinde ABD'nin Filipinler'in deniz gücüne desteğinin artması planlanmıştır. Bunun dışında ABD ayrıca Filipinler'in ordusuna özellikle Güney Çin Denizi'ndeki egemenlik iddiaları tartışmalarında destek olmak için askeri yardım önermiştir. 2014 yılında ABD ve Filipinler arasında sekiz aylık görüşmeler sonucunda bir savunma işbirliği anlaşması daha imzalanmıştır. Buna bağlı olarak Filipinler'de ABD askeri personelinin konuşlandırılması kararı alınmıştır. Bu çerçevede 2008 sonrası dönemde Çin'e karşı bölge politikasının şekillenmesinde ABD Filipinler'e ayrı bir önem

vermiştir ve Filipinler’le özellikle askeri ilişkilerini yoğunlaştırmıştır. (Dolven, Manyin ve Kan 2014, 31-32).

Bu dönemde ABD Filipinler’le ilişkilerinde yardım paketlerini de ön plana koymuştur. 2013 yılında ABD Filipinler’in özellikle egemenlik iddiaları meselesinde sahil güvenliğini koruyabilmesi için 40 milyon dolar ve 32.5 milyon dolar değerinde yardım paketleri sağlamıştır. Bu yardım bağlamında Filipinler’e özellikle lojistik ve mühendislik alanlarında destek sağlanmıştır (Dolven, Manyin ve Kan 2014, 4-5).

5.3.c. ABD-Vietnam İlişkileri ve Egemenlik İddiaları Tartışmaları

2010 yılında Güney Çin Denizi üzerinde ortaya çıkan gerginliklere karşı ABD’nin ilişkilerini arttırdığı ve ayrıca askeri ve ekonomik destek sağladığı diğer bir ülke ise Vietnam olmuştur. Bu yıldan itibaren ABD Vietnam’la birçok alanda ikili diyaloglarını geliştirmiş ve bunun sonucunda askeri ilişkiler gelişmeye başlamıştır. Savunma diyaloglarıyla birlikte iki ülke ABD Savunma Bakanlığı’nın söylemi ile birlikte “Naval Engagement Activities” ile birlikte askeri işbirliğini arttırmıştır. 2010 yılında Vietnam temsilcilerinden bazıları ABD’nin uçak gemisi USS George Washington’ın Güney Çin Denizi üzerinde gerçekleştirdiği operasyonlar üzerinde gözlemler gerçekleştirmiştir. ABD ve Vietnam arasında benzer askeri ilişkiler 2011, 2012 ve 2013 yıllarında da gerçekleşmeye devam etmiştir. Bu dönemde en az yedi ABD gemisi Vietnam kara sularında hizmete geçmiştir (Fravel 2014, 8).

2011 yılında ise ABD ve Vietnam arası ilişkiler yeniden şekillenmeye başlamıştır. 2011 yılında ABD ve Vietnam “İki Taraflı Stratejik Diyalog” gerçekleştirmişlerdir. ABD Dışişleri Bakanlığı müsteşarı Kurt Campbell, ABD ve Vietnam arasındaki görüşmelerin bir amacının Vietnam’ın kendi sularında gözlem yapabilmesi için

askeri kapasitesinin nasıl arttırılabileceği konusu olduğunu vurgulamıştır (Fravel 2014, 8).

5.3.d. ABD-Avustralya İlişkileri ve Egemenlik İddiaları Tartışmaları

Çin'in Güney Çin Denizi üzerinde egemenlik iddialarını arttırması Avustralya'yı da yakından ilgilendiren bir durum olmuştur. Bunun sonucu olarak ABD ve Avustralya müttefiklik ilişkilerini geliştirerek bölge üzerindeki egemenlik iddiaları meselelerine daha fazla dahil olmuşlardır. Güney Çin Denizi üzerindeki egemenlik iddialarına daha fazla dahil olmak için Obama 2011 yılında Avustralya'ya ziyaretinde Avustralya'nın kuzeyine 2500 deniz piyadesinin konuşlandırıldığını ve deniz güçlerinin ve hava güçlerinin Avustralya'daki üslerin kullanımını arttıracığı vurgulamıştır. Avustralya'nın coğrafi olarak Güney Çin Denizi'ne uzaklığı ve güvenilir bir partner olması ABD'nin gözünde Güney Çin Denizi üzerindeki meselelerin çözümü açısından önemli bir ülke konumuna getirmektedir (Buszynski 2012, 150).

5.3.e. ABD-Tayvan İlişkileri ve Egemenlik İddiaları Tartışmaları

Çin'in Güney Çin Denizi üzerindeki farklı yaklaşımları ve eylemleri sonraki yıllarda da ABD'nin bölge üzerindeki etkisini şekillendirmeye devam etmiştir. Bu çerçevede ABD'nin bölge politikasını daha etkin hale getiren diğer bir gelişme ise Tayvan'la ilişkilerin geliştirilmesi olmuştur. Tayvan'ın özellikle Doğu Çin meselelerinde Çin ile ilişkilerini geliştirmesi ve buradaki meseleler üzerinde birlikte hareket etmesi ABD'nin politikası ve bölgesel çıkarları için endişe kaynağı olarak ortaya çıkmıştır. Özellikle Senkaku adaları üzerinde gerginlik ABD'nin Japonya ile yanı sıra Tayvan'la ilişkilerinin de yeniden şekillenmesine neden olmuştur. 2012 yılında Doğu Çin Denizi'nde Senkaku adalarının egemenliği meselesinde Tayvan'ın

Çin ile koordineli hareket etmesi ABD karar alıcıları için kritik meselelerden birisi olmuştur. Çin, Tayvan Boğazı'ndan geçiş için Tayvan ile işbirliğini genişletme yönünde bir politika izlemektedir. Tayvan ise Çin ile işbirliğini resmi olarak reddetmiştir. Buna rağmen Çin ve Tayvan arasındaki işbirliği durumu resmi olarak reddedilse bile 2012 yılında Japon yönetiminin Senkakus'u satın almasının ardından Çin ve Tayvan Doğu Çin Denizi'nde paralel olarak hareket etmişlerdir. Bu olayda hem Tayvan hem Çin bölgeye askeri araçlar ve gözetleme gemileri konuşlandırmıştır. Bu durum ise bölgedeki gerilimin artma olasılığını arttırmıştır. Tayvan 2012 yılında Japonya'nın gözetleme gemilerine karşı olarak bölgeye 12 sahil güvenlik gemisi yollamıştır (Dolven, Manyin ve Kan 2014, 29).

5.4. Kongre ve ABD'nin Egemenlik İddialarına Yaklaşımı

ABD'de Kongre'nin bazı üyeleri ya da bütün olarak Kongre özellikle Güney Çin Denizi üzerindeki meseleleri yakından gözlemlemektedir ve hükümetin bölge politikasını şekillendirmeye çalışmaktadır. Genel olarak bakıldığında Kongre ve özellikle de ABD'deki Cumhuriyetçi kesim Amerikan hükümetinin Çin'e ve Çin'in bölgesel egemenlik iddialarına karşı daha sert bir tutumla yaklaşılması için hükümeti zorlamaktadır. Cumhuriyetçi kesim özellikle ABD hükümetine bölgedeki müttefiklerine Spratly ve Paracel adaları çevresindeki egemenlik iddiaları tartışmalarında daha fazla yardım ve destek sağlanması için çağrıda bulunmaktadır.

Obama yönetimi boyunca Kongre ABD'nin Güney Çin Denizi politikasını şekillendirmek için aktif faaliyetlerde bulunmuştur. Bu bağlamda Kongre ABD'nin genel bölge politikasını şekillendirirken kullandığı substantif ve prosedürel yasama tekniklerine Güney Çin Denizi politikasını şekillendirirken de başvurmuştur. ABD'nin Güney Çin Denizi politikası ele alındığında Milli Savunma Yetki Kanunu

(NDAA) Kongre'nin yasama yöntemlerini politikayı şekillendirmek için nasıl kullandığını açıkça göstermektedir (McCormick 2017, 23). Kongre burada Güney Çin Denizi'ne kıyısı olan ülkelerin etkinliğini arttırabilmesi ve deniz güvenliğinin arttırılabilmesi için Savunma Bakanı'nı yetkilendirmiştir. Bölgedeki ülkeler özellikle Hindistan, Filipinler, Tayland ve Vietnam olarak ön plana çıkmıştır. Kongre açıkça Obama yönetiminin bölgedeki dost ülkelere önceden yapıldığından daha fazla yardım yapmasını istemiştir. Kongrenin bu pozisyonu halkın ve politik analistlerin düşünceleri çerçevesinde oluşmuştur (McCormick 2017, 23).

Kongre'nin Güney Çin Denizi üzerindeki egemenlik iddialarına karşı öne sürdüğü en önemli yasama dışı araçlardan birisi 2013 yılında kullanılmıştır (167. Kongre kararından aktaran McCormick 2017, 25). 2013 yılında kullanılan bu yasama dışı araçla birlikte Çin'in özellikle Güney Çin Denizi ve Doğu Çin Denizi üzerinde ABD ve müttefiklerine karşı oluşturabileceği tehdit unsurları ve buna cevap olarak ABD'nin bölgedeki müttefikleriyle ilişkilerini geliştirmesi ve bölgesel kapasitesini arttırarak kendi deniz üstünlüğünün devamlılığı vurgulanmıştır. Bu dönemde özellikle Cumhuriyetçi kesim Çin'in Güney Çin Denizi üzerindeki militarizasyonunu ciddi ölçüde eleştirmiş ve bazı senatörler Obama'nın Çin politikasını bu yönde şekillendirmeye çalışmıştır (McCormick 2017, 25-27).

2015 yılında ABD uçak gemisi USS Lassen Çin'in 12 millik egemenlik sahasına açıkça giriş yaptığında, Savunma Bakanı Ashton Carter bu konunun açıklanmasında gönülsüz davranmıştır. Daha sonra Bakan Asthon Carter her ne kadar Lassen'in 12 millik sınıra girdiğini kabul etse de, Senatör McCain ABD hükümetinin bu eylem ve politikasının açıklanmasından yeterince tatmin olmamıştır ve bu konu hakkında ek bir bilgi alabilmek için başka bir yasama dışı mekanizmayı kullanmıştır. Senatör

McCain Savunma Bakanı'na ABD'nin bu eyleminin daha iyi açıklanması talebiyle ek bir mektup yollamıştır. İki ay sonra ise McCain, Ashton Carter'ın USS Lassen'in Çin, Tayvan, Vietnam ve Filipinler tarafından egemenlik iddiasında bulunan bölgeye giriş yaptığını kabul ettiği bir cevap almıştır (McCormick 2017, 28).

Yine 2015 yılı içerisinde Senato Silahlı Servis Komitesi Başkanı Senatör McCain ve Senato Dış İlişkiler Komitesi Başkanı Senatör Bob Corker ve ayrıca bu komitelerden üst düzey üyeler Senatör Bob Menendez ve Senatör Jack Reed egemenlik iddialarında yeni bir politik pozisyon geliştirmek için farklı bir yasama dışı mekanizma kullanmıştır. Bu Senato liderleri Dışişleri Bakanı John Kerry ve Savunma Bakanı Ashton Carter'a Çin'in Güney Çin Denizi üzerindeki faaliyetleri ve bölgede sert güç unsurlarına başvurması hakkında endişelerini içeren uzun bir mektup yollamıştır (McCain ve diğerlerinden aktaran McCormick 2017, 28).

2016 yılında ABD'de Kongre'nin gerçekleştirdiği oturumda da Çin'in Güney Çin Denizi ve bölgedeki diğer denizlerdeki faaliyetleri ve ABD'nin bölgede alması gereken pozisyon üzerinde durulmuştur. Kongre'de özellikle Güney Çin Denizi ve Doğu Çin Denizi üzerinde ABD'nin diplomatik girişimlerini ve askeri tatbikatlarını arttırması gerektiği vurgulanmıştır. Bu noktada ASEAN'ın bölgede denizler üzerindeki egemenlik iddiaları tartışmalarını çözemediğini ve bu nedenle ABD'nin özellikle bölgedeki müttefikleriyle diplomatik girişimlerini arttırması gerektiği iddia edilmiştir. Dolayısıyla ABD'nin bölgedeki müttefiklerine egemenlik çıkarları konusunda yardım etmesi gerektiği belirtilmiştir (U.S.-China Economic and Security Review Commission 2016, 8).

Kongre'deki oturum ayrıca ABD'nin bölgedeki müttefikleriyle ilişkileri çerçevesinde ABD'nin bölge politikasını kendi ulusal çıkarları çerçevesinde

değerlendirmesi gerektiği de vurgulanmıştır. Çin'in özellikle Güney Çin Denizi ve Doğu Çin Denizi üzerinde egemenlik iddiasında bulunmasının ABD için yeni müttefikler edinmek için bir fırsat olduğu vurgulanmıştır. Çin'in bölgede agresif bir dış politikayla hareket etmesi ABD'nin bölgedeki müttefikleriyle ortak faaliyetler gerçekleştirebilmesi için fırsat oluşturmuştur. Kongre'de özellikle ABD'nin Vietnam, Avustralya ve Tayvan ile Güney Çin Denizi üzerinde faaliyetlerde bulunması üzerinde durulmuştur (U.S.-China Economic and Security Review Commission 2016, 14-17).

Oturumda ABD'nin Asya-Pasifik stratejisi bağlamında müttefikleriyle hem iç politik hem de dış politik araçlarla ilişkilerini güçlendirmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu noktada ABD'nin özellikle Güney Çin Denizi ve Doğu Çin Denizi üzerinde güvenlik problemi yaşayan ülkelere yardımını arttırması gerektiği vurgulanmıştır. ABD'nin bölgedeki Güney Çin Denizi ve Doğu Çin Denizi üzerindeki egemenlik iddiaları tartışmaları çerçevesinde bölgesel askeri varlığını arttırması gerektiğinin üzerinde de durulmuştur. Çünkü ABD'nin bölgedeki varlığı Asya-Pasifik'in siyasi olarak istikrarlı bir konum kazanabilmesi için önemli bir yer tutmaktadır. Bunun dışında ayrıca Kore yarımadasında çıkabilecek herhangi bir krizin çözümü için ve Güney Çin Denizi'nden Hint Okyanusu'na kadar olan bölgenin kriz yönetimi açısından ABD'nin rolü önemli yer tutmaktadır (U.S.-China Economic and Security Review Commission 2016, 19-20).

ABD'de Asya-Pasifik politikasını şekillendirmek için kullanılan yasama yöntemleri bağlamında 2017 yılında Kongre'den iki senatör Çin'in Güney Çin Denizi üzerindeki faaliyetleri sonucu yaptırım tasarısı yayımlamıştır. Bunun aracılığıyla Güney Çin Denizi ve Doğu Çin Denizi üzerindeki ABD'nin geçiş özgürlüğü konusunda hassasiyet ve Çin'in bu bölgede egemenlik iddiasında

bulunmayacağı ve bölgeyi militarize edemeyeceği dile getirilmiştir. İkinci olarak ABD'nin bu bölgede seyrüsefer operasyonlarını genişletmesi gerektiği, Çin'in benzer davranışlarla provakasyon yapmasına karşı çıkması gerektiği ve Senkaku adaları üzerinde Japonya'nın haklarını tanıması gerektiği vurgulanmıştır. Sunulan yaptırım tasarısı ayrıca Güney Çin Denizi üzerinde inşa faaliyetlerinde bulunan kişilere ve şirketlere karşı ABD Başkanı'na yaptırım uygulayabilme yetkisi vermiştir. Son olarak ise, bölgedeki tartışmalı alanlarda Çin egemenliğini tanıyan ülkelere karşı gerçekleştirilen dış yardımın da yasaklanması istenmiştir (McCormick 2017, 24-25).

Mayıs 2017'de ise Senato Dış İlişkiler Komitesi'nden Senatör Bob Corker ve Senatör Ben Cardin Trump hükümetine Güney Çin Denizi'nde seyrüsefer serbestisi devamlılığının sağlanması için bir mektup yollamıştır. Burada ayrıca Çin'in bölgedeki militarizasyonunu arttırması hakkındaki endişeler dile getirilmiştir. Corker ve Cardin'e göre Güney Çin Denizi'nin tartışmalı alanlarında Çin agresif eylemlerde bulunmaktadır ve bu durum bölgesel güvenlik konusunda Çin hakkında daha fazla soru ortaya çıkarmaktadır. Öte yandan Bipartisan grubu senatörlerinden Jack Reed, Cory Gardner, Ed Markey, Marco Rubio ve Brian Schatz da yollanan bu mektuba katıldıklarını belirtmişlerdir (McCormick 2017, 29).

5.5. Sonuç

Bu bölümde Çin'in Güney Çin Denizi ve bölgedeki diğer denizler üzerindeki egemenlik iddiaları tartışmaları ve buna cevap olarak ABD'nin pozisyonu incelenmiştir. Çalışmada ABD'nin Çin'den tehdit algılamaları Stephen Walt'un tehdit tanımlaması üzerinden operasyonelleştirilmektedir. Walt tehdit tanımlamasını toplam güç, saldırgan kapasiteler, saldırgan niyetler ve coğrafi uzaklık değişkenleri çerçevesinde açıklamaktadır. Çalışmada incelenen vaka çerçevesinde Çin'in askeri

modernizasyon ve harcamalarını arttırması sonucu başta Güney Çin Denizi olmak üzere bölgedeki diğer denizler üzerindeki dış politika faaliyetlerini arttırmış ve bunun sonucu olarak bölgedeki denizler üzerinde egemenlik iddialarını genişletmiştir.

Çin'in bölgedeki egemenlik iddialarını meşrulaştırmasını ise uluslararası hukuk normalarından ziyade tarihsel haklarına ve kendi iç hukukuna dayandırması bölgede ABD ve müttefikleri için tehdit unsuru oluşturmaya başlamıştır. Güney Çin Denizi, Doğu Çin Denizi ve bölgedeki diğer denizler üzerinde büyük bir egemenlik hakkı iddia eden Çin bölge üzerindeki bu tartışmalar üzerinde güç kazanabilmek için askeri kapasitesini ve modernizasyonunu arttırmış ve bölgede agresif dış politika davranışları sergilemeye başlamıştır. Çin'in son dönemlerde özellikle Güney Çin Denizi üzerinde "Dokuz Hat Çizgisi" ilan etmesi ve bunun yanında hava sahasını genişletme yönünde politikalar izlemesi özellikle bölge ülkeleriyle gerilimi önemli ölçüde arttırmıştır.

Çin'in Güney Çin Denizi ve bölgedeki diğer denizler üzerinde egemenlik iddialarında bulunması ve bu yönde askeri ve politik eylemlerini şekillendirmesi son dönemlerde ABD tarafından tehdit olarak algılanmaya başlamıştır çünkü, ABD'nin bölgede önemli ulusal çıkarları bulunmaktadır. İlk olarak ekonomik ve askeri anlamda ABD için bölgede seyrüsefer serbestisi ve bölgeye engelsiz giriş konusu ulusal çıkarları çerçevesinde önemli yer tutmaktadır. ABD'nin deniz ve hava güçleri son dönemlerde bölgede aktif bir şekilde tatbikatlar ve faaliyetlerde bulunmaktadır. Çin'in bölge üzerindeki aktif davranışları ise ABD güçlerinin bölgedeki faaliyetlerini engellemeye yönelik gerçekleşmektedir. Güney Çin Denizi bölge ve dünya ekonomisi için de en önemli geçiş noktalarından birisidir ve Amerikan şirketleri bölgede sürekli olarak faaliyetlerde bulunmaktadır. Dolayısıyla Çin'in, Güney Çin Denizi üzerinde agresif davranışlarını arttırması ve askeri kapasitelerini ve

harcamalarını son dönemlerde genişleterek toplam gücünü arttırması ABD'nin ulusal çıkarları ve Amerikan şirketleri için önemli tehdit unsurları oluşturmaktadır.

Çin'in Güney Çin Denizi ve bölgedeki diğer denizler üzerinde agresif davranışları ve askeri bütçesi ve savunma harcamalarının genişlemesi sonucu toplam gücünü arttırmasındaki diğer bir önemli unsur ise ABD'nin Asya-Pasifik'teki müttefikleri açısından ön plana çıkmaktadır. ABD Çin'e coğrafi olarak yakın bir ülke ya da komşu ülkesi olmamasına rağmen Çin'in bölgedeki agresif dış politika davranışlarında bulunması ABD'nin bölgede Japonya, Güney Kore, Filipinler, Vietnam ve Malezya gibi ülkelerle son dönemlerde askeri ve politik ilişkilerinin derinliğini önemli ölçüde arttırmasına neden olmuştur.

Sonuç olarak ABD'de yönetim Çin'in Güney Çin Denizi ve bölgedeki diğer su yolları üzerinde egemenlik iddialarını arttırmasını kendi çıkarlarına tehdit olarak algılamış ve bunun sonucu olarak ülkenin dış politikasını şekillendirmiştir. ABD'de Obama yönetiminin Çin'in dış politika davranışlarını tehdit olarak algılaması sonucu realist dış politika davranışı belirleme kararı almıştır. Bunun sonucu olarak Obama yönetimi Çin'e karşı Asya-Pasifik bölgesindeki müttefiklerini askeri, politik ve ekonomik olarak destekleyerek Çin'e karşı çevreleme politikası uygulamış ve Çin'in etki alanını genişletmesini engellemiştir.

Çin'in bölgedeki aktif ve agresif dış politika faaliyetlerini ABD'de Obama yönetimi ve Kongre tehdit olarak algılamıştır ve her iki organ da Çin'e karşı ABD'nin realist bir dış politika belirlemede karar kılmıştır. Dolayısıyla ABD'de Başkan ve Kongre Çin'in Güney Çin Denizi ve bölgedeki diğer denizler üzerindeki faaliyetlerini ABD'nin çıkarlarına tehdit olarak algılamıştır ve Çin'e karşı aynı yönde bir dış politika belirlemiştir. Bu nedenle ABD'de dış politika yürütücülerinin

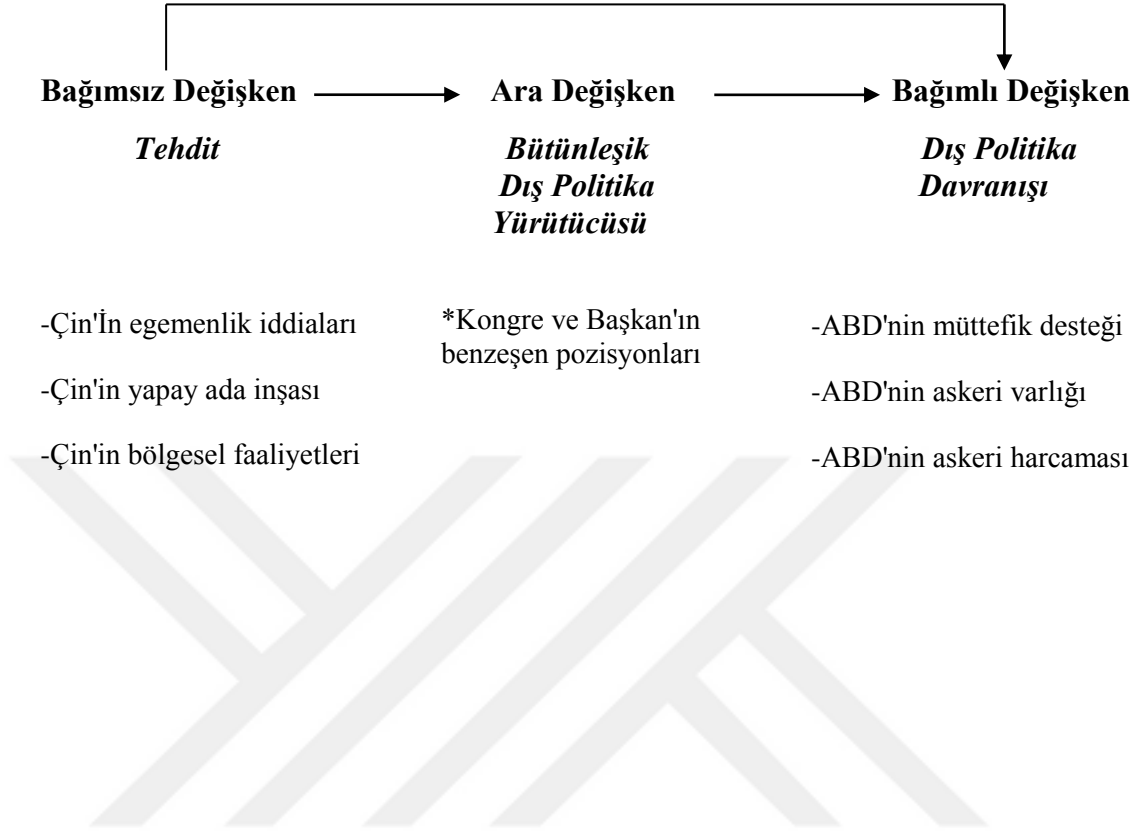
pozisyonlarının uyumlu olması Çin'in bölgedeki aktif dış politika faaliyetlerine karşı realist bir dış politika davranışının belirlenmesini de mümkün kılmıştır.

Bu bölümde incelenen vaka çerçevesinde süreç takibi yöntemi aracılığıyla Çin'in Güney Çin Denizi ve bölgedeki diğer denizleri üzerinde egemenlik iddialarını arttırması ve ABD'nin bölgedeki müttefikleriyle bu mesele üzerinden sorunlar yaşaması ve ABD'nin bu durumu tehdit olarak algılaması bir nedensellik mekanizması içerisinde incelenmiştir. Dolayısıyla Çin'in bölgedeki denizler üzerinde aktif bir dış politika takip edip egemenlik iddialarını arttırması ABD'de Başkan ve Kongre'nin bu durumu tehdit olarak algılayıp realist bir dış politika izlemesinde ortak karar almasına neden olmuştur.

Harita 5.1. Çin'in bölgesel egemenlik iddiaları (Diplomatic envoy)

Şekil 5.1. Çin'in bölgesel egemenlik iddiaları- Teorik çerçevenin uygulanması

BÖLÜM VI

SONUÇ

Asya-Pasifik bölgesi son dönemlerde özellikle Çin'in hem bölgesel hem de küresel olarak askeri, politik ve ekonomik olarak hızla gelişmesiyle birlikte uluslararası sistemi şekillendiren en önemli bölgelerden birisi haline dönüşmüştür. Bölge politikasının şekillenmesinde önemli meselelerden birisi olarak ise dünya politikasında süper güç olarak ABD ve Çin arasındaki ilişkiler ve Çin'in bölgedeki dış politika davranışları sonucu ABD'nin cevabı ön plana çıkmıştır. Çin'in 2008 sonrası dönemde askeri harcamalarını ve modernizasyonunu arttırması ve Güney Çin Denizi ve diğer su yolları üzerinde egemenlik iddialarında bulunup aktif ve agresif bir dış politika takip etmesi ABD tarafından tehdit olarak algılanmış ve bu durumun sonucu olarak ABD Çin'e karşı realist bir dış politika davranışı sergilemiştir.

Bu çalışmada devletlerin uluslararası sistemde dış politika davranışlarını nasıl belirlediği konusuna odaklanılmış ve bu çerçevede iki temel hipotez ortaya atılmıştır. İddia edilen ilk hipotez devletlerin tehdit algılamaları sonucu dış politika davranışlarını belirlediği ve buna cevap olarak tehdit algılayan devletin tehdit kaynağı devlete karşı realist dış politika davranışlarına başvurduğudur. İkinci iddia edilen hipotez ise ülke içerisinde dış politika yürütücülerinin kararlarının uyumlu olmasının belirli bir dış politika davranışı belirlenmesini kolaylaştırdığıdır. Bu bağlamda devletlerin dış politika davranışlarını sistemik değişkenler ve ülke içi değişkenlere cevap olarak şekillendirdiği sonucuna varılmıştır. Çalışmada sistemik değişken olarak tehdit unsuru ele alınırken, ülke içi değişken olarak ise bütünlük dış politika yürütücüsü kabul edilmiştir.

Çalışmada iddia edilen iki hipotez çerçevesinde bağımsız değişken “tehdit”, bağımlı değişken “dış politika davranışı” ve ara değişken olarak “bütünleşik dış politika yürütücüsü” kabul edilmiştir. Bağımsız değişken olan tehdit Stephen Walt’ın tehdit tanımlamasının dört indikatörü olan toplam güç, saldırgan kapasiteler, saldırgan niyetler ve coğrafi uzaklık üzerinden operasyonelleştirilmiştir. Çalışmanın bağımlı değişkeni çerçevesinde ise devletlerin tehdit algılamaları sonucu realist bir dış politika davranışı olarak çevreleme politikasına başvurduğu vurgulanmıştır. Çevreleme politikası bu çalışmada tehdit algılayan devletlerin tehdit kaynağı devlete karşı müttefiklerini askeri, politik ve ekonomik olarak destekleyerek ve bölgesel askeri varlığını ve konuşlanmasını arttırarak tehdit kaynağı devletin etki alanını daraltması olarak kabul edilmiştir. Çalışmanın ara değişkeni ise bütünleşik dış politika yürütücüsüdür. Dış politika yürütücüsü devletlerin dış politikalarını şekillendiren bir ülke içi değişken olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışmada ülke içerisindeki dış politika yürütücülerinin sistemik etkileri benzer şekilde algılayıp birbirlerine yakın bir dış politika pozisyonu belirlemesi bütünleşik olarak, dış politika yürütücülerinin sistemik etkileri farklı şekilde algılaması ise bölünmüş olarak kabul edilmiştir.

Çalışmada devletlerin dış politika davranışları açıklanırken teorik çerçeve olarak neorealizm ve neoklasik realizmden faydalanılmıştır. Neorealist ve neoklasik realist yaklaşımlar devletlerin dış politika davranışlarını açıklarken farklı değişkenleri ön plana çıkarmaktadır. Neorealist teori devletlerin dış politika davranışlarını açıklarken sistemik değişkenlere yer verirken, neoklasik realist teori sistemik değişkenlerin yanı sıra ülke içi değişkenlerin de devletlerin dış politika davranışlarını şekillendirdiğini ileri sürmektedir. Bu çerçevede çalışmadaki bağımsız değişken olan tehdit unsurunu neorealist teori ön plana çıkarırken, çalışmadaki ara değişken olan dış politika yürütücüsünü neoklasik teori değişken olarak kabul etmektedir. Dolayısıyla bu

çalışmada devletlerin dış politika davranışlarını hangi olgular çerçevesinde değerlendirdiği saptanırken, neorealist ve neoklasik realist yaklaşımlardan teorik çerçeve olarak faydalanılmıştır.

Bu çalışmada metot olarak ise vaka çalışması yönteminden faydalanılmıştır. Bu çerçevede en muhtemel vaka analizi ve süreç takibi yönteminden faydalanılarak devletlerin dış politika davranışlarını nasıl belirlediği incelenmiştir. Vaka analizi yöntemi içerisinde ise en muhtemel vaka analizi yöntemine başvurulmuştur. Bunun sonucunda çalışmada ortaya atılan hipotezlerin gerçekleşmesinin en muhtemel olduğu vakalar ele alınmıştır. Çalışmada iddia edilen iki hipotez çerçevesinde iki farklı vaka incelenmiştir. İlk olarak incelenen vaka 2008 yılı sonrası Çin'in askeri harcamaları ve modernizasyonunu arttırmasıyken, ikinci vaka olarak ise aynı dönem içerisinde Çin'in Güney Çin Denizi ve bölgedeki diğer su yolları üzerindeki artan egemenlik iddiaları incelenmiştir. Çalışmada incelenen iki vaka en muhtemel vaka analizi ve süreç takibi yöntemleri çerçevesinde belirli bir nedensellik süreci içinde ele alınmış ve bunun sonucu Çin'in 2008 sonrası dönemde askeri harcamalarını ve modernizasyonunun yıllar bazında arttırmış olması ve bunun yanı sıra bölgedeki egemenlik iddialarını arttırıp aktif bir politika izlemesinin ABD tarafından tehdit olarak algılandığı sonucuna varılmıştır. ABD ise Çin'in bölgedeki aktif dış politika davranışına cevap olarak realist bir dış politika belirlemiştir. Bu bağlamda ABD Asya-Pasifik'teki müttefiklerine askeri, ekonomik ve diplomatik yardımlar sağlayarak Çin'in etki alanını daraltmaya çalışmış ve Çin'e karşı çevreleme politikası uygulamaya çalışmıştır.

Çalışmada iddia edilen ikinci hipotez çerçevesinde ise ülke içerisinde dış politika yürütücülerinin pozisyonları uyumlu olduğunda belirli bir dış politika belirlenmesini kolaylaştırdığı vurgulanmıştır. Bu çerçevede 2008 sonrası dönemde Çin'in askeri

harcamalarını ve modernizasyonunu arttırması ve Güney Çin Denizi ve bölgedeki diğer su yolları üzerinde egemenlik iddialarını arttırıp aktif bir dış politika izlemesi ve bölgedeki ABD müttefikleri ile önemli sorunlar yaşaması ABD içerisindeki dış politika yürütücüleri olan Başkan ve Kongre tarafından tehdit olarak algılanmıştır. Bunun sonucu olarak Başkan ve Kongre, Çin'e karşı realist bir dış politika davranışı olarak çevreleme politikası izlenmesinde ortak bir karar almıştır. Bunun sonucu olarak hem Başkan hem Kongre ABD'nin Asya-Pasifik'teki müttefiklerini askeri, ekonomik ve politik olarak destekleyerek ve ikili ilişkilerini geliştirerek Çin'in etki alanının daraltılması ve çevrelenmesi konusunda benzer bir tutum belirlemişlerdir.

KAYNAKÇA

Bennett, Andrew, ve Colin Elman. 2007. "Case Study Methods in the International Relations Subfield." *Comparative Political Studies* 40 (2): 170-195. Erişim Tarihi: Şubat 15, 2018. doi:10.1177/0010414006296346.

Bennett, Andrew, ve Colin Elman. 2006. "Complex Causal Relations and Case Study Methods: The Example of Path Dependence." *Political Analysis* 14 (3): 250-267. Erişim Tarihi: Ocak 25, 2018. <http://www.jstor.org/stable/25791852>.

Bhattacharya, Abanti. 2006. "China's Foreign Policy Challenges and Evolving Strategy." *Strategic Analysis* (Institute for Defence Studies and Analysis) 30 (1): 182-204.

Broderick, Kelsey. 2015. *Chinese Activities in the South China Sea*. Rapor, Virginia: Project 2049 Institute. Erişim Tarihi: Temmuz 4, 2018.

Brooks, Stephen G., ve William C. Wohlforth. 2016. "The Rise and Fall of the Great Powers in the Twenty-First Century: China's Rise and the Fate of America's Global Position." *International Security* 40 (3): 7-53.

Buszynski, Leszek. 2012. "The South China Sea: Oil, Maritime Claims, and U.S.-China Strategic Rivalry." *The Washington Quarterly* 35 (2): 139-156. Erişim Tarihi: Haziran 23, 2018. doi:10.1080/0163660X.2012.666495.

China Daily. 2016. *Report on the Growing US Military Presence in the Asia-Pacific Region*. 25 Kasım. Erişim Tarihi: Şubat 23, 2018. http://www.chinadaily.com.cn/opinion/2016-11/25/content_27481119.htm.

China Power. 2018. *What does China really spend on its military?* 30 Mayıs. Erişim Tarihi: Haziran 2018, 27. <https://chinapower.csis.org/military-spending/>.

Christensen, Thomas J., ve Jack Snyder. 1990. "Chain Gangs and Passed Bucks: Predicting Alliance Patterns in Multipolarity." *International Organization* (The MIT Press) 44 (2): 137-168. Erişim Tarihi: Ocak 18, 2018. <http://www.jstor.org/stable/2706792>.

Christensen, Thomas J. 2006. «Fostering Stability or Creating a Monster? The Rise of China and U.S. Policy toward East Asia.» *International Security* 31 (1): 81-126. doi:10.1162/isec.2006.31.1.81.

Christensen, Thomas J. 2011. "The Advantages of an Assertive China: Responding to Beijing's Abrasive Diplomacy." *Foreign Affairs* (Council on Foreign Relations) 90 (2): 54-67. Erişim Tarihi: Aralık 17, 2017. <http://www.jstor.org/stable/25800457>.

Clinton, Hillary. 2011. *America's Pacific Century*. 11 Ekim. Erişim Tarihi: Haziran 2018, 27. <https://foreignpolicy.com/2011/10/11/americas-pacific-century/>.

Cordesman, Anthony. 2016. *Estimating the Impact of China's Emerging Military Power*. Rapor, US-Asia Institute. Erişim Tarihi: Nisan 24, 2018. <http://usasiainstitute.org/wp-content/uploads/2016/03/Featured-Analysis-031716-Cordesman-China-Emerging-Military-Power.pdf>.

Del Monte, Micaela, ve Elena Lazarou. 2017. *How Congress and President Shape U.S. Foreign Policy*. Bilgi Notu, Washington D.C.: European Parliament Liaison Office Members' Research Service.

Dolven, Ben, Mark E. Manyin, ve Shirley A. Kan. 2014. *Maritime Territorial Disputes in East Asia: Issues for Congress*. Rapor, Washington D.C.: Congressional Research Service. Erişim Tarihi: Mart 14, 2018. <https://fas.org/sgp/crs/row/R42930.pdf>.

Dueck, Colin. 2015. *The Obama Doctrine: American Grand Strategy Today*. New York: Oxford University Press.

Dumbaugh, Kerry. 2008. *China-U.S. Relations: Current Issues and Implications for U.S. Policy*. Rapor, Washington D.C.: Congressional Research Service.

Elman, Colin. 2004. "Extended Offensive Realism: The Louisiana Purchase and America's Rise to Regional Hegemony." *The American Political Science Review* 98 (4): 563-576. Erişim Tarihi: Şubat 23, 2018. <http://www.jstor.org/stable/4145325>.

Elman, Colin. 1996. "Horses for Courses: Why not Neorealist Theories of Foreign Policy?" *Security Studies* 6 (1): 7-53. doi:10.1080/09636419608429297.

Erickson, Andrew S. 2013. *China's 2013 Military Budget to Rise 10.7% to US \$114.3 Billion-What it Means, and Why it Matters*. 4 Mart. Erişim Tarihi: Nisan 13, 2018. <http://www.andrewerickson.com/2013/03/chinas-2013-military-budget-what-it-means-and-why-it-matters/>.

—. 2015. *What Does the Pentagon Think about China's Rising Military Might?* 11 Mayıs. Erişim Tarihi: Haziran 27, 2018. <http://nationalinterest.org/blog/the-buzz/what-does-the-pentagon-think-about-chinas-rising-military-12859>.

Evera, Stephen Van. 1998. "Offense, Defense, and the Causes of War." *International Security* 22 (4): 5-43. doi:10.2307/2539239.

Feng, Zhu. 2015. "China's Rise Will Be Peaceful: How Unipolarity Matters." *China's Ascent: Power, Security, and the Future of International Politics* içinde, düzenleyen: Robert S. Ross ve Zhu Feng, 34-54. Ithaca: Cornell University Press.

Findlay, Christopher, ve Andrew Watson. 1996. "Economic Growth and Trade Dependency in China." *China Rising: Interdependence and Nationalism Conference*. San Diego: The Chinese Economy Research Unit. 1-33.

Fordham, Benjamin O. 2009. "The Limits of Neoclassical Realism: Additive and Interactive Approaches to Explaining Foreign Policy." *Neoclassical Realism, the State, and Foreign Policy* içinde, düzenleyen: Steven E. Lobell, Norrin M. Ripsman ve Jeffrey W. Taliaferro, 251-279. Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511811869.009.

Fravel, M. Taylor. 2014. *U.S. Policy Towards the Disputes in the South China Sea Since 1995*. Rapor, S.Rajaratnam School of International Studies, 292-319. Erişim Tarihi: Haziran 28, 2018.

Friedberg, Aaron L. 2006. "The Future of U.S.-China Relations: Is Conflict Inevitable?" *International Security* 30 (2): 7-45. 10.1162/016228805775124589.

Glaser, Charles L. 1994. "Realists as Optimists: Cooperation as Self-Help." *International Security* 19 (3): 50-90. doi:10.2307/2539079.

Glaser, Charles L. 1997. "The Security Dilemma Revisited." *World Politics* 50 (1): 171-201. Erişim Tarihi: Kasım 17, 2017. <http://www.jstor.org/stable/25054031>.

Glaser, Charles L., ve Chaim Kaufmann. 1998. "What is the Offense-Defense Balance and Can We Measure It?" *International Security* 22 (4): 44-82. doi:10.2307/2539240.

Glaser, Charles. 2011. "Will China's Rise Lead to War? Why Realism Does Not Mean Pessimism." *Foreign Affairs* 90 (2): 80-91. Erişim Tarihi: Mart 20, 2018. <http://www.jstor.org/stable/25800459>.

Goldstein, Judith, ve Robert O. Keohane,. 1993. *Ideas and Foreign Policy: Beliefs, Institutions, and Political Change*. Ithaca: Cornell University Press.

Graff, Nana de, ve Bastiaan Van Apeldoorn. 2018. "US-China Relations and the Liberal World Order." *International Affairs* 94 (1): 113-131. doi:10.1093/ia/iix232.

Green, Michael J., Kathleen H. Hicks, John Schaus, ve Mark F. Cancian. 2016. *Asia-Pacific Rebalance 2025: Capabilities, Presence, and Partnership*. Rapor, Washington D.C.: Center for Strategic & International Studies.

Huntington, Samuel P. 1993. "The Clash of Civilizations?" *Foreign Affairs* (Council on Foreign Relations) 72 (3): 22-49. Erişim Tarihi: Şubat 23, 2018. <http://www.jstor.org/stable/20045621>.

Ikenberry, G. John. 2015. "Between the Eagle and the Dragon: America, China, and Middle State Strategies in East Asia." *Political Science Quarterly* 131 (1): 9-43. Erişim Tarihi: Mayıs 5, 2018. doi:10.1002/polq.12430.

Ikenberry, G. John. 2014. "Culture and Foreign Policy." *Open Scholar Website*. 9 Eylül. Erişildi: Haziran 23, 2018. <https://scholar.princeton.edu/sites/default/files/gji3/files/ikenberry-berlin-paper-culture-foreign-policy-oct-2014-2.pdf>.

Ikenberry, G. John. 2011. "The Future of the Liberal World Order: Internationalism After America." *Foreign Affairs* 90 (3): 56-68. <http://www.jstor.org/stable/23039408>.

Ikenberry, G. John. 2010. *The Right Grand Strategy*. 1 Ocak. Erişim Tarihi: Mart 19, 2018. <https://www.the-american-interest.com/2010/01/01/the-right-grand-strategy/>.

Ikenberry, G. John. 2008. «The Rise of China and Future of the West: Can the Liberal System Survive?» *Foreign Affairs* 87 (1): 23-37. Erişim Tarihi: Ocak 11, 2018 <http://www.jstor.org/stable/20020265>.

Institute for China-America Studies. 2016. *Report on the Military Presence of the United States of America in the Asia-Pacific Region (2016)*. Rapor, Washington D.C.: The National Institute for South China Sea Studies (NISCSS). Erişim Tarihi: Kasım 13, 2017. <http://chinaus-icas.org/materials/test/>.

Institute for China-America Studies. 2016. *Report on the Military Presence of the United States of America in the Asia-Pasific Region*. Rapor, Washington D.C.: The National Institute for South China Sea Studies (NISCSS).

Jervis, Robert. 1978. "Cooperation under the Security Dilemma." *World Politics* 30 (2): 167-214.

Kang, David C. 2005. "Why China's Rise Will Be Peaceful: Hierarchy and Stability in the East Asian Region." *Perspectives on Politics* 3 (3): 551-554. Erişim Tarihi: Şubat 8, 2018. <http://www.jstor.org/stable/3689029>.

Karim, Mohd Aminul. 2013. "The South China Sea Disputes: Is High Politics Overtaking?" *Pacific Focus* 28 (1): 99-119. Erişim Tarihi: Temmuz 5, 2018. doi:10.1111/pafo.12003.

Keohane, Robert O. 1984. *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*. Princeton: Princeton University Press.

Keohane, Robert O., ve Joseph S. Nye. 1998. "Power and Interdependence in the Information Age." *Foreign Affairs* 77 (5): 81-94.

- Keohane, Robert O., ve Lisa L. Martin. 1995. "The Promise of Institutional Theory." *International Security* 20 (1): 39-51. doi:10.2307/2539214.
- Keqiang, Li. 2015. *Report on the Work of the Government*. Rapor, Beijing: 12th National People's Congress.
- Kim, Woosang, ve Scott Gates. 2015. "Power Transition Theory and the Rise of China." *International Area Studies Review* 18 (3): 219-226. doi:10.1177/2233865915598545.
- Kitchen, Nicholas. 2010. "Systemic Pressures and Domestic Ideas: A Neoclassical Realist Model of Grand Strategy Formation." *Review of International Studies* 36 (1): 117-143. doi:10.1017/S0260210509990532.
- Krauthammer, Charles. 1995. *Why We Must Contain China*. 31 Temmuz. Erişim Tarihi: Nisan 25, 2018. <http://content.time.com/time/magazine/article/0,9171,983245,00.html>.
- Kurlantzick, Joshua. 2011. *Growing U.S. Role in South China Sea*. 7 Ekim. Erişim Tarihi: Haziran 28, 2018. <https://www.cfr.org/expert-brief/growing-us-role-south-china-sea>.
- Labs, Eric J. 1997. "Beyond Victory: Offensive Realism and the Expansion of War Aims." *Security Studies* 6 (4): 1-49. doi:10.1080/09636419708429321.
- Layne, Christopher. 2015. "Avoiding a Sino-American Confrontation. Why the US Should Accomodate a Rising China." *Atlantisch Perspectief* 39 (4): 3-9.
- Layne, Christopher. 2008. "China's Challenge to U.S. Hegemony." *Current History* 107 (705): 13-18.
- Layne, Christopher. 1993. "The Unipolar Illusion: Why New Great Powers Will Rise." *International Security* 17 (4): 5-51. doi:10.2307/2539020.
- Levy, Jack S. 2008. "Case Studies: Types, Designs, and Logics of Inference." *Conflict Management and Peace Science* 25 (1): 1-18.
- Lobell, Steven E. 2009. "Threat Assessment, The State, and Foreign Policy: A Neoclassical Realist Model." *Neoclassical Realism, The State, and Foreign Policy* içinde, düzenleyen: Steven E. Lobell, Norrin M. Ripsman ve Jeffrey W. Taliaferro, 42-74. Cambridge: Cambridge University Press.
- Malafaia, Thiago. 2015. "Military Modernization in the PRC: Doctrinal Change and Practical Implementation." *AUSTRAL: Brazilian Journal of Strategy & International Relations* 4 (8): 126-157. doi:10.22456/2238-6912.50876.

- Mapp, Wayne. 2014. *Military Modernisation and Buildup in the Asia Pacific: The Case for Restraint*. Araştırma Raporu, South Spine: S. Rajaratnam School of International Studies.
- McCormick, James M. 2017. "American Domestic Politics, Public Opinion, and South China Sea Disputes." *The International Studies Association International Conference*. Hong Kong. 1-39.
- McCormick, James M. 2013. *American Foreign Policy and Process*. 6. Boston: Wadsworth/Cengage Learning.
- Mearsheimer, John J. 1990. "Back to the Future: Instability in Europe after the Cold War." *International Security* (The MIT Press) 15 (1): 5-56. doi:10.2307/2538981.
- Mearsheimer, John J. 2013. "Structural Realism." *International Relations Theories: Discipline and Diversity* içinde, derleyen: Tim Dunne, Milja Kurki ve Steve Smith, 77-93. Oxford: Oxford University.
- Mearsheimer, John J. 1994. "The False Promise of International Institutions." *International Security* (The MIT Press) 19 (3): 5-49. doi:10.2307/2539078.
- Mearsheimer, John J. 2010. "The Gathering Storm: China's Challenge to US Power in Asia." *The Chinese Journal of International Politics* 3: 381-396. Erişim Tarihi: Nisan 23, 2018. doi:10.1093/cjip/poq016.
- Mislan, David Bell. 2017. "Elites, Domestic Constraints, and America's Pivot to Asia." *the ISA International Conference*. Hong Kong SAR. 1-22.
- Monte, Micaela Del, ve Elena Lazarou. 2017. «How Congress and President Shape US Foreign Policy.» *European Parliament Think Tank*. March. <http://www.europarl.europa.eu/>.
- Moravcsik, Andrew. 2010. "Liberal Theories of International Relations: A Premier." *Andrew Moravcsik*. Erişim Tarihi: Mayıs 5, 2018. <http://www.princeton.edu/~amoravcs/publications.html>.
- Nathan, Andrew J., ve Andrew Scobell. 2012. "How China Sees America: The Sum of Beijing's Fears." *Foreign Affairs* 91 (5): 32-47. Erişim Tarihi: Şubat 9, 2018. <http://www.jstor.org/stable/41720859>.
- Nye, Joseph, röportaj yapan: Emanuel Pastreich. 2015. *Interview: Joseph Nye The Diplomat*, (30 Ekim). <https://thediplomat.com/2015/10/interview-joseph-nye-2/>.
- Perlo-Freeman, Sam. 2014. *Deciphering China's Latest Defence Budget Figures*. 31 Mart. Erişim Tarihi: Şubat 22, 2018. <https://www.sipri.org/node/377>.

- Posen, Barry R. 1984. *The Sources of Military Doctrine: France, Britain, and Germany Between the World Wars*. Ithaca: Cornell University Press.
- Posen, Barry R., ve Andrew L. Ross. 1996. "Competing Visions for U.S. Grand Strategy." *International Security* (The MIT Press) 21 (3): 5-53. Erişim Tarihi: Haziran 15, 2018. <https://www.jstor.org/stable/2539272>.
- Qiang, Xin. 2015. *US-Vietnam Security Cooperation: Development and Prospects*. 11 Mayıs. Erişim Tarihi: Haziran 28, 2018. http://www.ciis.org.cn/english/2015-05/11/content_7894319.htm.
- Ripsman, Norrin M. 2009. "Neoclassical Realism and Domestic Interest Groups." *Neoclassical Realism, the State, and Foreign Policy* içinde, düzenleyen: Steven E. Lobell, Norrin M. Ripsman ve Jeffrey W. Taliaferro, 170-194. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ripsman, Norrin M., Jeffrey W. Taliaferro, ve Steven E. Lobell. 2009. "Conclusion: The State of Neoclassical Realism." *Neoclassical Realism, The State, and Foreign Policy* içinde, 280-300. New York: Cambridge University Press.
- Rosato, Sebastian, ve John Schuessler. 2011. "A Realist Foreign Policy for the United States." *Perspectives on Politics* 9 (4): 803-819. Erişim Tarihi: Mayıs 16, 2018. <http://www3.nccu.edu.tw/~lorenzo/Rosato%20A%20Realist%20Foreign%20Policy.pdf>.
- Rose, Gideon. 1998. "Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy." *World Politics* 51 (1): 144-172.
- Ross, Robert S. 2013. "US Grand Strategy, the Rise of China, and US National Security Strategy for East Asia." *Strategic Studies Quarterly* 7 (2): 20-41.
- Schweller, Randall L., ve Xiaoyu Pu. 2011. "After Unipolarity: China's Visions of International Order in an Era of U.S. Decline." *International Security* 41-72.
- Schweller, Randall L. 1994. "Bandwagoning for Profit: Bringing the Revisionist State Back In." *International Security* (The MIT Press) 19 (1): 72-107. doi:10.2307/2539149.
- Schweller, Randall L. 1996. «Neorealism's Status-quo Bias: What Security Dilemma?» *Security Studies* 5 (3): 90-121. doi:10.1080/09636419608429277.
- Shambaugh, David. 2010. "Coping with a Conflicted China." *The Washington Quarterly* 34 (1): 7-27. doi:10.1080/0163660X.2011.537974.

Singh, Swaran, ve Lilian Yamamoto. 2017. "China's Artificial Islands in the South China Sea: Geopolitics versus Rule of Law." *Revista de Direito Economico e Socioambiental*, 4-23. doi:10.7213/rev.dir.econ.soc.v8i1.7451.

Snyder, Jack. 1993. *Myths of Empire: Domestic Politics and International Ambition*. Ithaca: Cornell University Press.

Stein, Janice Gross. 2013. "Threat Perception in International Relations." *The Oxford Handbook of Political Psychology* içinde, derleyen: Leonie Huddy, David O. Sears ve Jack S. Levy. Oxford: Oxford University Press.

Sutter, Robert G., Michael E. Brown, Mike M. Mochizuki, Timothy J.A. Adamson, ve Deepa Ollapally. 2013. *Balancing Acts: The U.S. Rebalance and Asia-Pasific Stability*. Washington D.C.: Sigur Center for Asian Studies.

Taliaferro, Jeffrey W. 2000. "Security Seeking Under Anarchy: Defensive Realism Revisited." *International Security* 25 (3): 128-161. Erişim Tarihi: Mart 22, 2018 <http://www.jstor.org/stable/2626708>.

Telhami, Shibley. 2002. "Kenneth Waltz, Neorealism, and Foreign Policy." *Security Studies* 11 (3): 158-170. doi:10.1080/714005344.

TRT Haber. 2015. *ABD'den Güney Çin Denizi uyarısı*. 27 Şubat. Erişim Tarihi: Mart 7, 2018. <http://www.trthaber.com/haber/dunya/abdden-guney-cin-denizi-uyarisi-170315.html>.

U.S.-China Economic and Security Review Commission. 2017. «2017 Report to Congress of the U.S.-China Economic and Security Review Commission.» 15 Kasım. Erişim Tarihi: Haziran 28, 2018. https://www.uscc.gov/sites/default/files/annual_reports/2017_Annual_Report_to_Congress.pdf.

U.S.-China Economic and Security Review Commission. 2017. *Hearing Before the U.S.-China Economic and Security Review Commission*. Washington: U.S.-China Economic and Security Review Commission. <https://www.hsdl.org/?view&did=799935>.

U.S.-China Economic and Security Review Commission. 2016. "Hearing Before the U.S.-China Economic and Security Review Commission." *One Hundred Fourteenth Congress Second Session*. Washington D.C.: United States-China Economic and Security Review Commission, 31 Mart.

United States. Department of Defense. 2013. *Annual Report to Congress: Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2013*. Yıllık Rapor, Department of Defence, Washington D.C.: Department of Defence - United States of America. <http://archive.defense.gov/>.

United States. Department of Defense. 2016. *Annual Report to Congress: Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2016*. Yıllık Rapor, Washington D.C.: Office of the Secretary of Defence. Erişildi: Haziran 27, 2018.

Walt, Stephen M. 1985. "Alliance Formation and the Balance of Power." *International Security* (The MIT Press) 9 (4): 3-43. Erişim Tarihi: Ocak 13, 2018. <https://www.jstor.org/stable/2538540>.

Walt, Stephen M. 2013. *Dealing With a Chinese Monroe Doctrine*. 26 Ağustos. Erişim Tarihi: Nisan 28, 2018. <https://www.nytimes.com/roomfordebate/2012/05/02/are-we-headed-for-a-cold-war-with-china/dealing-with-a-chinese-monroe-doctrine>.

Walt, Stephen M. 2015. *Where Do We Draw the Line on Balancing China?* 27 April. <http://foreignpolicy.com/>.

Weede, Erich. 2010. "The Capitalist Peace and the Rise of China: Establishing Global Harmony by Economic Interdependence." *International Interactions* 36 (2): 206-213. Erişim Tarihi: Nisan 30, 2018. doi:10.1080/03050621003785181.

Wivel, Anders. 2017. *Realism in Foreign Policy Analysis*. Eylül. Erişim Tarihi: Aralık 23, 2017. Realism in Foreign Policy Analysis. <http://politics.oxfordre.com/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-e-9780190228637-e-475>

Wuthnow, Joel. 2017. "Beyond Imposing Costs: Recalibrating U.S. Strategy in the South China Sea." *Asia Policy* (The National Bureau of Asian Research) (24): 123-138.

Yoshihara, Toshi, ve James R. Holmes. 2011. "Can China Defend a "Core Interest" in the South China Sea?" *The Washington Quarterly* 34 (2): 45-59. Erişim Tarihi: Temmuz 5, 2018. doi:10.1080/0163660X.2011.562082.

Zakaria, Fareed. 1992. "Realism and Domestic Politics: A Review Essay." *International Security* (The MIT Press) 17 (1): 177-198. doi:10.2307/2539162.

Zhao, Quansheng. 1997. "Chinese Foreign Policy in the Post-Cold War Era." *World Affairs* 159 (3): 114-129. Erişim Tarihi: Kasım 23, 2018 <http://www.jstor.org/stable/20672492>.